

О. К. Мелещенко

Сатиричні жанри публіцистики

2026

Київ

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий інститут журналістики

О. К. Мелешенко

Сатиричні жанри публіцистики

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

2026

Київ

ISBN

Рецензенти:

Желіховська Н. С., канд. соц. ком., доц.

Приступенко Т. О., канд. істор. наук, проф.

Мелешенко О. К. Сатиричні жанри публіцистики: Конспект лекцій /
Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка; Навч.-наук. ін-т журналістики. К.,
2026. XX с.

Конспект лекцій присвячений специфіці “сміхової культури”, в рамках якої виникають сатиричні жанри, що поповнюють арсенал публіцистичного відображення дійсності.

Методична розробка розрахована на викладачів, здобувачів вищої освіти у сферах журналістики, видавничої діяльності та медіаредагування, медіапродюсування, медіакомунікацій у бізнесі, реклами та зв'язків із громадськістю, філології, а також усіх, хто цікавиться сатиричною публіцистикою та її жанровою системою.

ISBN

© Мелешенко О. К., 2026

© Навчально-науковий інститут журналістики, 2026

© Електронна бібліотека ННІЖ, 2026

ЗМІСТ

Вступ	5
Тема 1. Використання інформаційно-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі	5
Тема 2. Використання аналітично-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі	21
Тема 3. Використання художньо-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі	40
Тема 4. Використання сатирико-художньо-публіцистичної групи жанрів	43
Тема 5. Використання жанрів зображальної журналістики, газетно-журнальної та плакатної графіки, карикатури, шаржу, колажу, коміксу, манги в сатиричному дискурсі	XX
Список рекомендованих джерел	XX

Вступ

Як відомо, комічне існує в житті і творах белетристики, поезії, драматургії, публіцистики, сатири та гумору. Комічними називаємо ті явища суспільного життя, твори літератури й мистецтва, які викликають сміх. Однак поняття смішне та комічне – не тотожні. Комічне – обов'язково смішне, але не все те, що смішне, є комічним. Буває, що смішне в житті, невміло відтворене в сатиричному творі, не смішне. Фізіологічний сміх без причини, викликаний лоскотанням, спиртними напоями, спеціальним газом чи ліками, не є комічним.

Є два види комічного відтворення: сатиричне й гумористичне. Їхні засоби та форми часто бувають тими самими, хоча сатира й гумор – самостійні роди літератури.

Сатира змикається з публіцистикою (тобто журналістикою), тому що сатира як метод гострої критики негативних, суспільно шкідливих явищ, є прихованою формою осуду соціального зла сміхом. У сатирі домінує сарказм.

Гумор змикається із художньою літературою, він знаходить комічне в позитивному, викриває окремі суспільні недоліки, вади людини, незначні суперечності між видимим і належним. У гуморі домінує іронія.

Тема 1.

Використання інформаційно-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі

Відповідно до вододілу, вказаного у вступі, в сатирі та гуморі розрізняють гумористично-художні, сатирично-художні та сатирично-публіцистичні жанри. Нас цікавлять останні, давно відомі в журналістиці, – замітка, звіт, інтерв'ю, репортаж, але в поєднанні із сатиричними засобами в об'єкт відображення, мету виступу, масштаб висвітлення дійсності, масштаб узагальнення, особливості літературно-стилістичних засобів вираження задуму привноситься специфіка – викриття існуючих недоліків у функціонуванні соціуму.

Сатирична замітка

Сатирична замітка апріорі є різновидом критичної замітки. Але при цьому О. Кузнецова справедливо відзначає, що завдань у сатиричній замітці набагато більше, ніж у критичній, що лише викриває негативне. Сатирична замітка – це жанр газетно-журнальної сатири, в якому стисло, в яскравій, комічній формі повідомляється про парадоксальні факти з метою висміювання, показу невідповідності проголошуваних намірів і дій демократичним ідеалам. Формат сатиричної замітки – комічними засобами висміяти негативне, показати шкідливість його існування в демократичному

суспільстві. Особливістю сатиричного відтворення є сатирична інтерпретація парадоксальних фактів. У сатиричній замітці використовують сатиричні методи публіцистики — сатиричне удавання, сарказм, гротеск, іронію. Зокрема такі види сатиричного іронізування, як сатирично-хронікальний, іронічного повідомлення й іронічного фразування. До сатирично-хронікального методу вдаються, пишучи сатиричні хронікальні замітки. Сатирично-хронікальний метод відзначається поєднанням інформаційно-хронікального методу і сатиричного іронізування. Сатирично-хронікальному методу не притаманні авторські оцінки в окремих судженнях. Ставлення до описуваних фактів, подій і явищ може бути виражене лише через іронію тропів. Метод іронічного повідомлення застосовують для написання іронічних заміток, що містять іронічні оцінки відтворених фактів і подій. У сатиричній замітці застосовують гротескний метод, оснований на зумисному переформуванні, химерному поєднанні дійсності й фантазії, реального й абсурдного, страшного й комічного (Кузнецова О. Диференціація заміток у пресі на види // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. 2015. Вип. 5. С. 328–329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2015_5_29).

Із О. Кузнецовою згоден інший львівський журналістикознавець А. Капелюшний: «Сатирична замітка є засобом виявлення недоліків, однією з форм критики, викриття» (Капелюшний А. О. Сатиричні жанри // Теорія і практика радянської журналістики / Під ред. В. Й. Здоровеги. Львів, 1989. С. 292). На його думку, автори сатиричних заміток використовують прийоми пародіювання, продовження лінії міркування негативного персонажа, домисел, аналогію, антонімію, трансформацію фразеологізмів тощо (Капелюшний А. О. Сатиричні жанри // Теорія і практика радянської журналістики / Під ред. В. Й. Здоровеги. Львів, 1989. С. 293 – 296).

О. Кузнецова (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. 250 с.) потурбувалася про численні приклади сатиричних заміток в журналі «Перець», який становить основне джерело сучасних українських сатиричних творів. Сатирична замітка має в сатиричних журналах своє постійне місце й спеціальні рубрики. Журнал «Перець» вміщує сатиричні замітки під рубрикою «Телеграфне агентство Перця». Як приклад сатирична замітка з цієї рубрики:

Сорок градусів у тіні

Якщо ви регулярно вживаєте горілчані напої й віддаєте перевагу певній марці горілки, то навіть ви, якщо зняти етикетку з пляшки, не завжди визначите на смак свою улюблену. Бо сьогодні вона виявляється солодкуватою, завтра – занадто гіркою, післязавтра – з якимось неприємним присмаком. І це зовсім не тому, що виробники щоразу змінюють технологію. А тому, як пояснив на прес-конференції заступник начальника податкової міліції України О. Спиридонов, що половина всієї вітчизняної лікеро-горілчаної продукції виготовляється в тіньовому секторі.

Тому вся питаюча громадськість вирішила звернутися з проханням до тінювиків, аби вони для полегшення орієнтації споживачів на кожній пляшці, виготовленої ними горілки, писали «Тінюва» (Перець. 2001. № 8. С. 2).

Для створення сатиричного ефекту автор сатиричної замітки використав домисел про пропозицію тінювикам.

Інколи авторам навіть не треба нічого домислювати. Зокрема, конкретний факт реалізації псевдомінеральної води «Джерело», отриманої з квартирного водопровідного крану, став основою для комічного відтворення в сатиричній замітці:

Джерело

Сьогодні в пошуках нових цілющих водних джерел деякі ентузіасти нишпорять по горах, пробурюють глибокі свердловини. А згуртований колектив місцевої фірми «Грал» знайшов собі джерело прямо в одній із квартир по вулиці Глазуненка, 148. Вода лилася в поліетиленові пляшки з... водопровідного крану, тут же газувалася і згодом збувалася на ринках та в кіосках.

Споживач міг прочитати на етикетці, що у воді, яка лікує від виразки, гастриту, коліту та холециститу, міститься мало не вся таблиця Менделєєва.

Ця вода, як встановили правоохоронці, була для шахраїв справжнім джерелом збагачення. Тому, мабуть, так і називалася – «Джерело».

(Куниця А. Джерело // Перець. 2001. № 5. С. 10).

У замітці, якщо її пронизує парадокс, використано метод сатиричного відтворення. Зовні думка парадоксу здається нелогічною, суперечить здоровому глуздові, але в ній у сатиричному творі приховано викриття негативних суспільних явищ.

Парадокс руйнує тривіальну схему пізнання, рушить канонічну форму мислення, спонукає до роздумів. Парадоксальне відтворення дозволяє пришвидшити процес мислення й, проминувши проміжні етапи аналізу, показати комічність моменту, передати парадокси буття. На парадоксі, що пронизує сюжет, будуються сатиричні замітки:

На льоту

Новий оригінальний спосіб заробити гроші винайшли хлопчики з села Великі Будяки, над яким пролягає авіатраса. Озброївшись ганчірками, вони доганяють літаки і на льоту миють фюзеляж та ілюмінатори. Закінчивши роботу, хлопчики не відстають, поки з ними не розрахуються пасажери або екіпаж авіалайнера.

(Ципін С. На льоту // Перець. 2000. № 11. С. 4).

Парадокс також може бути зачином сатиричного твору. Наприклад:

Щоб не кортіло

Як передає наш херсонський кореспондент, мерія обласного центру винайшла своєрідний спосіб боротьби з розкраданням комунальної власності. Для того щоб злодіям не кортіло вкрасти дріт чи ліхтар з вуличної електромережі, мерія видала розпорядження про демонтаж ліхтарів зовнішнього освітлення із шестиста кілометрів електромереж...

(Щоб не кортіло // Перець. 2000. № 8. С. 2).

Астеїзм – гумористичний засіб створення жарту, дотепу, коли захоплення чимось висловлюється словами, що, звичайно, мають негативний зміст, або, навпаки, осуд прибирає форму похвали. Приклад критики через позитивну оцінку як сюжетний засіб творення комічного є в сатиричній замітці:

Здійснення мрії

Наш житомирський кореспондент передає:

Ще не так давно імпордне взуття було нездійсненою мрією пересічного споживача. Чи міг, скажімо, житомирянин уявити, що настануть часи, коли зайде він, приміром, у Центральний універмаг або торговий центр і очі розбіжаться від продукції відомих зарубіжних фірм – італійських, німецьких, польських. І асортимент вражатиме. І ціна буде майже доступна.

І от сталося чудо. А організувала його невеличка група ентузіастів. Одного чудового вечора вони постачали цим імпортом торгівельні заклади. Не виїжджаючи з рідного міста.

Закупивши в Туреччині потрібну кількість ярликів та інших «прибамбасів», вони відкрили підпільний взуттєвий цех і налагодили серійне виробництво. Правда, такий от сервіс чомусь не сподобався місцевій податковій міліції, яка застукала взуттєвиків на гарячому. Але це вже, як то мовиться, зовсім інша історія.

(Здійснення мрії // Перець. 2001. № 7. С. 2).

У цій сатиричній замітці автор ніби захоплюється досягненнями цеховиків, які швидко ліквідували дефіцит, а насправді викриває парадокс нашої дійсності: виробництво вітчизняним підприємством імпорту.

Ще одним підтвердженням того, що гротеск буває жанровим стилем, є така сатирична замітка:

Людина року

До комісії по присудженню премії «Прометей-престиж» надійшла пропозиція від громадської організації «Справедливість над усе». Вона висунула на здобуття звання «Людина року» пенсіонера Недоїденка.

«Саме цей пенсіонер, – пишеться у пропозиції, одержуючи копійчану пенсію, притому часто із запізненням, намагався протягом усього року залишатися Людиною».

(Людина року // Перець. 2001. № 4. С. 2).

Сатирична замітка може будуватися на антитезі:

Радій, середньостатистичний громадяніне!

Як повідомляє наш київський кореспондент, згідно з податковими деклараціями, в нашій країні нараховується 160 мільйонерів (за підсумками минулого року їх було тільки 62). 10 із них отримали по десять мільйонів гривень прибутку, а один – навіть сорок мільйонів.

У деяких не дуже свідомих громадян це повідомлення викликало не зовсім радісні емоції. А даремно! Справа в тому, що вони ж, наші громадяни, тепер краще виглядатимуть у статистичному плані. Навіть якщо ваш фактичний дохід не дотягує до рівня малозабезпеченості, зате дохід середньостатистичний саме завдяки нашим мільйонером і тим, хто до них наближається, неухильно, з року в рік, збільшується. Радійте!

(Радій, середньостатистичний громадяніне! // Перець. 2002. № 9. С. 2).

Наведемо зразки сатиричних заміток, знайдених студентами 3 курсу спеціальності «Журналістика» денної форми навчання 2024/2025 навчального року на сторінках головного джерела – українського сатиричного журналу «Перець».

Гвалтування – на десерт...

А ось і шокуюча новина з культур-освітнього білоруського фронту імені картопляного диктатора Лукашенка.

Стало відомо, що Єдиний держреєстр юросіб та індивідуальних підприємців Мін'юсту Білорусі зареєстрував відому бандитську групу «Вагнер» як таку, яка нібито займатиметься «освітньою діяльністю».

Причому, враховуючи специфіку найманців путінського «повара» Пригожина, не обійшлося в цьому правовому возвеличенні професійних вбивць без цікавої родзинки.

В реєстрації вказано, що, цитую: «Основний вид діяльності компанії – «Інші види освіти, які не включені до інших груп».

Звісно, інші види освіти – це, як анонсував Лукашенко, – навчити місцевих військових мистецтву вбивати чи відрізати у жертв голови. Адже пригожинським найманцям в цьому різновиді освіти немає рівних – запитайте, наприклад, у африканців, де вагнерівці наводять жах на сотні кілометрів навколо себе.

Тож показово, мабуть, що місцем концентрації цих горлорізів білоруська влада обрала село з красномовною назвою «Цель».

Щоб, мабуть, і цивільне населення опинилось під прицілом, а бандити вже навчать його ще більше любити бацьку Луку.

У ЗМІ вже прогнозують, що насамперед пригожинські розбишаки займуться в цьому селі сексуальним вихованням у вигляді гвалтувань всього живого. Внаслідок чого картопельному диктатору доведеться заявити, що «Цель» виправдовує і такі «средства» освіти місцевого населення.

Головне – щоб успішно навчали вбивати. А гвалтування чи відрізання голів – то вже на десерт.

Анатолій Наумов, драматург

Журнал «Перець»: <https://www.perets.org.ua>

Остапи Бендери у «Росавіації»

До чого тільки не додумаються нинішні послідовники Остапа Бендера, особливо у сусідній країні.

Чого вони тільки не крали за всі роки у наших винахідників. Мало того, сьогодні ці винаходи і розробки ще й видають за свої: від військової техніки до побутової. Словом – куди не глянеш, скрізь «Маде ін Раша».

Дійшло вже до того, що почали видавати зарубіжним компаніям сертифікати, звичайно, підроблені, на експлуатацію суто української техніки.

Нещодавно українська поліція відкрила кримінальне провадження відразу проти двох таких шахраїв: російської компанії «Волга-Днепр» та її покровителя «Росавіації». Обидва шахраї підробляли сертифікати льотної придатності літаків «АН-24» «Руслан», що, звичайно, ставить під загрозу безпеку використання «Руслана» за межами України. Зазначимо, права на видачу будь-яких дозвільних документів з експлуатації повітряних суден, вироблених за участю ДП «Антонов», належить саме цьому державному підприємству. Тим паче, коли йдеться про безпеку такого літака, як «Руслан». Бо все може трапитися.

А мета російських шахраїв – скомпрометувати ДП «Антонов», особливо враховуючи той факт, що у світі зростає увага до українських літаків, зокрема «АН». Мабуть, російські шахраї планували отримати подвійний виграш. По-перше, підняти свій авторитет, мовляв, ми хоч не перші, але і не другі. Оскільки до цього шахрайства причетна не лише комерційна структура, а й державна «Росавіація», їм вдалося б без зайвих зусиль скомпрометувати не тільки ДП «Антонов», а й саме виробництво літаків серії «АН».

Все одно: на заході чи Сході
Якщо сусід шахрай чи злодій,
Звичку май таку –
Тримай усе і завжди на замку.

Перець. 2018. № 8. С. 4. Режим доступу:

Сатиричний звіт

Сатиричний звіт виконує, по суті, ті ж самі завдання, що й сатирична замітка, тільки дозволяє це робити на значно більшій газетно-журнальній площі з наведенням більшої кількості викривального фактажу.

Наведемо яскравий приклад такого матеріалу.

Кришталеве ім'я

У мене витягли получку!.. В еквіваленті, звичайно!.. Без трьох копійок цілих триста баксів набігло.

...Їхав увечері з роботи. А в трамваї – зазвичай стовпотворіння і тиснява... Усі, наче балеруни на пуантах, навшпиньках стоять і один одному в потилицю хекають. Раптом відчуваю: потяглась чиясь лиха десниця до моїх п'ятисоток в одній із задніх кишень штанів... Я там, зізнаюсь, завжди від зайвих очей гроші ховаю...

Ну про всяк випадок я й репетнув на весь салон:

– Грабують!!! – може, думаю, хтось таки проявить ініціативу і злапає злодія на гарячому.

А пасажир на боротьбу із організованою злочинністю у нас, слава Богу, давно вже відмобілізований. Надивився, знаєте, різних бойовиків... Не встиг я й рота стулити, як одна міцненька домогосподарка, затиснута з усіх боків, – до речі, дуже вже своїм грізним видом на Афіну Парфенос схожа (я цю мармурову даму рук скульптора Фідія не так давно по телеку бачив) – вже силовий прийом провела. Як уцідила, кажуть, тому крадієві межі очі, так він і завмер, ніби на нього хтось виварку з бетоном вилив...

Ну, а далі вже все за знайомим сценарієм пішло. На першій-ліпшій зупинці зустрів наш геройський трамвай посилений наряд поліції – склали протокол, оголосили всім учасникам затримання злодія-рецидивіста щиру подяку і буквально того ж вечора, без жодного зволікання, усі матеріали розслідування передали до суду...

А за кілька днів до районного храму Феміди і мене повісткою гукнули. Як жертву злодійського нападу. Прийшов!.. Обстановка урочиста. Лави блищать, на вікнах нові фіранки підсобкою ще пахнуть.

У залі засідання, як і належить, зустріли ми представників закону, стоячи на повний зріст, а потім, як по команді, дружно сіли... Прокурор справа, адвокатеса — зліва, головуючий суддя із двома колегами у центрі розмістились. Преса у дверному проході тупцює. А ми, наче театральні вірглядачі, у партері розкошуємо, неподалік від того місця, де за металевою огорожею нахабно розлігся на лаві підсудний.

– Прошу уваги!.. – покалатав дзвіночком слуга правосуддя. – Процес у нас відкрито-показовий. Слухається кримінальна справа...

А мені – байдуже!.. Яке воно: чи відкрите оте торжество правосуддя, чи закрите. Аби гроші швидше повертали. Дружина вдома так і сичить змією. А їх, бач, як речовий доказ до справи приклали.

Проте цим буквоїдам у мантиях, як навмисне, усе докладно і детально розповідай. Вони навіть ту Афіну-домогосподарку до суду гукнули. Правда, вона як свідок довго не теревенила. За три хвилини усю картину обмалювала. І, як куля, із залу засідання вилетіла. На ходу перед цим тільки кілька слів судді кинула – мовляв, у маркет, що за рогом, оселедці норвезькі свіжі завезли.

А от до водія трамвая дама в мантиї буквально кліщем учепилася. Чого, мовляв, на зупинках довго двері відчиненими тримає і тим самим перетворює салон громадського транспорту на прохідний двір?!.

Надто не дослухався я і до промов адвокatesи. Її місія, зрештою, відома. За це гроші отримує. Щось там видзвонювала з папірця своїм контральто, щось лялякала другорядне, аж поки мене не зачепила.

– Гроші, громадянине Солома, – почала повчати, – треба не в кишенях носити, а, як у трамвай сідаєш, до шкарпетки ховати... Туди чужа рука точно ніколи не дотягнеться!..

Але це був лише перший, пробний, камінчик, кинутий у мій бік. Наступною виступала якась Варвара Василівна – тичкувата така собі бабусенція із фарфоровими зубами на верхній щелепі.

– Та Вадюмчик, – це злодюгу вона так ласкаво назвала, – ще як у старшеньку групу до мене у дитсадок ходив, менших ніколи не ображав. І апетит, особливо до манної каші, здоровий мав. Зразковим дитям ріс...

За вихователькою дошкільного закладу, дивлюся, ще якась солідна жіночка у двері свідчити ломиться.

– Вадик Гафнюк! – натхненно пролунав її голос, що навіть мухи на вікні позавмирили. – Не один рік був найкращим сурмачем у нашій музичній школі імені Семена Палія. А сьогодні – ми його судимо! Чи зрозуміє нас громадянське суспільство, панове судді? Через якогось трамвайного роззяву, що гроші в салоні загубив, ми хочемо засудити невинну людину до довічного ув'язнення. Варварство!..

По цих словах мого нападника треба було тільки бачити! Він гордо розпрямив свої широкі, наче гребля, плечі і демонстративно виклав кулацюри на бильця огорожі, за якою сидів. З його тріумфальним поглядом мені було краще не зустрічатись.

Не встиг я оговтатись від чергового виступу, як за судовою кафедрою виріс новий промовець.

– Вадим Трохимович Гафнюк, – хрипло розпочав дідусь, – завжди був надійною опорою літніх людей нашого будинку. Коли позаторішньої зими я ненароком послизнувся на тротуарі, цей уважний молодий чоловік швидко поставив мене на ноги. Прошу високий суд врахувати цей джентльменський вчинок як пом'якшувальну обставину і доєднати до справи...

Що було потім, я пам'ятаю досить туманно. Як маніфести, зачитувались позитивні характеристики, хтось когось мав брати на поруки. І громадські захисники миготіли перед моїми очима, мов у калейдоскопі.

Хто лише тоді не виступав... І робітник ткацької фабрики, де Гафнюк колись поцупив рулон батисту, але цей факт йому, виявляється, вже давно пробачили. І начальник колонії, де колись той Гафнюк зразково відбував покарання за іншу крадіжку. І... навіть якийсь шнир на “поганяло” Льоня Кроха – давній, як з'ясувалось, партнер Гафнюка по наперстках...

Нарешті добувся до слова і сам прокурор. Підшморгнувши через антикоронавірусну маску носом, він довго розводився про невідворотність покарання і при цьому так погрозливо глипав у мій бік, що я вже навіть був готовий заховатися під лаву, на якій сидів...

Та найдужче підлив олії в огонь похмурий чоловік із розкуйовдженим, мов у Бетховена, волоссям на голові. Дідько його знає, звідки він вигулькнув, але атмосферу навколо моєї особи підігрів добряче.

– Громадяни судді, хіба ось із такими вахлаками, – він тицьнув на мене пальцем, – ми збудуємо коли-небудь зразкову правову державу? У той час, як у країні віють вітри суспільних реформ, деяки шкурники дбають лише про власний гаман. Соромно!.. За копійку долю людині ламати! Тим паче, як ми тут уже чули, пан Гафнюк – людина із кришталево чесним ім'ям. І судити нам слід не його, а тих, хто є провокатором...

Не хочу гадати, кого цей патлатий мораліст мав на увазі конкретно, але, протиснувшись боком до виходу, я про всяк випадок залишив приміщення суду. Тому і не відаю, чим там воно все завершилось. Однак висновок, як повернути собі свої чесно зароблені гроші, все ж зробив...

Якось пізно ввечері у темному осінньому провулку я перестрів суддю, який неспішно, відверто насолоджуючись останнім теплом, повертався зі служби...

– Шановний добродію, часом, не бажаєте повернути мені мою зарплату?!
– винятково делікатно запитав я, сором'язливо виймаючи на перспективу з кишені куртки молоток.

Вклякнувши і судомно хапаючи повітря, моя жертва ледь простогнала:

– Змилуйтесь,.. ваших грошей у мене нема. Але я люб'язно вам зараз винесу свої. Я неподалік тут живу. Почекаєте?!

– Авжеж!.. – бадьоро погодився я. І тут же, притягнувши за лацкан піджака суддю до себе, шепнув йому на вухо: – І не здумайте зчиняти гвалт. У мене, знаєте, скрізь блискуча репутація і звідусіль чудові характеристики. Та й потім, не забувайте: у країні повним ходом іде процес гуманізації... Тож одна нога тут, а друга – там... І не зволікайте, прошу, час, бо час, як відомо, – то гроші!..

Іщенко І. М. Флешмоб для Феміди // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 01. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2023_01/

Сатиричне інтерв'ю

У сатиричному інтерв'ю через інтерв'ююваного/інтерв'юювану засуджуються, як правило, негативні тенденції, що склалися в галузі діяльності, де зайнятий герой інтерв'ю. І тут, безперечно, передусім спадає на думку журналістика. Саме так подумав свого часу Марк Твен, який до того, як стати широко відомим письменником, працював журналістом. У творі «Інтерв'ю з дикуном» він засудив звичаї американських газетярів другої половини ХІХ сторіччя будь-які теми перетворювати на сенсації та скандали, висмоктуючи їх із пальця, а то й навіть вигадуючи їх.

Інтерв'ю з дикуном

Стільки було чуток про загадкового “дикуна”, який з'явився десь на Заході, що я врешті-решт почав вважати своїм обов'язком виїхати на місце і взяти у нього інтерв'ю. Якщо вірити газетам, у цій істоті та її незвичайних вчинках було щось своєрідне та романтично зворушливе. Його зображали волохатим, з довгими руками, сильним і високим, огидним і незграбним; він намагається не потрапляти на очі чоловікам, але раптово та несподівано виростає перед жінками й дітьми; озброєний дрючком, проте ніколи й пальцем нікого не чіпає, не рахуючи овець і тому подібної легкої здобичі; не проти того, щоб випити та поїсти, але непередливий: якість, кількість і властивості їжі та напоїв його не обходять; живе в лісі, як дикий звір, однаке вдачею лагідний; стогне, іноді завиває, та розбірливих звуків не видає. Такий був Старий Козопас, як його розписували газети. Я відчував, що історія його життя має бути сумною – історією страждань, розчарування та вигнання, історією людської нелюдності у тому чи іншому її вигляді... і я хотів вивідати у нього його таємницю.

.....

– Оскільки, за вашими словами, ви представник преси, я маю намір розповісти вам усе, що ви бажаєте почути, – заявив дикун. – Незабаром ви зрозумієте, чому, так ретельно уникаючи розмов з усіма іншими людьми, я хочу відкритися газетяріві. Тепер вислухайте мою дивовижну історію. Я народився майже водночас з тим світом, в якому ми живемо. Я син Каїна.

– Як?

– На власні вуха я чув звістку про потоп.

– Що?

– Я батько Вічного Жида.

– Сер!

Я відсунувся подалі від його дрючка й продовжував записувати, весь час з острахом споглядаючи на свого співрозмовника. Він невесело посміхнувся й продовжував:

– Коли я озираюсь на похмуру пустелю століть, я бачу безліч мерехтливих точок, добре мені знайомих і пам’ятних. Ох, скільки льє¹ я пройшов! Скільки усякої всячини бачив! Скільки подій стали гучно відомими завдяки моєму сприянню! Я був присутній під час вбивства Цезаря. Я йшов у Мекку разом з Магометом. Я брав участь у хрестових походах і був поблизу Готфріда Бульйонського², коли він підносив прапор хрестоносців на стінах Єрусалима, я...

– Вибачте, одну хвилину. Ви надавали ці відомості якому-небудь іншому друкованому органу? Чи можу я...

– Не перебивайте! Я був на вантах “Пінти” разом з Колумбом³, коли його погляду відкрилась Америка. Я бачив, як відтинали голову Карлові Першому⁴. Я був у Лондоні, коли було розкрито Пороховий заколот⁵. Я був присутній на процесі Воррена Гастінгса⁶. Я був на американській землі, коли йшла битва при Лексінгтоні⁷, коли проголосили Декларацію, коли здався Корнвалліс, коли помер Вашингтон. Я вступив у Париж разом з Наполеоном, котрий утік з Ельби. Я був серед вас, коли ви стали під рушницю та споряджали флот перед війною тисяча вісімсот дванадцятого року⁸, коли мешканці Півдня обстрілювали Самтер⁹, коли було взято Річмонд, коли вбили президента¹⁰. В

¹ Льє – старовинна міра довжини, що дорівнює трьом милям (4,83 км).

² Готфрід Бульйонський (бл. 1060 – 1100) – герцог Нижньої Лотарингії (Бульйон – назва його замку), один з ватажків хрестового походу (1096 – 1099), брав участь у пограбуванні Єрусалима, потім став правителем Єрусалимського королівства.

³ ...на вантах “Пінти” разом з Колумбом. – Мається на увазі один з трьох кораблів першої експедиції Христофора Колумба (1492). Проте сам Колумб плів на іншому кораблі – “Санта-Марія”.

⁴ Карл Перший (1600 – 1649) – англійський король з династії Стюартів. У громадянських війнах 1642 – 1646 рр. і 1648 р. зазнав поразки й 30 січня 1649 р. був страчений за вироком верховного трибуналу, створеного парламентом.

⁵ Пороховий заколот – невдала спроба англійських дворян-католиків висадити в повітря англійський парламент і вбити короля Якова I та його міністрів. Заколотникам вдалося заховати у підвалі під будовою парламенту бочки з порохом, але в останню хвилину плани їхні були розкриті (5 листопада 1605 р.).

⁶ Гастінгс Уоррен (1732 – 1818) – англійський генерал-губернатор Індії, став скандально відомим після того, як було викрито величезні фінансові зловживання та жорстокості, що здійснювались колоніальною владою в Індії. В 1788 р. Гастінгс обвинувачувався перед судом у нечуваних звірствах та крадіжках. Обвинувачем Гастінгса на суді виступав знаменитий драматург і політичний діяч Р. Б. Шерідан.

⁷ Битва при Лексінгтоні – відбулася 19 квітня 1775 р. під час війни за незалежність у Північній Америці. Колоністи завдали англійським військам важкої поразки.

⁸ перед війною тисяча вісімсот дванадцятого року. – Йдеться про англо-американську війну (1812 – 1814), в результаті якої, незважаючи на ряд поразок американських військ, було зміцнено незалежність США.

⁹ мешканці Півдня обстрілювали Самтер. – Мається на увазі перший бій у Громадянській війні в США. Відкинувши усі компромісні пропозиції, заколотники з Півдня 12 квітня 1861 р. почали обстріл урядового форту Самтер у штаті Південна Кароліна і незабаром зайняли його.

¹⁰ коли було взято Річмонд, коли вбили президента. – Йдеться про один із заключних епізодів Громадянської війни. Столиця Півдня, м. Річмонд, була взята військами генерала

усі віки я допомагав святкувати тріумфи геніїв та успіхи переможців, ставити світ до відома про спустошення, зроблені буревіями, вогнем, чумою, голодом.

– Що й казати, ваше життя багате на події. Але в такому разі дозвольте мені поставити вам запитання: що спонукало вас перебувати в цих дуже нудних канзаських лісах, коли ви так звикли до тривоги протягом... я б сказав... такого – називатимемо речі своїми іменами! – ...такого тривалого відрізка часу?

– Слухайте. Колись я був шановним слугою благородних і уславлених мужів, – тут він зітхнув і провів волохатою рукою по очах, – але в нинішні жалюгідні часи я зробився рабом шарлатанів і газет. Мені не дають ані хвилини спокою, ганяють з місця на місце, час від часу я з’являюся з трафаретом і пензлем й забруднюю огорожі кабалістичними написами, інколи виступаю в потворній і безглуздій ролі на вимогу якої-небудь наполегливої газети. Кілька тижнів тому я був присутній під час пограбування Атлантичного банку – саме того, пам’ятаєте? – ледь перевівши дихання після неймовірного галасу з приводу завершення будівництва Тихоокеанської залізниці. Відразу після цього мене вкрали нью-йоркські газети і, наклали своїх зарплат, змусили вчинити звірське вбивство; потім – весілля патріархально налаштованого мільйонера; потім – захоплені вигуки на великій регаті; потім, ледве у мене ворухнулася надія, що моїм старим кісткам дадуть хоча б трохи відпочити, як, будьте ласкаві, – мене спроваджують у ці журливі нетрі, і я маю розгулювати брудний і оброслий, і нести якусь нісенітницю, усіх лякати, валити огорожі, підстерігати овець, носитися з дрючком, – одним словом, розігрувати “дикуна”, і все – щоб догодити юрбі шалених писак! По всьому континенту, із кінця в кінець, мене зображають горилою, віддалено схожою з людиною, – і все для того, щоб догодити цим перодряпам, цим брудним покидькам!

– Ох ви бідолаха, перекотиполе!

– Мені часто доводилось виконувати ганебну службу в нові й не зовсім нові часи. Низькі душі змушували мене плести несусвітну нісенітницю та заподіювати усілякі шахрайства. Я написав божевільні листи Юніуса¹¹, я п’ятнадцять років сумував у французькій в’язниці й носив сміховинну залізну маску¹²; я загнав у ліси вашої Півночі, до бродячих індіанців, бундючного ідіота-француза, в якому втілювався дух померлого дофіна¹³, аби роззави та

Гранта 3 квітня 1865 р., а через десять днів, 14 квітня, президент Авраам Лінкольн був убитий під час спектаклю в театрі актором Бусом – агентом плантаторів.

¹¹ Листи Юніуса – сатиричні листи, що друкувалися під псевдонімом Юніус у лондонському журналі “Public Advertiser” у 1769 – 1772 рр. у зв’язку з боротьбою за свободу преси в Англії. Раніше вважалися анонімними, їхнє авторство не було встановлено; не так давно історики журналістики з’ясували, що псевдонім Юніус належав англійському журналістові Філіпу Френсісу.

¹² ...носив... залізну маску. – Мається на увазі таємничий в’язень часів Людовіка XIV, який ніколи не знімав маску з обличчя та помер у Бастилії в 1703 р. Ім’я його було невідоме. Згідно з однією з версій, це був брат короля Людовіка XIV.

¹³ ...француза, в якому втілювався дух померлого дофіна. – Йдеться про Людовіка XVII (1785 – 1795), другого сина французького короля Людовика XVI, страченого в 1793 р. Після

гультаї усього світу могли міркувати, чи є ще “Бурбон серед нас”; я розігрував роль морського змія, що з’явився у берегів Наханта¹⁴, дикого коня та інших чудернацьких експонатів з кунсткамери; я брав інтерв’ю у політичних діячів для “Sun”, вишукував усілякі дива для “Herald”, підбивав підсумки виборів для “World” та на весь голос сповіщав зі шпальт “Tribune”, повчаючи читачів політичній економії¹⁵. Я виконував усі примхи, які тільки здатна вигадати найрозбещеніша уява, і виконував на совість, – і от моя нагорода: роль дикуна-безштанька в Канзасі!

– О загадкова істота, світло смутно замерехтіло переді мною... воно все яскравіше та яскравіше... назви... назви своє ім’я!

– СЕНСАЦІЯ!

– Геть, страшенна примара!

Дикун продовжував:

– О безжальний рок, доля знову спустила на мене своїх псів! Я чую заклик. Я йду. Ой лихо, невже не буде мені спокою?!

За одну мить риси обличчя дикуна пом’якшилися і стоншилися, все його обличчя набуло людської благовидності й розмірності. Дрючок перетворився на лопату, він закинув її на плече та й пішов геть, глибоко зітхаючи та проливаючи сльози.

– Куди, бідолашна тінь?

– Розривати родовий склеп Байронів.

Такою була відповідь, яку приніс мені вітер, між тим як сумний дух струсив кучерями, закинув вище лопату та зник за крутим схилом пагорба.

Підтверджую, що все, описане вище, перебуває у суворій відповідності із справжніми фактами.

М. Т.

Сатиричний репортаж

Сатиричний репортаж – інформаційно-публіцистичний твір, що викриває якусь негативну конкретну подію вустах автора-очевидця з використанням сатиричних прийомів. Сатиричний репортаж може бути написаний в минулому часі або в теперішньому, коли події відбуваються під час розповіді. Для прикладу сатиричний репортаж Сергія Воложка, написаний у минулому часі:

Демонстрація

На вимогу безправних профспілок на вулицю вийшли знедолені трудящі, котрі просили знизити знедоленість бодай на півпроцента.

смерті десятирічного спадкоємця королівської династії Бурбонів з’явилися самозванці, які проголошували себе “Людовіком XVII, котрий чудесно врятувався”.

¹⁴ Нахант – півострів у Бостонській гавані.

¹⁵ ...на весь голос сповіщав зі шпальт “Tribune”, повчаючи читачів політичній економії. – Мається на увазі “New York Daily Tribune”, одна з найвпливовіших американських газет, заснована в 1841 р. Горацієм Грілі.

До них приєдналися напівголодні пенсіонери з вимогою почути хоча б обіцянки. Як найосвіченіші, вони розраховували, що, коли стати впритул один до одного, то, можливо, вітром нікого не зідме.

Безгрошових бюджетників підтримали обмануті вкладники, котрим втрачати не було чого, крім своїх спогадів. Злиденні медики кволо вітали обірваних заводських робітників, що з трудом пересували ноги, вчепившись у злободенні транспаранти. Засмикані студенти шелестіли дефіцитними підручниками, які їм передали мовчазні бібліотекарі, що сиділи перед межею бідності.

Вимоги безправних профспілок надати будь-які гарантії підтримали зняті з рейок і перенесені на майдан виснажені шахтарі.

Порядок на демонстрації забезпечували наряди міліції, котрі від нестачі вітамінів впадали то в півсонний, то в напівзбуджений стан.

У цілому демонстрація протесту пройшла мирно, лише наприкінці її втомлені трудящі час від часу падали напівсонних міліціонерів, що призводило до нового вибуху обурення.

(Воложко С. Демонстрація // Перець. 2001. № 9. С. 6).

Сучасним сатири та гумору властивий синтез жанрів. Зокрема, сатиричний репортаж може містити ознаки іншого жанру. Прикладом симбіозу епістолярного листа й сатиричного репортажу є:

Лист закоханого, що поспішає до своєї єдиної

Моя люба, єдина, я вже їду, я вже в автобусі! Наш автобус із двома потужними двигунами. Один попереду, другий позаду, отже, я мчу до тебе одразу в двох напрямках.

Кондуктор ходить автобусом і бере платню за додану швидкість, а також за стоянку, тому що наш автобус поки не рухається. За кондуктором ходять податкові інспектори і беруть податок із продажу доданої швидкості, за податковими інспекторами йде податкова поліція і бере податок із продажу доданої швидкості.

Автобусом ходять рекетири й беруть платню за проїзд, за стоянку й сидіння (а також стояння) в автобусі. Терористи намагаються угнати автобус, причому не вперед, не назад, а вбік, але угнати вбік заважають будинки.

Навколо автобуса ходить міліція та штрафує за перевищення швидкості і за стоянку в недозволеному місці.

Перед автобусом, прямо посеред дороги, сидять робітники транспорту і загрожують розібрати дорогу, якщо їм не видадуть зарплату за позаминулий рік. Поїмж страйкуючими ходить податкова інспекція – на випадок, коли хтось одержить зарплату, за податковою інспекцією – податкова поліція, за поліцією – рекетири, що стягують відсоток із неотриманої зарплати, передають досвід податковій інспекції й податковій поліції.

Міліція штрафує страйкарів за сидіння в недозволеному місці. Терористи вимагають плату за свою працю і статус недоторканості, як у народних депутатів. Деякі вже мають цей статус.

Але головне, головне те, що я вже їду до тебе, моя кохана, моя єдина! Я вже в автобусі, ревуть мотори, ревуть клаксони, ревуть сирени... Пасажири ревуть...

І вже незабаром, незабаром, незабаром ми з тобою будемо разом!

(Кривін Ф. Лист закоханого, що поспішає до своєї єдиної // Перець. 2002. № 7. С. 10).

Якщо в цьому матеріалі забрати характерну для листа апеляцію, звернення до коханої на початку і в кінці тексту, то за всіма ознаками жанру

(розповідь від першої особи, авторська присутність) його можна віднести до сатиричного репортажу.

Студентка О. Серeda знайшла приклад сатиричного репортажу, який прокоментувала таким чином: «Цей текст має яскраво виражену репортажну структуру. Автор описує свої спостереження та враження від відвідування санаторію «Верховина» та околиць. Присутні деталі, що передають атмосферу місця (занедбаність санаторію, проблеми з інфраструктурою), а також діалоги з місцевими жителями, що додають тексту реалістичності. Крім того, текст має певну емоційність і суб'єктивну оцінку подій, що є типовими ознаками репортажу».

Душ Шарко... за комір, або Закарпатські парадокси

...Добувся до Міжгір'я, вийшов з маршрутки, на автостанційному пероні зупинив першу-ліпшу місцеву жительку.

Питаю:

– Скажіть, ваша ласка, як до санаторію?..

– О!.. – То ви – відпочивальник!.. – жваво озвалась літня тітонька. – Вам до якого?! У нас цього добра повна жменя!.. І профілакторії, і бази, і...

– Та мені, – кажу, – отой, що...

– Ну, до села Сойми, – поправляючи хустку, перебила жінка, – я вас точно не пошлю... Там ще до Союзу – йой! – мінчормет, що у Москві отаборився, санаторій-профілакторій для своїх мурував... Моє батьківське обійстя та людям хати під той курорт ще тоді бульдозером повигортали... А майстровиті їхні – йой! – як хорохорились, чисто вранішні півні!.. Збудуємо, обіцяли, тутки комплекс-писанку, круглий рік у кришталевих ваннах курортникам спини мозолитимете, на сто років вам робочі місця забезпечимо... Та де ж воно усе?!

Потім, опісля перестройки, на тому курорті, кажуть люди знаючі, об'єднання «Волиньхліб» наче трохи герувало... Не відаю, що з тими волинянами згодом приключилося, тільки ніхто і дотепер не знає, кому цей курортний рай, що над селом тридцять років височіє, належить... Тричі його вже грабували і тричі, кажуть, чиясь рука його з руїни підіймала... А робочих місць для місцевих як не було, так і досі... солодкі обіцянки рукавом утираємо!

– Та мені, – кажу, – вибачайте, до санаторію «Верховина» якось добратись...

– Йой! Ну ви, бачу, і встромили ногу в колесо!.. За що вам таке лихо?! У мене там знайома донедавна ще працювала... А втім, очі є, самі все побачите... Оно якраз і маршрутка їхня, санаторійна, підходить!.. Біжіть!.. – і все у спину горянка-балакунка гукнула. – Тільки вона вас до самої «Верховини» не допне, за кілометр, біля заправки, висадить...

...Що ж, те, що я побачив, вразило навіть і мене... Вже бувало, як кажуть, у бувальцях чоловіка.

Найперше, що впало у вічі, так це цілком занедбана будівля самого санаторію. Таке враження, що за шістдесят останніх років «Верховини» не

торкалась жодна будівельна рука. Все ж інше – то звична ілюстрація до процесу перманентної руйнації...

Скажімо, запасний вихід у спальному корпусі санаторію, де лікуються люди явно не з богатирським здоров'ям – а це колишні чорнобильці та нинішні воїни АТО – забитий наглухо. І це, зважте, у той момент, коли жахлива трагедія із одеським дитячим табором «Вікторія», у якому в полум'ї живцем загинули діти, сколихнула всю країну... Та, видно, інформація про цей випадок для деяких із контролюючих служб на Закарпаття так і не дійшла.

Дивує й те, що в санаторії нема доступу до Інтернету, хоча у кабінеті 37-літнього директора Василя Івановича Попелича він є і досить справно, без «глюків» і «зависань», з'єднує свого користувача із усією планетою.

Культурної програми, як і самого завклубом, до речі, у санаторії також немає, а сам культурний осередок перебуває у такому жалюгідному стані, ніби ним прокотилась лиха навала самого хана Батия.

Телебачення в санаторії хоч і вважається кабельним, та показує воно чортзна-що, основних каналів у його програмі явно немає. Подейкують, що цим теледивом керує якийсь штатний шофер, а за сумісництвом ще й електрик та телекомунікатор – якийсь-такий Василь Васильович.

Слід сказати, що в літній час у санаторії відпочивали учні однієї із закарпатських шкіл-інтернатів.

Так ото ж... Після того лагідного «дитячого» відпочинку один із корпусів оздоровчого закладу надійно виведено з ладу: вибиті вікна і двері, замки скрізь потрощено. Хоча, згідно із законодавством, прибирати руїну має та організація, котра спроваджувала вихованців інтернату на «заслужений» відпочинок, тобто в цьому випадку обласний департамент освіти. Але місцеві пани-освітяни набралися десь такого олімпійського спокою, що вже кілька місяців керівництво «Укрпрофоздоровниці» ніяк не може до них достукатись... І виставити рахунок за плідний бешкет...

Та найбільше пригод та несподіванок чекає у санаторії на тих, хто полюбляє вечірні прогулянки перед сном. Жодні вуличні сходи тут ніде не освітлюються. Суцільна темінь поглинає, що називається, «всіх і вся», тож адміністрації санаторію можна сміливо вносити до переліку додаткових послуг ще й прокат ковінок та костурів для травмованих відпочивальників.

Зате добре може прояснити в очах тому, хто наважиться до своїх лікувальних процедур долучити ще й таку позицію, як душ Шарко. Ця водна опція, здається, тут чи не напряму під'єднана до електрощитової всього санаторію. Струмом, гарантуємо, лупоне так, що електрична дуга, що на мить спалахне в очах реципієнта-відпочивальника, має запам'ятатися останньому на довгі десятиліття... Та й потім, ожиріння після запаморочливого стресу вам також не загрожуватиме...

Хоча було б значно краще та ефективніше, якби цей щедрий і високовольтний душ для схуднення Шарко та пролився праведним гнівом комусь... за комір. Хто за своїми обов'язками має наводити хоч якийсь лад у курортному господарстві Закарпаття, цієї справді неперевершеної перлини здоров'я...

Замість того, щоб по всіх кутках хвалитися, що у селі Карпати Мукачівського району таки є санаторій із такою ж екзотичною назвою – «Перлина Закарпаття», бачте...

Хоча від тієї перлини, якщо вірити людям авторитетним, на сьогодні залишилось хіба що поле елітних бур'янів, позаяк судова тяганина навколо майнової належності цього санаторію, що був улюбленим місцем відпочинку ветеранів-чорнобильців, тягнеться вже десятий рік...

Ось такий курорт!.. Йой!..

Сергій Кам'янобрідський,
спецкор журналу
«Перець. Весела республіка».
Закарпатська область.
Перець. 2017. № 11. С. 15.

Тема 2.

Використання аналітично-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі

Сатирична кореспонденція

Сатирична кореспонденція також викриває суспільні вади. На відміну від сатиричної замітки, в якій подається один факт, відображений стисло чи детально, сатирична кореспонденція будується на низці фактів, об'єднаних однією темою, показує стан справ на порівняно обмеженій ділянці – одному підприємстві, в одному виші, в одному районі, в одній області, у певній галузі науки і культури тощо (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 6 – 7).

Студентський пошук у журналі «Перець» відшукав приклад сатиричної кореспонденції.

Навколо Правди

Україномовній газеті «Українська правда» торік, 3 листопада, виповнилося сто років! В 1917-му як орган рад, вона пережила все, що могла: громадянську війну, воєнний комунізм, індустріалізацію з колективізацією, сталінщину з беріївщиною, хрущовщину з кукурудзою, брежнєвщину із психушками, горбачовщину з розпадом Союзу... Не видавалася за всю історію тільки три роки – під час гітлерівської окупації.

За компартійних часів часопис мав тираж 110 тисяч примірників. Обласна рада, органом якої він є й донині, тоді й не думала про його закриття. А навіщо різати курку, котра несе золоті яйця? Понад 60 працівників редакції мали роботу й зарплату. Левову частку перераховував колектив газети до обласного

бюджету. За кошти видання побудували в 70-ті роки третій поверх Будинку преси (понад 900 квадратних метрів).

Усі роки – як компартійні, так й української незалежності – газета друкувала безплатно всі постанови облради, виступи її керівників і депутатів. Журналісти окремо заробляли рекламою собі на мізерні зарплати (2015 року редактор відділу щомісяця отримував на руки 2000 гривень. Порівняймо цю зарплату із міністерською в сто тисяч гривень).

Облрада платила друкарні за її послуги. Цим депутати часто й густо кололи очі керівникам газети, мовляв, без нас не проживете! Тоді журналісти взяли й підсумували газетну площу, що займали опубліковані офіційні документи те перемножили її на мінімальну ціну квадратного сантиметра реклами. І з'ясувалося, що вартість отих газетних послуг утричі вища, ніж плата за друкування часопису. Висновок дуже невтішний: обласна рада була величезним якщо не вампіром, то чиряком на тілі трудового колективу «Запорізької правди»!

Тому Закон про роздержавлення засобів масової інформації журналісти газети зустріли спокійно. Їм би слід було поспішити та встигнути все зробити у першому етапі реформування державних і комунальних ЗМІ. Та, на жаль, на той період видання опинилося під санкціями податкової: через порушення зі сплати податків із заробітної плати, яку допустила колишній головний бухгалтер газети, котра, до речі, й понині перебуває в розшуку, за рішенням суду були арештовані рахунки КП «Газета «Запорізька правда» Запорізької обласної ради. Це унеможливило участь у першому етапі роздержавлення. На загальних зборах трудового колективу редакції ухвалили рішення йти на реформування в другому етапі.

Минулого, 2017 року, аби друкувати свої повідомлення та іміджеві матеріали про депутатів (таке рішення ухвалила сесія облради), а також всю необхідну для оприлюднення інформацію від облдержадміністрації, обласна рада виділила на видання газети майже 811 тисяч гривень. За результатами 2017 року, газетної площі під ці матеріали ОДА та облрада вибрали втричі більше.

Єдиним розпорядником коштів є Департамент інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Запорізької облдержадміністрації (керівник Леван Шишинашвілі), підпорядкований заступнику голови ОДА, депутату обласної ради й керівнику фракції політичної партії «Блок Петра Порошенка» Едуарду Гугніну. Саме за наказом пана Гугніна за друк газети із передбачених коштів виплатили лише 300 тисяч гривень.

Тобто видавничий будинок «Кераміст», який здійснював друк газети, недоотримав майже півмільйона гривень – на зарплати своїм працівникам, оплату податків, придбання сировини й матеріалів тощо. Цинізм і езуїтство пана Гугніна не мають меж. Саме він намовив керівництво «Кераміста» подати на газету до суду. Остання, звичайно ж, суд прогала. Хоча судити мали б саме чиновників обласної держадміністрації, котрі прикишенили гроші, виділені з обласного бюджету.

Щодо доплати у найближчому майбутньому недоданих коштів, в ОДА повідомили, що гроші, передбачені рішенням сесії обласної ради на видання газети, вже витрачені на інші нагальні потреби. Отже, йдеться, як бачимо, про нецільове використання бюджетних коштів!

Зазвичай, якщо державне чи комунальне підприємство витратить хоча б копійку не за призначенням, його керівників обов'язково притягнуть до відповідальності, можливо, й кримінальної. Але так вчинять із директором і головбухом підприємства, установи чи закладу. А чиновникам із ОДА, як бачимо, поки що все сходить з рук. 511 тисяч гривень віддали хтосьна кому – і як з гусака вода!

Редакція газети підготувала всю документацію на роздержавлення видання. XXII сесія облради сьомого скликання розглянула ці питання. Але для позитивного вирішення не вистачило всього двох депутатських голосів. Цікаво, що повним складом не голосувала фракція Блоку Петра Порошенка «Солідарність», яку очолює заступник голови облдержадміністрації Едуард Гугнін. Виникає запитання: хто, як не БПП, повинен виконувати Закон, ініційований та підписаний Президентом України Петром Порошенком? Невже вона в опозиції до свого керманича?!

Минуло кілька місяців. Редакція наполягала на включенні питання про реформування до порядку денного XXIII сесії – прихильники видання двічі пікетували обласну раду. Але з 84-х депутатів у складі облради за роздержавлення «Запорізької правди» проголосували тепер лише 24 обранці...

Депутат Артур Гатунок, котрий наразі видає власну російськомовну газету і, вочевидь, боїться конкуренції, відверто сказав: «Якщо «Запорізьку правду» роздержавимо, – вона потрапить у приватні руки разом із усім майном, що зараз має! А під час виборів працюватиме на інвестора». Отакої січки врізав!

Якби ж то депутати хоч якось цікавилися газетою облради, то знали б, що комп'ютери там списані років десять тому... Шафи, столи й стільці «відпрацювали» вже по три-чотири десятиліття – також списані. Головним інвестором трудовий колектив видання вважає своїх читачів – жителів Запорізької області та працює тільки в їхніх інтересах. А з огляду на скрутні ситуацію, в якій нині вони перебувають, а отже, не мають достатніх коштів, щоб масово передплачувати видання, і почасти у складчину цілою вулицею, а буває й невеличким селом, купують один примірник і потім як дорогоцінність передають його від родини до родини, бо прагнуть бути в курсі подій у регіоні й долучатися до прийняття управлінських рішень принаймні через свою газету, працівники «Запорізької правди» йдуть на великі жертви – заради життя газети дотують її власними зарплатами. Працюють як не на півставки, то на одну четверту. Робочий тиждень цих працівників складає два дні. Усі інші кадри – позаштатні, виконують роботу лише за мізерний гонорар. Дай, Боже, так жити кожному депутатові, котрий не дає дихати журналістському колективу!

«Не пущать!» – було гасло компартійних органів. Його, як бачимо, чітко дотримується й досі переважна частина депутатів Запорізької облради. Сидять

вони над газетою, як собаки на сіні, – сам не гам і колективу видання не дам!
А Закон їм якщо не по цимбалах, то по барабану!

Ось так. Майже 101 рік тому в Олександрівську місцеві депутати створили цю газету. А тепер їхні нащадки вирішили вбити видання? Ніби гоголівський Тарас Бульба: «Я тебе породив, я тебе й уб'ю!» Бо Закон гласить: як тільки до 31 грудня поточного року газету не роздержавлять – вона припинить існування. Кому це вигідно?

Звичайно ж, найбільше тим дядькам (а мо' й тіткам), які привласнили гроші, що виділила облрада на друк. Не буде газети – вмиють руки, мов Понтій Пілат, і житимуть спокійнісінько, без докору сумління (якщо воно в них є).

А варто знати: «Запорізька правда» – єдина українськомовна обласна газета в регіоні! Інші (їх багато десятків) – або двомовні, або російськомовні. Часопис цей, що висвітлює події на продержавницьких патріотичних засадах, у кожному номері пише про українських воїнів-героїв на Сході України, кореспонденти їздять із волонтерами на передову до бійців. Погодьтеся, в умовах інформаційної війни це – гарний внесок у майбутню перемогу над ворогом. Мабуть, саме тому, подекують, питанням нероздержавлення цього видання вже зацікавилася Служба безпеки України, яка опікується, зокрема, й питаннями інформаційної безпеки держави.

Що ж, почекаємо, коли славні охоронці української державності винесуть свій вердикт урядному беззаконню. Аби тільки за цей час остаточно не загубити Правду, нашу, хоч і друковану, Запорізьку!

м. Запоріжжя.

Юрик Пилип. Навколо Правди // 2018. № 9. С. 5.

Сатирична стаття

Головне у сатиричній статті – таврування чітко наміченої соціально некорисної або шкідливої тенденції. У такому тексті логічні докази чергуються із цифровими аргументами, «ділова» проза – з образними картинками. У сатиричній статті журналіст повинен встановити зв'язки, які з'єднують дану ситуацію із соціальними проблемами сучасності. В ній аналізується і узагальнюється фактологічний матеріал, який сприяє розкриттю якоїсь конкретної теми. Стаття спонукає до роздумів над фактами і їх масштабності, аналізує і узагальнює, оцінює і прогнозує соціально-політичні події та явища. Композиція сатиричної статті підпорядкована одній меті – не тільки найкраще донести до читача думку сатирика, а й переконати аудиторію в істинності цієї думки (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 33 – 34).

Наведемо приклад сатиричної статті.

Квартири і квартиранти
(подорож Перця)

Був я оце недавно в театрі і хочу поділитися з вами своїми враженнями. Дуже в мене їх багато. Мушу сказати, що ще жоден театр не справив на мене такого сильного враження. Я навіть не знаю, з чого й почати, з якого боку приступити. От, скажімо, така історія.

Зайшов до мене якось знайомий – відповідальний працівник Міністерства м'ясної і молочної промисловості.

– Чув, – каже, – Перче, яку корисну справу робить зараз наша Київська міськрада? Вона виявляє зайвину площі в адміністративних будинках, переселює туди організації, що позаймали житлові будинки, а звільнену площу передає під квартири. Правда, хороша справа?

– Звичайно, хороша. Хто може заперечити проти такого корисного і розумного заходу!

Так от, і наше міністерство внесло свій вклад до цієї справи. Працювали ми тут раніш у житловому будинку на вулиці Ветрова, 17. Разом із міністерством у цьому ж будинку містилися підвідомчі нам «Укрголовпостач», «Укрголовмаслопром» і республіканська збутова контора. І уяви собі, нікому тісно не було! Потім відбулася реорганізація, скорочення, ще одна реорганізація. Ми з цієї вулиці виїхали, а потім знову повернулися, але – вже без трьох наших колишніх сусідів.

Було нам і раніше не тісно, а тепер стало й зовсім розкішно.

Але тут міськрада цей житловий будинок забрала, передала його під квартири, а нас переселила до приміщення колишнього Міністерства паперової промисловості.

– Потіснила, значить?

– Ще й як потіснила! От зайди подивись...

Пішов. Подивився. І ось що побачив.

Побачив свіжі сліди – на стінах, на підлозі, на стелі.

– Що це? – питаю.

– Сліди перебудови, – відповідають працівники міністерства. Ось, будь ласка, тут було чотири кімнати, а тепер, як бачиш, один кабінет. Сто двадцять квадратних метрів! Цей кабінет воздвиг для себе т. Голота, коли ще міністром був. Він же тут і зал на 250 місць спорудив, щоб ніхто не смів закинути міністерству, нібито в нього велика зайвина площі. З тих же стратегічних міркувань він подбав і про те, щоб кожен п'ятий працівник міністерства мав свій персональний кабінет.

– Але ж тепер т. Голота не міністр, а заступник міністра.

– Ну, то що?.. Він і на новому місці про свій авторитет не забув. Інші заступники мають одну приймальню на двох, а т. Голота спеціально пробив стіну, щоб при своєму кабінеті мати ще й свою персональну приймальню.

Оце так потіснили! – подумав я, виходячи з Міністерства м'ясної і молочної промисловості... – Тепер і сусідів у міністерства нема, а площа збільшилася майже вп'ятеро.

А що спільного у цієї історії з театром і театральними враженнями – можуть спитати читачі.

А от що: коли я виходив з міністерства, один тамтешній чоловік сказав:

– Од нас тобі, Перче, одна дорога – до «Ушосдору». Він, до речі, тут за рогом, на вулиці Рєпіна.

В «Ушосдорі» саме була перерва на обід.

На першому поверсі, у просторому фойє група працівників, оточена болільниками, азартно грала в «пінг-понг». У цей час сталася така пригода. Повз гравців проходив бухгалтер з горою папок. Один гравець розмахнувся ракеткою, зачепив папки, і всі вони полетіли на підлогу.

– От бісова тіснота! – розсердився бухгалтер. Мало вам місця в залі?!

Навколо засміялися.

– Нам і тут просторо. А кому тісно, хай ходить через зал.

І справді. Тут, крім просторого залу, є ще не менш просторі фойє на горішніх поверхах. А кабінети, кабінети тут які! У цій «бісовій тісноті» могло б залюбки розміститися все Міністерство автотранспорту і шосейних шляхів, якому підпорядкований «Ушосдор».

Та, власне, міністерству тут і робити нічого. У нього своєї площі вистачає. Потіснившись, воно могло б у себе не один, а п'ять «Ушосдорів» розмістити. І коли б міністр т. Довгаль зробив це, то багатоквартирний будинок, де розташувався «Ушосдор», можна було б передати у житловий фонд міста. Так, як це, приміром, зробило Міністерство радгоспів, вибравшись ще рік тому з житлового будинку.

– А ти, Перче, певен, що воно вибралося? – поцікавились ушосдорівці.

– Більш ніж певен. Було ж рішення уряду. У тому будинку, мабуть, давно вже люди живуть.

– А ти піди подивись, як вони там живуть, і нам розкажи.

Каюсь, розповідати нема про що. Був я там. Як сиділо міністерство в тому будинку, так і досі сидить. Видно, міністр радгоспів т. Коваль постанову про звільнення будинку одержав, прочитав, але...

Але чую, що читачі знову допитуються: де ж театр? Де ж обіцяні театральні враження?

А ми до них уже підходимо. От тільки на хвилину спустимося до шахтарів.

Не думайте, що я збираюся на Донбас. Ні, це тут, недалеко, по сусідству з центральним Київським універмагом. Самі, мабуть, не раз читали вивіску «Укрдіпрошахтпроект».

До речі, недалеко від цих шахтарів, під самою Черепановою горою трудяться ще й гірники з «Укрбурвугілля».

Щось, правда, не чути, щоб у Києві або на його околицях видобувалося вугілля. Шахти, звичайно, на Україні є, але там, де вони є, там немає ні «Укрдіпрошахтпроекту», ні «Укрбурвугілля». А їм би не завадило там бути. І не в командировках, на які щороку витрачаються сотні тисяч карбованців, а постійно! Тоді б великі приміщення, які займають у Києві ці організації, можна було б використати для збільшення житлового фонду.

Перебралися б столичні шахтарі на шахти, тоді, можливо, дивлячись на них, потяглися б із столиці і Гірничий технікум, і «Рибпроект», а слідом за ними і «Торфотрест».

Хто знає, може б, і «Сільтрест» схаменувся і подався б туди, де сіль добувають. У Києві, на Глибочиці, де цей трест займає житловий будинок, соляних родовищ начебто не було й немає.

Кажу – може... Але...

Але ближче до діла, до театру і до театральних вражень.

Так от, був я недавно в театрі на площі Калініна...

Невже ви не чули, що в Києві на площі Калініна є театр?

І я не чув, аж поки не навідався до Міністерства промисловості продовольчих товарів.

Там і досі красується у своєму непорушному вигляді багато разів оспіваний у фейлетонах кабінет міністра т. Рудницького. Нічого собі кабінет! Двом автомашинам у ньому сяк-так розминутися можна.

Та що цей кабінет у порівнянні з залом, де засідає колегія?!

А що той зал у порівнянні з власним театром міністерства?!

Який це чудовий театр! Двоповерховий. На чотириста місць. З галереєю. З фойє. П'ятсот дев'яносто п'ять квадратних метрів. Але...

Але навіщо міністерству ще й театр? – питаєте ви.

Я й сам думаю: навіщо?

– Ми тут іноді кіно крутимо, – пояснили мені. Крім того, нашим театром весь Київ користується. Кому треба провести якусь нараду чи засідання, – той до нас звертається.

А проте і кіномеханік, який інколи крутить кіно, й організації, які часом тут засідають, теж, мабуть, вважають, що міністерству такий «театр» ні до чого. А коли б цей театр перебудувати та ущільнити не в міру просторі кабінети, то під дахом Міністерства промисловості продовольчих товарів могли б знайти пристойний притулок і «Укрпромбуд», і «Укрсадовинтрест», і «Укрголовпиво», і ряд інших непроханих квартирантів, які ще й понині містяться в житлових будинках.

І взагалі – скільки житлової площі звільнилося б таким чином, якби керівники окремих організацій виходили не із своїх вузьких, дрібних, а із загальнодержавних інтересів?

Скільки нових квартир одержали б жителі столиці, якби деякі заповзяті адміністратори, що люблять влаштовуватися в канцеляріях з шиком, та потіснилися місцем...

Правда, є ще такі керівники, які й досі вважають, що місце прикрашає людину.

Авторитетно можу заявити, що вони глибоко помиляються...

Безбородько Г., Громов Ол. Квартири і квартиранти // Перець. 1957. № 1. С. 5.

Сатиричний коментар

У сатиричному дискурсі структура цього жанру така: факт і коментар. Соціально негативний факт міститься в окремому повідомленні, яке, на думку

журналіста, є актуальним і потребує негайного донесення до читача (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 64).

Наведемо приклад сатиричного коментаря.

Товаришу Перче!

Є в нашому Путивльському районі комбінат комунальних підприємств, а в ньому директор Кричун І. І. він часто каже:

– Були б асигнування, а комбінат себе покаже!

І справді, комбінат показує таке, що люди за голову беруться.

Поставлять паркан. Од сили вартий він 200 крб., а комбінат бере за нього 800 крб. Місток, перекинутий через кювет, вартий 300 крб., а беруть за нього 2.500 крб.!

Передбачалося асфальтувати в райцентрі тротуари. На це було виділено 33 тисячі крб. Гроші пішли, як каже Кричун, «на інші біжучі витрати», а по тротуарах не тільки бігати, а й ходити неможливо – такі там баюри.

Торік на благоустрій райцентру було асигновано 80 тисяч крб., але ж ніякого блага жителі райцентру не відчули.

Ти знаєш, Перче, що є люди, які з мухи слона роблять. А от Кричун – які асигнування йому не дай, із слона лише муху зробить.

Н. Прокопенко.
Чернівецька область.

Прокопенко Н. Товаришу Перче // Перець. 1957. № 1. С. 6.

Сатиричний лист

Призначення сатиричного листа — привернути увагу громадськості до носія соціального зла, відповідним чином вплинути на нього і сформувати громадську думку. «Лист, як жанр, апелює не до розуму, а до почуттів читача. Саме тому, що факти у листі аналізуються через призму авторських почуттів, він викликає активне співпереживання конкретного адресата і всіх читачів» (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 76).

Компонентом структури сатиричного твору може бути парадокс, який може стати предтечею твору чи його результатом.

Зокрема, в листі В. Гладуш до журналу «Перець» парадокс використано в кінцівці: «Друже Перче! Цікавий сюжет показували по телевізору. У жителя зоопарку, моржа, розболівся зуб. І йому одразу ж із Англії викликали стоматолога. Признаюсь, я дуже позаздрив тому моржеві. У мене вже місяць болить зуб. Іти до платної поліклініки для мене дорого, а в нашій районній черга на прийом до стоматолога – на місяць-два. Та ще й лікарі кажуть, що матеріалів для якісного лікування в них немає. Так і хочеться сказати: ех, чому я не морж!»

Парадокс цього сатиричного матеріалу в тому, що через незабезпеченість охорони здоров'я, низькі зарплати та пенсії простій людині сьогодні живеться гірше, ніж тварині в зоопарку.

Наведемо ще один приклад сатиричного листа.

Мандат – на бочку!..

Відкритий лист до народного обранця

Добридень, шановний Карпе Спиридоновичу!

Пише Вам група виборців селища Великі Хрюки, що за адміністративно-територіальним розподілом входить до 519-го виборчого округу, який в єдиному пориві голосів надав Вам путівку у велике парламентське життя.

Власне, до Вашої депутатської діловитості та принциповості ніяких претензій ми не маємо. Оскільки не раз спостерігали, як хвацько перепадало від Вас на горіхи навіть президентові країни. Та й прем'єр під час Ваших виступів відчувається у своєму кріслі не краще, ніж козел на груші... Авжеж, дошкуляєте владцям справді майстерно!..

Однак осад неприємний все ж є...

Скромність, Карпе Спиридоновичу, звичайно, прикрашає будь-яку людину, але ж в усьому має бути своя межа. Ми розуміємо: щоб схилити на свій бік виборців, треба чимось їм сподобатись. Тому ми добре пам'ятаємо ті часи, коли до нас на ферму Ви скромно приїздили на скрипучому велосипеді і після тригодинного виступу, знайомлячи нас зі своєю програмою, навіть соромились випити кухоль води з рук нашої красуні – передової доярки Наталки Палкої...

Але то було тоді, а тепер, коли депутатський мандат у Вас у кишені, можна було б, Карпе Спиридоновичу, вже облишити нарешті гратися в дешевий демократизм та навік розпрощатися із популістськими замашками. Час уже подумати про справжній статус народного депутата та авторитет тих, хто допоміг його Вам здобути... А то – соромно й казати!..

Минулої неділі мотнулися ми до сусідньої громади, на базар. А там люди прямо у вічі нам сміються: «Чиє воно, – кажуть, – у парламенті таке нещасне?! Усе перед мікрофоном горло собі надриває!.. Чи це не від ваших, бува, Великих Хрюків?! Хоч би ви йому нову сорочку купили, а то що взимку, що влітку все в одній фланельці між кріслами третяся!..»

Ой, лишенько!.. А таки ж правду люди кажуть. Увімкнули ми сесію по телевізору. І очам не повірили. Їй-бо, боляче, Карпе Спиридоновичу, на Вас дивитися. Костюмчик, як помітили, усе той же – сірий у білу смужку, ще передвиборний... Та й черевички на Вас, хоч і блищать, але в таких, звиняйте, зморшках, ніби в них ще Ваш батько Спиридон до Вашої мами Люби на вечорниці бігав...

Розуміємо, справи депутатські відбирають багатенько сил та часу. Але ж, Карпе Спиридоновичу, і про себе не гоже забувати. На Вас уся ж країна, мов на вітрину в супермаркеті, дивиться. І про нас... Язиком плешуть: яке, бач, голосувало – таке, бач, і вибрало... А ми ж!.. Та що там казати... Хочемо, щоб нас також люди не в онучах, звиняйте, представляли. Воно ж, знаєте, по одягу зустрічають...

Краще брали б Ви, Карпе Спиридоновичу, приклад зі свого колеги Бориса Гирі, котрий по сусідньому округу балотувався, а теперечки перед Вами сидить і через власну огрядність уже в два крісла не вміщається...

Ото достеменний народний обранець! Його прихильникам за свій вибір пекти раки точно не доводиться. Оце днями хвалилися!.. Що має їхній Гиря вже дві новенькі “Вольви” та й нерухомість у Греції нещодавно прикупив. Та й про них, себто виборців, теж не забуває. До рідних Рибок навіть асфальт проклав!.. Правда, тільки-но до свого маєтку, що красується при в’їзді до села...

Ну, як такого депутата не поважати?!. Геть тобі грецький Зевс!.. Не те, що Ви, Карпе Спиридоновичу, – все скромничаєте та дурними забобонами переймаєтесь. Навіть розклад поїзда під свої парламентські вакації підлаштувати не можете. Як приїхали вночі, так і духопелите до села із сирітським клуночком через усе поле... Наші фермерські сторожі, не доведи Господи, ще за злодія Вас сприймуть. Пальнуть здуру, і погас наш голос у парламенті... Горе ж то яке!..

Та не будемо про погане!.. Он, розповідають, виборці із Сліпих Зорьок уже пів світу, дякуючи своєму депутату Панасу Скибці, обмотали. То на зустрічі із ним до Еміратів їдуть, то виборчий наказ до самого Баден-Бадена йому везуть, де Скибка раз на півроку шлунок свій промиває... А одного разу навіть до Південної Америки занесло їх... Отакої! Їхній благодійник, виявляється, у тих диких джунглях міжнародний симпозіум по захисту носорогів очолював...

Що не кажуть, вміє чоловік свої депутатські повноваження з користю як для себе, так і для громади використовувати. І ми це тільки вітаємо! Бо у наших Великих Хрюках справіку приказка жила: той, хто не може для себе, не зможе й для інших!

Як публічна особа прислухайтесь, будь ласка, Карпе Спиридоновичу, до цих мудрих слів... І робіть висновки!.. Інакше, звиняйте, покладете свій депутатський мандат, як ще у нас образно кажуть, на бочку!.. По цьому – бувайте, служіть народу і ходіть завжди здорові та бадьорі!.. А для цього – пийте щоранку молоко з медом, а ввечері парьте ноги у чебреці!

Щиро Ваші виборці смт Великі Хрюки.

Сатиричний огляд листів

«Огляд листів не лише відтворює факти і події з листів, аналізує їх, а й відтворює думки, оцінки авторів щодо них, розкриває причини своєрідності мислення, особливості оцінок, настроїв і переживань авторів листа, щоб показати громадську думку, підтримати інтерес до свого друкованого видання. Цей жанр дає уявлення про інтереси, запити, наміри, ставлення читачів, слухачів, глядачів до проблеми» (Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 115).

Приклад сатиричного огляду листів.

Дати визначні

Як відомо, дати бувають визначні. Але бувають і сумно-смішні. Посудіть самі.

Дев'ять років минуло з того часу, як в Узині (на Київщині) почали будувати баню. Будували баню, а вийшла електростанція.

– Спасибі за електрику, – сказали жителі райцентру. – А з банею можемо вдруге подождати.

І по сьогодні ждуть, бо баня будується, як мокре горить.

Узинці миються в ночвах. Не нахваляться вони цією чудовою санітарно-гігієнічною установкою. Головне, що вона завжди під рукою.

А от керівникам узинських районних організацій повезло. Вони вже добре попарились на численних засіданнях, де йшла мова про будівництво бані. Тепер нехай самі скажуть, коли вони після тієї парні митися будуть.

* * *

І знову ж таки дев'ять років минуло з того часу, як почали будувати клуб у селі Кривчани, Староушицького району, Хмельницької області.

Що зроблено за такий значний відрізок часу? Виведено стіни...

Будівництво здійснює «контора» в складі завідуючого клубом Чорпіти В. І. та секретаря сільради Сарахмана Є. Ф. Клуб вони будують за власним проектом: гроші пропивають, матеріали розбазарюють.

Проекту постанови райвиконкому про цих розбудівельників поки що не написано.

* * *

Своєрідний ювілей відзначили мешканці Словечно, Житомирської області. Там уже п'ять років будується районний Будинок культури.

Цих казкових темпів добилася Коростенська будконтора, якою керує т. Падальян. Він використовує найновішу техніку, а саме: телефон, з допомогою якого весь час намагається прискорити будівництво. Але ж консервативний виконроб Назарчук не розуміє нового і на всі телефонні накази чхає та все робить (точніше – нічого не робить) по-своєму.

* * *

Минуло сім років з того часу, як у Лисянці на Черкащині почали будувати лікарню. Витративши понад 600 тисяч карбованців, будівельники такого нарobili, що і свої люди, і приїжджі жахаються. Фундамент і стіни лікарні потріскались, дах зогнив – ось-ось впаде.

До новозбудованих руїн іноді заглядають районні, а часом і обласні керівники. «Очі б наші цього не бачили!» – кожного разу вигукують вони.

І відводять очі від пам'ятника безголів'я.

* * *

З лисянцями змагаються комишнянці. У Комишні, Полтавської області, вісім років тому теж почали будувати лікарню, та й досі не закінчили.

Пишуть до редакції комишнянці: «Грошей на будівництво нашої лікарні уже витрачено добрий мільйон, а лікарі працюють в неможливих умовах, бо нема в нас рентгенкабінету, хірургічного кабінету, дитячого та інших кабінетів».

Дивні люди! Зате є хороші кабінети у керівників Полтавського облбудтресту та обласного відділу охорони здоров'я.

Щоправда, хороших ліків у тих кабінетах нема. А вони там дуже потрібні.

* * *

Три роки будується Хмельницька МТС, а кінця-краю будівництву не видно. А як же його побачиш: зимою вітер подує – новозбудований гараж розвалився; весною вода пішла – гуртожиток розповзатися почав.

А от десятки приватних будинків у Хмельнику стоять міцно. Збудовані вони з матеріалів, які розбазарили виконроби, що дуже часто мінялися на будівництві МТС. Особливо відзначився виконроб-пройдисвіт Ждановський. Гроші розтратив, багато матеріалу розпродав та й зник, як марево...

За три роки з Вінниці до МТС приїжджало тридцять комісій. Вони обстежували, обурювались, акти писали і обіцяли вивести все на чисту воду.

* * *

Отакі наші визначні дати.

І треба було б за них кому слід добряче дати!

Л. Прокопчук.

Сатиричний огляд

Цей жанр аналізує та оцінює низку однорідних – найбільш характерних і типових – фактів, подій, явищ з певної сфери життєдіяльності суспільства, які відбулися протягом певного часу з метою викрити в очах читачів існуючу картину дійсності (Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 126).

На думку О. Кузнецової, сатиричний огляд – жанр, в якому за допомогою комічних і публіцистичних засобів відтворено панораму парадоксальних фактів, подій або матеріалів газет, журналів, листів за оглядовий період.

Сатиричні огляди з'явилися в перших виданнях української періодики. В радянські часи внутрішньополітичні сатиричні огляди були заборонені. Дозволялося публікувати лише зовнішньополітичні сатиричні огляди. В сучасній українській пресі сатиричний політичний огляд ніхто не забороняє, але мало хто береться за його написання.

За тематикою сатиричні огляди бувають загальними (політемними), тематичними (політичними, економічними, спортивними, мистецькими, літературними тощо). За об'єктом дослідження є огляди дійсності, огляди преси, огляди теле-, радіопередач та огляди листів. Характерною жанровою особливістю сатиричних оглядів є: панорамність відтворення парадоксальних фактів, подій, інших об'єктів критики; їх авторська іронічна або саркастична оцінка, чому сприяє використання комічних засобів (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 113 – 114).

Студентський пошук у журналі «Перець» відшукав приклад сатиричного огляду.

Чому ми так говоримо?

Раніше вважалося, що крилаті вислови належать здебільшого особам, відомим у світовій історії. Проте останнім часом учені-сміхознавці виявили, що деякі з цих фраз насправді злетіли з вуст зовсім інших, не історичних, осіб. Наприклад:

«ВІД ВЕЛИКОГО ДО СМІШНОГО ОДИН КРОК». Тривалий час ця фраза приписувалась чи то французькому письменникові Ж.-Р. Мармонтелю, чи то Наполеону Бонапарту. Насправді ж уперше пролунала в стінах Давньопрудської бібліотеки, на стелажах якої твори Л. М. Толстого стояли поруч із романами письменника-монументаліста К. О. Зюнькіна.

«МИСТЕЦТВО ДОВГОВІЧНЕ, А ЖИТТЯ КОРОТКЕ». Існувала думка, що цей мудрий вислів належить «батькові медицини» Гіппократу. Проте перевірка джерел виявила, що вперше його сказав вісімнадцятирічний Семен Палбесов у відповідь на прохання сусідів припинити магнітофонний «концерт» опівночі в його квартирі.

«А ВСЕ-ТАКИ ВОНИ КРУТИТЬСЯ...» – начебто сказав Г. Галілей після тривалої розмови з представниками інквізиції. Насправді ж цей афоризм вигадала певна особа на прізвище Тюляєв, милуючись, як дружина, що прийшла з роботи, квапиться зготувати йому вечерю.

«ТЕРНИСТИМ ШЛЯХОМ ДО ЗІРОК». Невелика неточність у написанні цього вислову сприяла тому, що тривалий час його автором вважався відомий давньоримський поет і філософ Анній Луцій Сенека. Проте, як показали останні дослідження, слово «зірки» в такому контексті треба писати в лапках. І тільки тоді пощастило з'ясувати, що цей афоризм уперше висловила любителька сучасної естради Анжеліка Пустозенько в той момент, коли за допомогою пожежної драбини її знімали з водостічної труби біля вікна гримерної популярного артиста Леонтія Бояркіна.

«БУРЯ В СКЛЯНЦІ ВОДИ». Існує думка, що у такий спосіб французький письменник Ш.-Л. Монтеск'є охарактеризував політичні події в одній малесенькій країні. На жаль, тут, як і в одному зі згаданих уже попередніх випадків, дослідників підводило неточне знання фрази. Як виявилось, правильно вона звучить так: «До деяких особливостей вивчення експериментальної моделі морської бурі в лабораторній склянці». І це не що інше, як назва кандидатської дисертації, яку успішно захистив у стінах НДІ-буряводотайфун старший науковий співробітник В. Г. Кмітливчук.

«ЖЕРЕБ КИНУТО». Неправильно вважалось, що чудовий за своєю лаконічністю вислів належить одному з найвідоміших діячів стародавньої історії – Гаю Юлію Цезарю. Є припущення, що насправді згадана фраза була винайдена невідомим співробітником давньоримської газети як універсальний заголовок до різноманітних репортажів та інформації про гладіаторські бої. (Серйозним підтвердженням гіпотези є факт, що й наші дні такий заголовок буквально не сходять зі шпальт деяких спортивних видань).

«ТАК МИНАЄ СЛАВА НА СВІТІ». Гадали, що афоризм належить середньовічному філософу Фомі Кемпійському. Насправді ж це вислів Данила Кидяченка – колишньої хокейної «зірки». Мовив так він тоді, коли переконався, що на вулиці і в пивбарі його вже не впізнають болільники.

«ПІСЛЯ НАС ХОЧ ПОТОП». Більшість джерел помилково приписують фразу Людовику XV, французькому королю, або ж його фаворитці – маркізі де Помпадур. Тут, треба сказати, маємо важкий випадок. Справа в тому, що маркіза дійсно одного разу на королівському балу сказала так, і оскільки вона була на той час дуже впливовою, майже всемогутньою, то улесливі історіографи запобігливо залишили першість за нею. Насправді маркіза де Помпадур лише повторила улюблений вислів Жана – головного сантехніка Лувра...

«ЯКОГО ВЕЛИКОГО АРТИСТА ВТРАЧАЄ СВІТ». Мовлено нібито імператором Нероном в останні хвилини перед смертю. Однак нещодавно стало відомо, що вперше це вигукнув у нападі відчаю випускник театрального інституту Рейджинальд Крякін, коли дізнався, що його направляють на роботу в невеликий обласний центр ляльок.

Досліджував Михайло Френкель.

Сатиричний огляд ЗМІ

Жанр огляд ЗМІ являє собою форму критичного рецензування газет, журналів, телепрограм, радіопрограм, інтернет-сайтів (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 162).

Наш пошук цього жанру упродовж 1949 – 2023 років не дав результату. Натомість довелося звернутися до журналу «Червоний Перець» випуску 1920-х років. І от у номері 1 за 1922 рік вдалося знайти фрагмент огляду ЗМІ, присвячений Генуезькій конференції, яка мала величезне значення для переможеної Німеччини та невизнаної більшовицької Росії (РРФСР).

Ось цей уривок.

Генуя й я

«Ну тебе в Геную!»
(нова лайка).

Розгорніть першу ліпшу (тут і надалі збережено орфографію оригіналу. – О. М.) газету.

«Генуя й Радянські Республіки».

«Генуя й Франція».

«Генуя й Пуанкаре».

«Відрочили Геную».

«А «Генуя» буде».

«А «Генуї» не буде».

«Генуя й ми».

«Генуя й ви».

«Генуя й вони».

«Генуя й Лойд-Джордж».

«Генуя й Лойд-Джоржова тітка».

«На передодні Генуї».

«Навколо Генуї».

«Навколо й напередодні Генуї».

«Генуя» etc. etc. etc.

[кого брати до складу делегації]

«Ратау» не треба брати. Телеграфуватиме все одно по чом апельсини, та ще цитрини з «лімонами» переплутає, а про справу забуде...

Павло з Грунь. Генуя й я // Червоний Перець. 1922. № 1. С. 5. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_1922_01/?page=5

З життя столичної преси

* * *

В зв'язку з голодною кампанією газета «Коммунист» щоденно уділяє кількадесят рядків справі з кураєм, хоч, власне, сезон на нього проходить. Не в зв'язку з газета починає виходити на шість сторінок.

* * *

В зв'язку з тою-ж кампанією всі «Вісті» від повітових до всеукраїнських з однодушного бажання співробітників переіменовуються в «Істи». Двох крапок, як відомо, наші поліграфчики не вживають і, мабуть, це перешкоджає широким колам населення зрозуміти в чім річ.

* * *

«Художественная Мысль», зважаючи на ту-ж голодну кампанію, розпочинає великий відділ кулінарного мистецтва. Особливе місце займатимуть рецепти виготовлення рибячих фаршів по-сіоністськи. Взагалі – «Мысль Художественная».

* * *

Журнал пролетарської сатири «Стружки» вистругав собі цілу низку нових співробітників. Серед них видаються: П. Р., далі Р. П., а крім них Пеер і Репе, також Ерпе, Рипе, Епре, Пере, Ереп, Пре, При, Рпе, Реп, Пер, Епр і Ерп. Прилучаються ще. Взагалі журнал збагачується, дарма, що пролетарський.

* * *

Харківський «Южный Гудок» одержав запитання з Одеси: «хочемо теж видавати «Гудок». Невже назвати північним?

* * *

«Селянська Правда» знає, що селянинові в час польових робіт не до читання і, не бажаючи перешкоджати цій важливій справі, робить антракт.

* * *

Редакція «Пролетария» скликає нараду для розв'язання справи: що буде, як люди стануть обережніші й облишать губити документи? А також: чи не

варт опублікувати всіх новонароджених і померших (яке що є спадкоємці)? Плата – по таксі Загса (не плутати з Заксом, бо він «дохазяйнувавсь» і попав у «комуністи»).

* * *

«Шляхи Мистецтва» незабаром через велике накопичення матеріалу перетворюються в щотижневик, так само, як «Грядущий Мир».

Книгочій.

З життя столичної преси // Червоний Перець. 1922. № 2. С. 9. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_1922_02/?page=4

Сатирична рецензія

Об'єктом сатиричної рецензії є не безпосередні факти дійсності, на яких базуються репортажі, кореспонденції, статті, зарисовки, нариси, а факти, явища вже вивчені, осмислені і відображені у формі книг, брошур, вистав, кінофільмів. Відібраний, узагальнений матеріал у рецензії ніби заново критично переосмислюється (Див.: Радчик Р. В. Аналітичні жанри: навч. посібник. К.: Дніпро, 2019. С. 201 – 202).

Наведемо приклади сатиричної рецензії.

Муму-парад під... кремлівським поребриком, або Войнушки по-Данецькі
[рецензія на воєнний парад 9 травня 2018 року в окупованому Донецьку]

Той, хто любить комічне, багато що втратив, не подивившись 9 травня воєнний парад у заштатному містечку, на яке перетворився нині Донецьк внаслідок нашествия озброєного до зубів «руського міра»...

Скажімо, ось супермомент із так званим міністром оборони Донецької та ще й начебто народної республіки Кононовим, про якого ходять небезпідставні чутки, що насправді він на своїй високій посаді носить портфель феєсбешно-гебешного генерала, який, своєю чергою, проходить по відомству «іхтамнетів», а насправді ж верховодить тут над усіма, хто стріляє та вбиває. Так от, коли слухняно копіюючи московсько-путінський сценарій загрозливого брязкання на Красній площі зброєю, цей Кононов-«гауляйтер» почав об'їжджати на «бобику» парадно-припудрені колони нукерів-апалченців, то за ним чомусь унадився якийсь приبلудний Муму антрацитового кольору, що надало мілітаризованому дійству дещо інфернальну родзинку.

Дехто вгледів в цьому собачому (та ще й навмисне шахтарського окрасу) ескорті спланований флешмоб, а чорного цуцика спеціально натренованим для нього. Мовляв, це був знаковий супровід – з метою продемонструвати верховному бісогону в Кремлі, який не тільки без обмежень постачає «Гради» і «Буки», а й щедро підкидає грошенят для підтримки камуфляжних штанців, – що ми не абихто, Владімір Владімірович, а твої вірні пси-рицарі. Недарма ж декоративний очільник псевдореспубліки «штурм-фюрер» Захарченко у своїй промові на параді без зайвої скромності порадив збіговиську на площі – «гордіться нами», розраховуючи, що цей викрик вірнопідданої душі почують і оцінять в Москві.

Хоча дехто побачив в епізоді з цуциком-волоцюгою символічний натяк на гарантовано подальшу пільму для Ди-Ни-Ри. Особливо враховуючи, що на офіційному прапорі псевдореспубліки три смуги – знизу червона, яка цілком логічно асоціюється з кров'ю після «Градів», всередині – синя, як вознесіння потім на небеса, а зверху чорна – як єдино кінцевий пункт прибуття в пекло із киплячою чорною смолою. Не виключено, що в спеціальних казанах для героїв терору.

До речі, на цій же триколірній прапоро-ганчірці зображена ще й розпростерта куриця-несучка – стовідсотково із російського смертоносного інкубатора, адже двоголова...

А якщо врахувати, що ватажком російських найманців Москва призначила колишнього баригу-реалізатора «гаврилівських курчат», то тут не просто «совпаденіє», а цілком конкретна символіка на замовлення.

Та повернемося до відео про парад... Час від часу телевізійна камера фокусувалась на загороді поряд із центральною трибуною. Загорода була відведена для начебто колишніх фронтовиків, цього разу чомусь переважно із вицвіло-білястих бабусь... у воєнних пілотках. Та й ці ряжені бабусі-кульбабки, які сімдесят три роки тому навряд чи годились за віком для призову на фронт, надто вже охоче аплодували, коли перед ними дефілювали російські «Гради», «Гвоздики», БМП – адже справжнім фронтовикам такий пістет перед зброєю масового знищення точно не властивий.

До того ж, коли прогуркотіли потужні танки з екіпажами в ролі потенційних мішеней для «Джавелінів», на обличчях мілітарних фройляйн-кульбабок не промайнуло й крихти простого материнського співчуття до приречених на безглузду смерть. Ба більше – вони нарочито привітно махали кволенькими ручками й портретам терористів Мотороли чи Гіві, чиї «непогрішні» лики засвітилися у колоні «безсмертного полку» по-данецькі.

Це вже, мабуть, повний і остаточний капець, якщо жінки аплодують війні і благословляють на вбивства. Це реально чорна діра в головах зазомбованих Кремлем аборигенів. І не менш реальне втілення тут сумнозвісного путінського «можем повторить».

І хоча це повторення на Донбасі вже забрало понад десять тисяч людських життів, враження, що на досягнутому зупинитись не збираються, враховуючи, як росіяни все більше і більше нашпиговують новітнім озброєнням місцевих найманців.

То невже заради імперської ідеї та намагань нинішнього російського царька Володі Грозного стати впливовим гравцем на світовій арені Кремль знову здатен загнати в могилу сорок мільйонів – як у Другу світову, коли саме стільки людей поклали життя заради перемоги у війні, в яку фактично втягли Радянський Союз тодішні «миролюбці» з непогасною люлькою в роті?!

Це поки що лукавий Владімір Владімірович прикривається гібридно-брехливими жартами, коли за його дорученням на параді в Донецьку оголошують, що «Гради» тільки зовні близнюково схожі на московські, а так вони виготовляються вже в Лугандонії, де заводи... практично простоюють. Тож, мабуть, їх штампують безпосередньо в гаражах – як про це сумно жартують місцеві.

Згадаймо, що свого часу націонал-жартун Адольф Алоїзович теж щиросердно запевняв свого генацвале Сталіна, що у нього танки та гармати виключно миротворчі, і навіть за місяць до «віроломного» вторгнення проводив спільні з радянськими армійцями паради.

Тільки до чого потім призводять ці паради? Навіть коли і проходять під символічний цирковий ілюзіон із чорнявим цуциком, що явно не є персонажем оповідання Івана Тургенєва «Муму».

Проте ці тверезі думки навряд чи приходять у голови тим, у кого опція мислення вже давним-давно відключена «руським божевільям»...

Герасим Чонкін фон Мольтке,
військовий оглядач «Перця»,
старший майор.

Муму-парад під... кремлівським поребриком, або Войнушки по-Данецькі
// Перець. 2018. № 5. С. 15. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_2018_05/?page=2

А ось пародія на уривок із сатиричної рецензії Ю. С. Бурляя, яку насправді замість відомого літературного критика написав Павло Глазовий.

У попа була собака... (жарт)

Всі знають жартівливу пісеньку:

У попа була собака,

Він її любив.

Вона з'їла шматок сала, –

Він її убив.

Ось як вона, ця пісенька, могла б прозвучати, на думку автора, в інтерпретації декого з наших сатириків і теоретиків сатири...

Юрій Бурляй. Образ собаки в сучасній сатирі (уривок)

...Коли ми читаємо блискучий антирелігійний памфлет «Отакі в попа діла!», перед нами постає дореволюційне село. Ми бачимо в селі церкву, біля церкви – критий бляхою попівський будинок, а в будинку – попа. Уже з перших рядків ми дізнаємося про те, що піп – зажерливий, любить натоптати своє черево за чужий рахунок, але собаку, тільки за те, що вона з’їла маленький шматочок сала, він ладен проковтнути з кістками. Всі риси в попові – глибоко типові.

Підступний піп не вбиває собаку в своєму дворі, біля церкви, а тягне її в Чалаприндову гречку, тобто в чужу гречку: для нього його власні інтереси – вищі чийх би то не було, навіть Чалаприндових.

Мова попові глибоко індивідуалізована, хоча він і не вимовляє жодного слова.

Образ собаки вийшов ще опуклішим. Незважаючи на те, що піп собаку вбив, вона перед нами стоїть, як жива. Вона так чітко окреслена, що, здається, ми могли б доторкнутися до неї, якби не боялися, що вона схопить нас зубами за руку...

Павло Глазовий. У попа була собака... (жарт) // Перець. 1957. № 1. С. 8.
Режим доступу:
https://www.perets.org.ua/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_1957_01/?page=2

Портрет як аналітично-публіцистичний жанр журналістики навряд чи може використовуватись у сатиричному дискурсі, оскільки ці функції виконує памфлет.

Тема 3.

Використання художньо-публіцистичної групи жанрів у сатиричному дискурсі

Сатирична зарисовка

Те, що написано вище стосовно жанру портрета, можна віднести до нарису і, частково, до есею. Але начерк (або ескіз) останнього в сатиричному дискурсі можливий у зарисовці.

Чому? Тому що зарисовка як ескіз з натури або змальовує сценку життя, передаючи враження автора від події, наділяючи її визначною семантикою, суб’єктивно підносячи її значення, або рельєфно показує найбільш характерні риси особистості, найяскравіші, найсуттєвіші факти з життєпису персонажа. У зарисовці автору не треба прагнути до всеосяжності, всеохоплення у показі характеру героя, зображенні події чи явища. Його головна мета – виосібнити

з-поміж багатьох, навіть суттєвих граней найосновнішу і знайти ефективну форму її публіцистичного вираження.

Звичайно, в сатиричному дискурсі відображаються негативні соціальні факти, які слід викорінювати, знищувати сарказмом.

Наведемо думку О. Кузнецової щодо сатиричної зарисовки, яка вважає її сатирико-художньо-публіцистичним жанром, що поєднує нарисові, сатиричні методи відтворення, й комічно змальовує якусь негативну рису людини, як, наприклад, недопустиму довірливість у сатиричній зарисовці В. Зубила:

Посмішка фортуни

Юрій Семенович Павліковський кинув одночасно пити і палити. Бо не було за що. Його скоротили, і кілька місяців він сидів без грошей. Хотів було продати дачу, щоб заплатити квартплату за півроку, як раптом біля метро якась дівчина мало не силоміць всучила йому папірець. Фірма «Локо» пропонувала роботу з цілком пристойною зарплатою – від п'ятдесяти доларів на місяць.

Наступного ранку Юрій Семенович уже сидів в офісі за вказаною адресою і не вірив своїм вухам. Після ознайомлення з його анкетними даними йому пропонувалося місце... генерального директора фірми.

– Може б, спочатку взяли мене заступником, бо раптом не виправдаю вашого високого довір'я? – ошелешено бурмотів Павліковський.

– Ні, ні, – рішуче заперечили йому. – Ви той, кого ми давно шукаємо. Не хвилюйтеся, на перших порах допоможемо...

Йому й справді допомогли. Розповідали, які документи він має підписувати, як мусить поводитися в тій чи іншій ситуації. Дякували за роботу преміями і підвищенням зарплати.

Фортуна явно посміхалася Юрієві Семеновичу. І коли одного разу до його кабінету завітала податкова поліція, він навіть не захвилювався. Бо вірив – усе, що він робив, було не протизаконне. Податківці розтлумачили йому, що керована ним фірма заборгувала сотні й сотні тисяч гривень, а оскільки цінного майна фірма не має, то тепер доведеться йому, директорові, а отже, матеріально відповідальній особі, відповідати за борги власним майном. Тобто своєю трикімнатною квартирою і дачею.

І хоча громадянин Павліковський чудово знав повчальну історію про сир і мишоловку, але, як дехто з нас, згадав її лише тоді, коли сам опинився в пастці.

(Зубило В. Посмішка фортуни // Перець. 2000. № 4. С. 5).

Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 94 – 96.

Студентський пошук приніс приклад сатиричної зарисовки.

З півслова

Свого шефа треба розуміти з півслова. Ці слова свого начальника я запам'ятав у день прийому на роботу найбільше.

Сьогодні шеф викликав мене і сказав:

– Ось прийшло запрошення на наукову виставку. Я наклав на нього резолюцію. Ви ознайомтеся – і за роботу!

У резолюції з двох слів я розібрав лише перше – «Взяти». Але завдання зрозумів. Відтак відразу подався на виставку...

Захід видався традиційний: вступне слово представників влади, перерізання стрічки, оглядини експонатів...

Найбільше уваги я приділив останньому. Роздивлявся нові витвори науки й техніки, аналізував їхні можливості. Один із таких предметів припав мені до душі. І не тому, що він мені був потрібен. А тому, що такого ще не мав мій шеф.

Я й прихопив його, скориставшись відсутністю наглядача. Витвір мав мініатюрну форму, тому внутрішню кишеню мого піджака не розпирав.

З ним я і повернувся на роботу. Відразу зайшов до шефа і відрапортував:

– Взяв, як і наказували!

І поклав на стіл дефіцит.

Шеф довго роздивлявся річ, крутив її в руках на всі боки, принохувався... а тоді прорік:

– Дурничка невеличка – тільки й усього. Такого баракла у мене – повен гараж! І для чого ти його мені приніс?

– Та так, думав, що ви написали «взяти», то треба взяти, – з деякою настороженістю відповів я, споглядаючи, як червоне обличчя шефа поволі стає темно-коричневим...

– Що узяти? Я розпорядився взяти участь! – вигукнув спересердя шеф. – А ви взяли бозна-що! Це ж діод нашого виробництва! І як я міг призначити вас начальником відділу наукових розробок? Ви хто за професією?

– Та ж я вам казав, коли приймали на роботу, колекціонер, – промимрив я.

– Колекціонер, – а мені тоді почулося «інженер»! – парирував розгніваний шеф, схожий у цю мить на бика, що підняв на ноги тореадора. – Забирайтеся геть з-перед моїх очей, безграмотний телепню! Досить з того, що я – глухий...

З того часу я знову колекціоную старовинні монети. Через невміння розбирати чужий почерк.

Юрій Береза.

Журнал «Перець»: <https://www.perets.org.ua>

групи жанрів

Фейлетон

Наведемо думки різних журналістикознавців щодо цього жанру.

О. Кузнецова: «Фейлетон – середній прозовий жанр сатири, що виявляє комічну суть суспільної парадоксальної проблеми з метою її усунення, викриває систему негативних фактів через реальні та ймовірні події, різні рефлексії (сон, марення, божевілля тощо), історичні, літературні асоціації, містифікацію знахідок документів, рукописів, книг, щоденників та інші комічні засоби.

Фейлетони бувають сатирично-белетристичні та сатирично-публіцистичні, що різняться об'єктами викриття. В сатирично-публіцистичних фейлетонах названі справжні прізвища й імена персонажів, переважають сатиричні, публіцистичні засоби відтворення думки. В сатирично-белетристичному фейлетоні імена персонажів – вигадані, переважають сатиричні, художні засоби відтворення думки.

Сатирично-публіцистичний фейлетон має систему сатиричних, публіцистичних і художніх засобів фактографічної й образної аргументації, але переважають сатиричні й публіцистичні засоби. В сатирично-белетристичному фейлетоні переважають сатиричні й художні засоби творення комічного. Крім того, в будь-якому фейлетоні сатирично-образна аргументація думки домінує над раціональною (фактографічною), публіцистичною і художньою. Сатирично-образна аргументація у фейлетонах оснований на системі сатиричних образів, що складається з іронічних, саркастичних висловів, комічних персонажів, сатиричних картин.

Специфічними рисами будь-якого фейлетону є комічна грайливість викладу парадоксальних фактів, створення комічного через підтекст, домисел, як в уривку з фейлетону Володимира Пальцуна «Межа дотепності»: «Приміром, тільки відірваний від повсякдення лунатик, заїхавши у прикордонне Полісся в районі Ягодина, може запитати стрічного, що то за палаци і тереми повиростали за часів незалежності по тамтешніх селах. Невже повернулися комуністи і в хаотичній гарячці понабудовували райкомів партії і профілакторіїв для активу? Чудило. Та ж кожен знає, що то гніздування митного люду. А за які такі набутки, припускаю, може запитати сновида. Досвідчений поліщук на те зниже плечима, мовляв, дивне запитання. Звісно, за які – у них там зарплату дають вчасно» (Пальцун В. Межа дотепності // Перець. 2003. № 5. С. 7).

Сюжет фейлетону – не прямолінійний, а схожий на зигзаг. Автор не послідовно викладає події, а монтує фактографічні судження з конкретним аналізом соціального явища й викриттям парадоксу засобами сатири. Фейлетоніст віддає перевагу показові парадоксу і доводить свою думку саме показом суперечностей.

В основі сатирично-публіцистичного фейлетону завжди є суспільно важлива проблема, що містить суперечності між ідеалами і практикою, вчинком і здоровим глуздом, словом і ділом, замислом і результатом, посадою і поведінкою, засобами і метою, формою і змістом, претензіями й реальними можливостями.

Існує поділ сатирично-публіцистичних фейлетонів на адресні й безадресні, великі та малі.

Варто зазначити, що малому фейлетонові притаманний послідовний виклад подій, на відміну від хаотичного у великому фейлетоні. Для прикладу малий адресний сатирично-публіцистичний фейлетон А. Прохорчука:

«Скільки коштують сумніви

У Дмитра Захаровича кілька разів штрикнуло під правим ребром, і він вирішив звернутися до медичного центру «Ескулап-комплекс».

Там з нього взяли десять доларів і поклали на канапу. Лікар довго мацав його живіт. Хитав головою і обмінювався багатозначними поглядами з медичною сестрою.

– Що, зовсім погано? – спитав Дмитро Захарович, ледве стримуючи хвилювання.

– Як вам сказати, – мовив лікар. – Є певні сумніви щодо вашої печінки. Доведеться робити аналізи.

Аналізи коштували Дмитру Захаровичу двісті п'ятдесят доларів. Вивчивши їх, лікар сумно зауважив, що без госпіталізації не обійтися:

– Потрібні дослідження, деякі уточнення щодо вашого діагнозу...

День стаціонару коштував 56 доларів, дослідження і уточнення тягли ще на кілька сот. Консультації з фахівцями подвоювали ці суми. А виклик професора з іменем коштував стільки, що у Дмитра Захаровича схопило серце.

Звичайно, серцеві препарати тут також давали не безплатно...

І от настав день, коли до Дмитра Захаровича прийшов лікар і урочисто промовив:

– Хворий. Ви абсолютно здорові. Результати дослідження розвіяли всі наші сумніви...

З цими словами Дмитру Захаровичу вручили рахунок на суму тисяча чотириста сімдесят два долари, які він мав сплатити протягом трьох днів...

І в мені, – закінчує свій лист до редакції Д. З. Гричанюк, – борються два почуття. З одного боку, я, звичайно, радий, що сумніви ескулапа не підтвердилися. А з іншого – грошей шкода. Надто вже багато мені ті сумніви коштували» (Прохорчук А. Скільки коштують сумніви // Перець. 2000. № 8. С. 5).

У центрі цього малого фейлетону – людина, яка, як тисячі інших, зіткнулася з актуальною соціальною проблемою: дорогим лікуванням у приватних закладах. Приводом до написання малого фейлетону став лист, що містив негативні факти: приватний медичний заклад взяв шалені гроші лише за медичні дослідження, що підтвердили нормальний стан здоров'я пацієнта.

Малий фейлетон складається з кількох окремих епізодів, об'єднаних висміюванням, з одного боку, автора листа до редакції, якого не встигло кілька

разів штрикнути під правий бік, як він, сумніваючись у компетентності державної медицини, звернувся до приватного медичного центру «Ескулап-комплекс», а з другого – висміюванням сучасної приватної системи лікування, що приписує здоровій людині хвороби, аби заробити на обстеженні кошти.

Автор не прямо висміює сумніви хворого, що підтверджує в другому епізоді іронія: «Там з нього взяли десять доларів і поклали на канапу». Не можна не відзначити чіткість ритму змалювання й лаконізм, послідовність подій. Читач сам робить висновок, що приватна медицина не конче якісна і чесна, до того ж сьогодні занадто багато шахраїв від медицини заробляють чималі гроші, приписуючи здоровій людині неіснуючі хвороби.

А ось приклад великого адресного сатирично-публіцистичного фейлетону Володимира Пальцуна «Чим воно пахне» про екологічну проблему: забруднення водозабору «Гірне» внаслідок незаконного просвердлювання зlodіями дірки в трубі з дизельним паливом (Пальцун В. Чим воно пахне // Перець. 2000. № 4. С. 6).

Починається цей фейлетон з парадоксу: «Дивна закономірність: чим дорожче автомобільне паливо, тим більше його, пального, у ґрунтах, річках, підземних водах Прикарпаття». Далі йде здивування вчених, які не могли розгадати таємниці, і чітке пояснення простих людей: «трактористи знову дірку в трубі проколупали».

Про те, як це зробили, В. Пальцун розповідає так: «Звісно, ніхто спочатку нічого не помітив. Та і як помітиш, коли навіть копальні роботи і слюсарна діяльність не були зауважені. А це ж робилося довше, ніж п'ють пару гальб пива хлопці з аварійної служби ВАТ «Оріана», і більш клопітно, ніж розбирання сухого ляща під це пиво. Коротше, у водозаборі «Гірне», який забезпечує водою Дрогобич, Стебник, Трускавець і кілька найближчих сіл, засвітилися райдужні плями і запахло, як мовлять тамтешні газди, шміром. У загальновідомій лексиці – шмаровидлом». Іронічну оцінку автор передає удаваним підтвердженням непомітності копальних і слюсарних робіт й комічним порівнянням затрат часу на ці роботи з питтям двох гальб пива.

Про збитки, зростання втрат сатирик говорить не прямо, а натяком, наводячи для порівняння цифри: «Якщо раніше йшлося про кілька тонн дизельного пального, яке вилилося у заплави Стрия, то тепер говорять про 50. Якщо раніше збитки від втрат нафтопродуктів обчислювались 800 – 820 гривнями, то тепер...» Автор не договорує. Недомовленою є й остання фраза «Бо коли дорожчає автопаливо, у нас пахтить саме цим...» Читач сам розуміє, що пахтить не паливом, а грошовим інтересом.

Ось приклад домислу-початку великого адресного сатирично-публіцистичного фейлетону «За винятком порядку чи в порядку винятку», де Володимир Пальцун розповідає про тодішнього голову Львівської обласної державної адміністрації, голову Львівської обласної ради Сенчука Степана Романовича, який, обіймаючи дві високі посади, встигав ще займатися бізнесом: «Кожум'яка збив одну з трьох голів Горинича і взявся за решту, коли десь всередині пролунав внутрішній голос:

– Ти що, недоумок, робиш?! Замочиш добродія – дістанеш довічну камеру.

– Який «добродій», прошу пана, – втрутився інший, – але теж внутрішній голос, – Горинич – пекельна потвора, яку треба...

– Та ти, вуйку, поглянь уважніше.

Кожум'яка витер з очей солону ропу і уздрів у двох головах чудовиська знайому постать з вулиці Винниченка, 18. І затрусився з переляку, і подякував першому внутрішньому голосу за попередження, а другий вимкнув, аби не чути» (Пальцун В. За винятком порядку чи в порядку винятку // Перець. 2001. № 8. С. 4 – 6).

Загалом наведені уривки свідчать про глибоке дослідження фейлетоністом відтворюваної проблеми, її осмислення, узагальнення, аргументацію думок, та показ подій через домисел, чергування фактів з їх оцінкою і засобами сатиричного відтворення.

Безадресні фейлетони узагальнюють величезну кількість подібних парадоксальних фактів і подій, у них створено типові сатиричні образи, відтворено типові, а не конкретні факти й події, що характерні для сучасного життя. В їх основі не конкретні особи, а придумані сатиричні персонажі, ймовірні комічні ситуації для викриття парадоксу існуючої гострої суспільної проблеми, явища.

Безадресний фейлетон захищає свого автора від критикованих. Адже до судової відповідальності фейлетоніста може притягнути лише конкретно названа особа. От і страхуються автори, зберігаючи папки документальних доказів й уникаючи конкретно називати винуватців.

Безадресні фейлетони з'являються в пресі також з етичних і правових міркувань. Наприклад, коли мова йде про дітей, підлітків, прізвища яких закон не дозволяє вказувати. Зокрема, у безадресному фейлетоні «Діти, де вас діти?» (Пальцун В. Діти, де вас діти? // Перець. 2002. № 2. С. 6 – 7). Володимир Пальцун не назвав прізвища безпритульних дітей.

Іноді в безадресних фейлетонах персонажі мають придумані імена та прізвища, за якими читачі легко вгадують справжніх прототипів.

«Отже, у фейлетоні автор викриває лише негативні факти, події, соціальне явище» (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 104 – 110).

Ю. Ярмаш: «Фейлетон – це художньо-публіцистичний жанр, у якому комічне підґрунтя якихось негативних явищ або ситуацій розкривається шляхом інверсійної, асоціативної розробки теми, з використанням засобів алегоричності, інакомовлення. Фейлетонові як жанру властиві інакомовлення, гротеск, іронія, сарказм. Жанр фейлетону поділяють за його ознаками. Є фейлетони з точними іменами, адресами, фактами, подіями, які мали конкретне місце. Однак існують фейлетони безадресні. Зрозуміло, що в таких творах авторська фантазія розкутіша, асоціації у створенні конкретних сатиричних образів набувають значної вибухової дії.

Дослідник фейлетону Б. Стрельцов поділяє фейлетонні образи на індивідуальний образ, образ явища та образ-тезу. Індивідуальні сатиричні образи притаманні сатирико-гумористичному фейлетону. Образ явища властивий проблемному фейлетонові, коли автор його прагне не до змалювання індивідуальних рис, а до розробки проблеми як негативного явища: «З цією метою і монтується система фактів, які всебічно розкривають суть явища, «повертають» його до читача різними сторонами і гранями. Створюється образ явища. Цей вид специфічного образу і є основним для проблемного фейлетону» (Стрельцов Б. В. Фейлетон: Теория и практика жанра. Минск: Б. и., 1983. С. 33). Як фейлетонний образ-теза, можуть виступати різні предмети (паличка-рятівниця, шапка-невидимка, золотий ключик, чоботи-сороки), міфологічні герої, міфологічні та казкові сюжети, приказки й прислів'я, крилаті вислови. Однак настирливе введення фейлетоністами до своїх чергових опусів певних героїв з відомих творів компрометує цю ідею. Сьогодні фейлетон – це художньо-публіцистичний жанр сатирично-гумористичного спрямування, написаний жваво і дотепно. Фейлетоніст повинен володіти не лише професійно-теоретичними знаннями з обраного жанру, а й мати природне чуття гумору, енергію сатирика та публіциста, відзначатися громадянським темпераментом, широким світоглядом, інтуїцією, здатністю до асоціативного мислення і алегоричної манери писання. Фейлетоніст повинен бути людиною розважливою, тверезою в пошуку істини, непохитною і мужньою. Фейлетонна манера писання вже сама по собі збуджує зацікавлення, вабить людину до читання, викликає певні емоції. Фейлетон містить у собі додаткову інформацію, суть якої полягає у своєрідному, часто-густо зовсім не сподіваному баченні явищ дійсності. В українській публіцистиці нині активно працюють у жанрі фейлетону Є. Дудар, В. Чепіга, І. Шпиталь, В. Бойко, О. Круковець, І. Сочивець, М. Прудник, Ю. Іщенко, В. Пальцун та інші талановиті сатирики й гумористи» (Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики // Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навч. посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. С. 183 – 193).

С. Кость: «Фейлетон – це публіцистичний жанр, в якому автор легко, невимушено, дотепно, використовуючи всі доступні літературні засоби (зокрема і засоби сатири й гумору) розповідає про якусь актуальну подію, порушує якусь важливу суспільну проблему, а гумористичне чи сатиричне відображення іноді ефективніше, ніж раціональні аргументи. Це текст, в якому негативне ставлення до об'єкта відображення, до предмета розмови не домінує над літературною формою» (Кость Степан. Вступ до журналістики: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. С. 356).

В. Дрешпак: «Фейлетон – це художньо-публіцистичний жанр журналістського твору, в якому... сатиричний (різко дошкульний) опис певної ситуації, проблеми, явища, події, особи спонукає аудиторію змінити ставлення до них. Це може бути здійснено з метою формування... негативного ставлення до цих осіб, явищ, подій, проблем, їх десакралізації (втрати ореолу святості),

зміни іміджу тощо чи просто бажання розважити аудиторію. Автор фейлетону, створюючи образ негативного явища, події, героя, для їх осмислення має продемонструвати два найважливіших аспекти: показати їхню соціальну шкідливість, з одного боку, і розкрити їхню комічну сутність – з іншого.

Нині фейлетон є малопоширеним жанром в українських медіа. Як зауважує В. Павлів, в українській пресі немає штатних фейлетоністів, немає традиції, а відтак, і читацька аудиторія не привчена, тобто не надто знає, що таке журналістський фейлетон і як його відрізнити від популярних останнім часом «авторських колонок». У європейській же практиці це поняття, хоч і має відмінне значення від нашого, все ж є майже в усіх видах ЗМІ, включно з інтернет-медіа. Відповідно, поширеною і престижною на Заході є також спеціалізація фейлетоніста, який має свою постійну рубрику в періодичній пресі. Таке почесне місце у демократичному світі журналістський фейлетон завойовував собі послідовно і вперто, незважаючи на зміни політичних систем і суспільних трансформацій (Павлів В. Журналістський фейлетон в Інтернеті: можливості та загрози // Теле- та радіожурналістика: зб. наук. праць. Львів, 2013. Вип. 12. С. 161 – 162)» (Дрешпак В. М. Жанрологія журналістських творів: навч. посібник. Дніпро: УМСФ, 2021. С. 162).

Отже, ми вправі констатувати, що гарний фейлетон гостро вказує на суспільно шкідливу суть факту і водночас на комічну сутність того самого факту. Перша обставина збуджує в душі читача гнів, друга – глузування.

Приклади фейлетонів.

За що б не взялися – попереду кримінал

Я не маю на увазі таких видатних афер, як створення в Одесі «Бласко» чи діяльність трасових кампаній. Це – хмарочоси. А що робиться в сарайчиках, курінцях? Прикро, але факт – уже ніщо не обурює, кров перестала закипати, ніби все байка, а справжня байка – вправи лірика. Приміром, у Львові навіть з якоюсь симпатією оповідають про невиситимі крадіжки в автотранспортному підприємстві № 1. До речі, воно було створене «для кращого, зручнішого» і т. ін. обслуговування громадян.

Чим же знамените це АТП? Кожен львів'янин вам скаже, що в ньому є десяток мікроавтобусів французького виробництва «Пежо» – гарненьких білих жучків, які кожні 3-5 хвилин снують між площею Галицькою у центрі і околичною вулицею Науковою. Зручна штукенція, що й казати. І вартість квитка доступна – 50 коп.

Але що це я про квитки заговорив – два роки їх ніхто не бачив у вічі. Та вони ніби й без потреби. У квиток той нічого не загорнеш. Рулон значно вужчий туалетного... Так собі – сміття. Але краще спочатку про інше.

Два роки тому, коли заступник мера Павло Качур з групою депутатів і фахівців взявся реалізовувати ідею про «Пежо», зчинився великий скандал. Їх обвинувачували у непатріотизмі (чому зарубіжні машини, чому не свої, львівські автобуси?), економічній короткозорості, в інших гріхах. Коротше, Павло Качур вилетів з мерії, а «Пежо» таки поїхав містом.

Великі знавці з АТП зробили розрахунок: кожна машина робить щодня 30 рейсів, бере по 14 чоловік (тільки сидячі місця) і має 210 гривень виручки.

Поїхали. Ну, що можна сказати з власного досвіду? На крайніх зупинках в години «пiк» доводиться хвилин 20-25 чекати.

«Йдучи назустріч побажанням пасажирів» (щоб стільки не стояли), почали відразу брати їх стільки, скільки влізе у салон. Тільки один раз, о 20 годині, я особисто їхав у «Пежо», в якому налічувалося лише 16 чоловік. Було тихо, і, здавалося, безлюдно, як на таємному побаченні з подругою жінки. В усіх інших «разах» мікроавтобус перевозить і по 25, і по 30, і по 37 (зафіксований рекорд для книги Гіннеса) чоловік. Під час епідемії грипу «Пежо» був найбільш безпечним засобом пересування: в ньому так тісно, що жоден вірус дідька лисого ворухнеться.

Депутати міської Ради, що здебільшого несхвально ставилися до «Пежо», вирішили дещо перевірити його в діяльності і виявили не тільки цю особливість мандрівок на французькій тязі. Зрештою, навіщо «виявили», якщо про це знає мільйонне місто. Просто зафіксували на папері. Записали вони в ньому, що автобуси роблять не 30, а 32-34 рейси, що 210 гривень мають привозити за день лише 4 машини, а решта – тільки 180.

Ті ж обранці народу взяли олівці і зайнялись множенням. Вийшло кожен «пижіст» збирає з люду щоденно по 410-430 гривень при планових 180-210 і при цьому... не виконує місячного плану. Жоден водій!

Такого нахабства, безпардонності, зухвальства (є ще кілька слів, годилося б до місця, але я їх не зміг пригадати)... Отож, такого цинізму, вочевидь, не можуть продемонструвати і свійські тварини, які прилюдно ходять до вітру.

Тим часом водії «Пежо» мали б розповісти, куди вони дівають щодня по 200 «зайвих» гривень, чи дружать вони з начальством... Відомо: дружать. Незважаючи на «невиконання» плану, керівники і собі, і водіям виписують премії, що становлять 80 відсотків місячного окладу.

А тепер про водіїв, які б мали розповісти, куди вони дівають щоденно 200 гривень. Чи їх часом не взяли за петельки? Ні, вони їздять і досі. Тиждень, правда, після обнародування спостережень депутатів були дуже серйозні. Рахували пасажирів, метали в салон серпантин квитків.

Нині переляк ніби минає. Входять, здається, в наїжджену колію. Не буде великим дивом, коли все скінчиться без криміналу, хоча теза про те, що у нинішніх починань попереду кримінал, лишається по-моєму, поза сумнівами. Просто у конкретному випадку «Пежо» зручне не тільки для пасажирів, а ще для когось іншого».

(Пальцун В. За що б не взялися – попереду кримінал // Перець. 1997. № 4. С. 2).

Олег Черногуз.

Як вибирати ім'я

Це питання, безперечно, хвилює кожного, хто збирається стати батьком чи матір'ю. Питання, як на мій погляд, не таке вже й дрібне. Бо й справді, яке ім'я дати дитині? Чим керуватися? З чого починати?

Перш за все, слід забути про будь-які сімейні традиції, якщо вони якимось дивом збереглися у вашій сім'ї. Все то пережитки минулого. Тепер нові часи, нові імена. Не варто в ці дні згадувати батька Арсена чи діда Андрія, а тим більш прадіда Данила. Не треба згадувати й маму, бабу, прабабу. Не варто задумуватись і над майбутнім. Хай вас не хвилює вже тепер, як поставиться ваш син чи донька до підібраного вами імені. Це їх не цікавить. Вони ще до цього не доросли. Єдине, що в ці щасливі для вас дні має вас цікавити, так це "Книга власних імен" та поради знайомих.

"Книга імен" запропонує вам чималенький список, і ви зможете знайти сяке-таке ім'я для нащадка. Але моя вам щира порада: не заглядайте туди. Не мине й дня, як до вас завітають ваші знайомі, що дві, а то й цілих три ночі не могли заснути. Все думали, яке б ото вашій дитині ім'я підібрати.

– Чи, може, все ото даремно? – з острахом цікавляться вони. – Ти що, з отієї книжки, батьку, надумав своїй дитині ім'я підбирати? А ми ж для чого? Ми тобі друзі чи ми тобі хто? Викинь книжку, поки не пізно.

Ви, ніяковіючи, відкладаєте книгу вбік.

– Закинь її, – радять ваші знайомі. – Що ти з нею носишся, як із крашанкою! Ось тобі справжні імена. Це моє, це Митькове, це тьотя Фрося написала, це Гарик, це Жорик. Чи, може, ти вже без нас придумав, так кажи!

– Та жінка хоче, – починаєте ви так, ніби щойно когось ненавмисно підрізали. – Не я, а жінка хоче, як син народиться, то назвати Назаром, якщо донька – то Соломією...

– Що? – скрикують усі троє чи четверо, скільки там уже до вас прийшло. – Нам не почулось? Ти так оце сказав, як ми почули, чи ти ще нічого не сказав?

– Та це все жінка. Дід у неї був Назар. Замість батька їй. Вона ж у мене сирота, так от це вигадала. У дідову пам'ять. Виховував, мовляв, у люди вивів.

– Забобони, – кидає хтось.

– Факт, пережитки. Ніби тому дідові тепер не все одно... Ти що, перед жінкою по шнурочку ходиш?

– Та ні... Що ви?..

– А в тебе своя думка є? В тебе своє ім'я є?

– Та я думав. На батькову честь – загинув на початку війни...

– Ну й правильно. Ото на батькову честь і називай. А то вигадують – Назар! Хто тепер із таким іменем ходить? Тьху! Називай на честь батька й не вигадуй. Чи, може, жінка не погоджується?

– Та погоджується.

– Ну й чудесно! Значить, ім'я вже є. Свій список можна рвати? Чи не так? То як же зватимуть твого спадкоємця?

– Тимофій!

– ??

А по хвилі:

– Ну, ти вибач. Це, звичайно, ваші сімейні справи. Вам видніше. Але ми радили б і про дитину подумати. Ти подумав, як воно, беззахисне, піде в світ із таким іменем? Тимофій! Тиміш! Уявляєш?!

– Збожеволіти мало! – підтримує друга жінка. – Що люди про батьків подумають? Оце вже буде балачок.

– Оригінальне щось треба, – знову друг. – Щоб відбивало наш дух, епоху. А ти – Назар, Тимофій! Що ж ти кожному стрічному пояснюватимеш, на чію честь ти так свою дитину назвав? На честь діда чи баби? Не сміши людей...

– Гаразд, – здається ви. – А які у вас пропозиції?

– У нас? Ось список. Я, наприклад, пропоную назвати його іменем відомого співака. Звичайно, не нашого. Ну, якогось французького чи італійського. Скажімо, Антоніо. Чим погано? Або на честь Жана Маре. Моїй жінці цей артист дуже подобається. Для доньки – Лола. Гарно? І взагалі, яке кому діло, Лола чи Жан?..

Ото довго не дискутуйте, згоджуйтесь одразу. Знайомі завжди діло кажуть. Беріть у них список і поспішайте в пологовий будинок. Список передайте через санітарку чи медсестру разом із записочкою:

«Люба! Всі пропонують назвати сина (як буде син) Жюлем. Якщо донька – то Лолою. Гадаю, наші знайомі мають рацію. Назар і Тимофій – архаїзми. Не сподобаються ці, то вибери зі списку, що додаю. Цілую. Твій Вася».

Оскільки я теж батько і мені теж знайомі пропонували список імен, то я хочу його винести на широкий суд, щоб наші товариші й друзі не сушили собі голів. Ось цей список:

Жіночі імена: Чоловічі імена:

Жюля	Жюль
Ія	Мюль
Лола	Пріам
Піама	Люс
Люсі	Гарик
Гонората	Жорик
Ферфуфа	Роллан
Естера	Ірек
Сосіпатра	Анжел
Паола	Руслан
Кюнна	Кизил-Кум

Якщо ж ви вважаєте, що цей список неповний, не відчаюйтесь, ваші знайомі доповнять. Останнє, що я вам пораджу, це не забудьте за гармонію імені й прізвища. Це дуже важливо. Подаю приклади:

Нінель Кукурудза, Травіата Пацюк, Жульєна Миска, Анжела Кендюх, Вольдемар Копистка, Гонората Пузир, Геракл Гарбуз, Жузі Коза, Неда Баран, Аттіла Шкапченко й Аполлон Козолуп.

Якщо ця гармонія є, вважайте, що ім'я ви вибрали правильно. Діти вам дякуватимуть. Особливо, як підростуть.

Олег Черногуз

Як поводитися в кіно
(З книги «Веселі поради»)

Я не зупинявся б на цій пораді, якби не бачив у тому життєвої потреби. Тим більше є товариші, які переконані, нібито кіно так владно входить у наше життя, що відтісняє на другий план театр, оперу, філармонію, цирк і навіть пінг-понг. Воно, мовляв, уже так заповонило душу кіноглядача, що він, як табличку множення, знає, хто такий Олександр Довженко й Марчелло Мастрояні, Клод Лелюш і Марина Владі, дядечко Яковченко і Анук Еме, Сергій Параджанов і Марсель Марсо, Бергман і Мокімото.

Будь-коли й будь-де він (кіноглядач) може розповісти вам, хто з них кінорежисер, а хто кіноактор. Хто як грає і яке в нього хоббі. Не буду з цього приводу сперечатись. Може, й так. Може, глядач усе це й знає. А от як поводитися в кіно, то, я вас можу запевнити, знає не кожен. А все тому, що в нас і досі перед початком кіносеансу або ж у перерві між кіножурналом і кінокартиною не читається лекція на тему "Кіноглядач і його поведінка під час демонстрування фільму".

Поскільки це важливе питання випустили з планів своєї роботи товариші з кінофікації та працівники культури, я, – на громадських засадах, зрозуміло, – вирішив цю місію взяти на себе.

Моя перша порада: як тільки ви зайшли до кінозалу, негайно сядьте. Бажано – на своє місце. І, звичайно, в своєму ряду. Тоді зніміть шапку (якщо ви її носите), скиньте пальто чи плащ і покладіть на спинку стільця, що попереду вас. Якщо товариш чи товаришка безцеремонно почне лягати на ваш одяг, зробіть йому (їй) зауваження. Бажано голосно. У кінозалі завжди треба розмовляти дуже голосно, бо інакше вас не почують.

Роздягнувшись і добре вмостившись, лізьте до кишені. Своєї. Якщо ви жінка – то до сумочки. Діставайте бутерброд (хліб із сиром чи ковбасою) і їжте. Добре до ковбаси з хлібом іде часник. Отож не забудьте прихопити з собою один-два зубчики. Коли ви не взяли бутерброд, то жуйте кекс, облизуйте ескімо або лузайте насіння. Соняшникове, підсмажене на олії.

Як тільки на екрані з'являються титри, починайте читати. Теж голосно. Бажано так, щоб вас чули аж в останньому ряду. Читайте назву фільму, чиєї студії цей фільм, читайте, хто які ролі грає, потім коментуйте всі події, що відбуваються на екрані. Це, як не дивно, у кінозалах роблять не всі. Більше того, трапляються маловиховані типи, які починають шикати, або, простіше кажучи, затуляти коментаторові рота. Не дають чоловікові розкритись до кінця.

А як на мій погляд, то нехай товариш поговорить. Адже від цього подвійна користь: ви зайвий раз засвоїте, що відбувається на екрані, й дасте змогу сусідові чи сусідці показати себе.

Якщо ви надумаетесь зупинити його чи її одразу ж після того, як з'являться перші титри, то так і знайте, що далі вже ви не дізнаєтесь, яка студія

завжди робить гарні фільми, а яка погані, на чії фільми варто ходити, а чий краще дивитися по телевізору.

Тому не лайтеся з товаришем, не робіть йому ніяких зауважень. Хай читає, хай коментує, розповідає, що буде далі, хто кого підріже, а хто кого вб'є.

– Ось цей тип виживе, – покаже він на екран, – навіть після семи ножових ран. А он того, що стоїть коло кабаре, задавить "мерседес".

Потім несподівано він на всю залу зарегоче, й ви на собі відчуєте, як впливає на нього сучасне кіно, зрозумієте, яка перед вами чи за вами емоційно насажена душа. Чи варто стримувати її поривання? Мабуть, ні. Бо не встигнете ви до пуття оцінити його, як він із вдячності до вас, щоб ви не бились марно в догадках, не перенапружували мозок, розповість, за що саме вбили сторожа чи генерала.

– А ось цей субчик... Ось цей, що в плащі, поцупить картину "Монна Ліза".

Потім від нього ви дізнаєтесь, чим закінчиться перша серія і з чого почнеться друга. Бо товариш уже бачив цей фільм двічі, але після цього піде ще раз. Якщо ви несподівано заговтузяться, почнете нервувати, він вам порадить не переживати й не брати нічого близько до серця. Бо це, по-перше, кінофільм, а по-друге, в ньому грають ті ж артисти, що вже грали, якщо ви пригадуєте, в "Фантомасі" й "Анжеліці". Пояснить, де саме Жан Марє, а де Мішель Мерсьє. Якщо це наш фільм, то покаже вам Івана Миколайчука. Розповість, як йому довірили головну роль у "Тінях забутих предків".

– До речі, ви знаєте, що "Тіні" у Франції йшли під іншим заголовком – "Вогняні коні", – схопить вас за плече той товариш. – Цей фільм здобув у світі найбільше призів, дипломів і медалей, а в нас ніхто не міг додивитись до кінця.

Ви починаєте прислухатись, але раптом помічаєте вільне місце в передньому ряду. Підводитеся. За вами схоплюється ще десяток-другий кіноглядачів. Починають пострілювати спинки стільців. Із темряви вискакує адміністратор. Адміністратор – вона, жінка. У кінозалах чомусь завжди жінки за адміністраторів.

– Товариші, сідайте, – кричить адміністратор. – Ще не кінець. Це тільки така музика!

– А я хочу пересісти, – кажете ви.

– Як це ви хочете пересісти? – дивується вона. – А якщо всі отак почнуть під час сеансу пересідати? Ви уявляєте, що буде в залі?

– Та, бачите, он у першому ряду є вільне місце, а я того... короткозорий, – кажете ви.

У цей момент у залі зчиняється гамір.

– Не дадуть спокійно кіно додивитись! – зітхає один.

– Сідай уже! Чого ти стовбичиш? – вигукує інший.

Ви відходите до стіни й намагаєтесь пошепки щось пояснити адміністратору. Адміністратор вас не слухає й каже вам, що в кіно треба сидіти на одному місці з самого початку й до кінця. А ви, виявляється, і цього не знали. Нарешті адміністратор не витримує й каже:

– Ну, хіба вам доведеш? Ідіть уже сідайте, але щоб це було востаннє...

Ви обіцяєте й кидаєтесь до облюбованого вами місця. У цей час у залі спалахує світло, й ви ще встигаєте прочитати: "Кінець першої серії".

– А будь ти проклята, – кажете ви самі до себе, але вас хапає адміністратор за руку.

– Ви ще й досі не можете заспокоїтись? – питає вона. – Ганяєте по залу, людей нервуете, ще й лаєтесь. Мабуть, за мітлою скучили? Це я вам можу організувати. Тротуари все одно нікому підмітати...

На щастя, кіноглядачі виносять вас на своїх плечах аж на вулицю.

– Фу-у! – полегшено зітхаєте ви.

А до ваших вух долітає:

– Ну й народ пішов! Не народ, а дикуни. Гунни! Половці! І коли вони вже навчаться поводитись у кіно, як люди?..

А й справді – коли?..

Авдиторні заняття зі студентами 3 курсу в 2023/2024 навчальному році та зі студентами 1 курсу в 2024/2025 навчальному році породили талановиті студентські зразки фейлетонів.

ЯК КОРУПЦІЯ В КИЄВІ ПАНУВАЛА... (ФЕЙЛЕТОН)

Немає у демократичному світі більшого “шаблонного” зла, ніж корупція. Це хтивє явище тисячі років поспіль гордо стоїть на вершині Евересту, на піраміді Хеопса і, звісно, на Печерських пагорбах у Києві.

Дивиться звисока пані Корупція у чорній мантії та з молоточком у руці на всіх мешканців славного міста, що охрестив князь Володимир, і погляд її зупинився на жінці з морською засмагою, торбинкою Louis Vuitton і медичною карткою у руках. Жінка тричі постукала у 308 кабінет міської лікарні №2, що підписаний “СІМЕЙНИЙ ЛІКАР – ГАЛУШКО А.М.”. Відкривши пошарпані двері, пані з торбинкою радісно вигукнула:

– Закривайте лікарняний! Два тижні хворіла, ночами не спала... Але дотримувалася всіх ваших рекомендацій: гуляла на свіжому повітрі, пила багато рідини й кожного ранку давилася “Атоксілом”.

— Ох, Наталочко, всім би так хворіти, але ж воєнний стан ніяк Зеленський не скасує, а я плавати не вмію, — посміхнувся лікар Галушко.

Поки мешканці Дніпровського району чекали, чхаючи й кашляючи одне на одного, у кабінеті точилася цікава бесіда. Наталка із прізвиськом Кукурузна, як вже пізніше з'ясувала пані Корупція, розповідала лікарю про Середземне море, десятки коктейлів “Секс на пляжі” та техно-музику в клубах. Опісля жінка вручила лікарю пакунок з турецькими солодощами, двома пляшками наливки та сувенірами.

— І все ж, дайте папірець, я ж вам ось скільки провезла через кордон.

Вийшла Наталка з лікарні, стала на трамвайній зупинці й запалила цигарку, їдкі аромати якої привернули увагу місцевих. Кинувши недопалок на колії, жінка стрибнула у транспорт і сіла на перше вільне місце поруч зі стареньким дідом. На екрані телефона з'явилася звістка: “У Київській знову провели обшуки. НАБУ і САП виявили в чиновників сотні тисяч доларів”. Жінка охнула і гукнула до діда:

— Які ж мерзотники! Ніяк не нажеруться! Спалити б усіх, хто причетний до корупції!

Звісно, вислів “горіти на корупції” не є буквальним. Проте пані в мантиї, замість смачної вечері, начаклувала для Наталки Кукурузної спалені макарони.

Дарина Полішевська

P.S. карикатура створена за допомогою ШІ

Кремлівський цирк на кістках

Якщо вірити російським телевізорам (а це, безумовно, найчесніше джерело брехні у світі), то в Україні Путін особисто бореться з інопланетянами, гей-кіборгами НАТО та бабусями з прапорами ЄС. І всі ці

«загрози» він героїчно долає, сидячи за триметровим столом, наче генерал у грі, але з Windows 95 на борту.

У центрі цієї театральної постановки – один чоловік, який давно загубився між параноїдальними сценаріями ФСБ, підручниками з «слов'янської магії» та ностальгією за СРСР, де холодильник був пустим, але телевізор повний ідеології. Путін тепер більше схожий на муміфікованого царя, який час від часу оживає, щоб підписати чергову «історичну перемогу» – зазвичай над школою, пологовим будинком або електростанцією.

Його улюблена іграшка – ФСБ. Колись це була спецслужба. Тепер – гурток фанатів конспірології, які шукають «українські ДРГ» у холодильниках, у котах, у бабусі з вишиванкою. Все, що рухається – шпигун, усе, що думає – агент ЦРУ. А все, що живе – небезпека режиму.

Головний талант ФСБ – не розкривати злочини, а вигадувати їх. Вони можуть заарештувати дитину за малюнок, на якому танк – не той. Можуть допитати тінь на стіні. Або засудити думку. Бо в Росії думати – небезпечно. Особливо якщо ти думаєш інакше, ніж телевізор.

Але найбільше ці «борці з нацизмом» бояться правди. Бо правда – це дзеркало, а в дзеркалі вони бачать не армію визволення, а гурток невдах з пафосними гаслами та кривавими руками. Вони бояться українського прапора більше, ніж будь-якої зброї. Бо цей прапор – символ того, що свобода можлива, навіть поруч з імперією абсурду.

І поки кремлівський Барабас намагається диригувати руїнами «руського міра», світ бачить: це вже не держава, а бункерний театр абсурду. З акторами в погонах, сценарієм з параної, і фіналом, де завіса не опускається – вона згорає разом з брехнею.

А Україна? Вона вистойть. Бо ми не граємо в театр. Ми – живемо, боремось і перемагаємо. І коли на сцені знову з'явиться лисий чоловік із гіпнозом у погляді – ми просто вимкнемо телевізор.

Микола Полонський

Боротьба з корупцією: Коли її немає, але ми про неї говоримо

Ось ми й зібралися поговорити про боротьбу з корупцією в Україні. А точніше – про те, як ми робимо вигляд, що боремося з нею, хоча насправді це все нагадує шоу з елементами цирку та фарсу. Всі ці комісії, перевірки, нові закони та обіцянки – це як історія про те, як ми намагаємося сховати порожнє місце під ковдрою, сподіваючись, що ніхто не помітить, що корупція не просто не зникла, а й цвіте пишним цвітом.

Корупція в Україні – це не хвороба, це стиль життя. Олігархи її не просто спонсують, вони її плекають. Це їхня дитина, яку вони ростять, годують і дають їй найкраще місце на обкладинці своїх медіа-імперій. І ми з вами, прості смертні, маємо радісно спостерігати, як ця дитина виростає і перетворюється на монстра, що спокійно гризе країну. А ми? Ми знову голосуємо за тих самих, хто виявляється й не збирається її припиняти.

Боротьба з корупцією в Україні – це як спроба вбити дракона, коли ти сам сидиш на його шийі, захоплюючи собі всі його запаси золота. Та й сам дракон – це ще той циркач. Він кожного разу видає нам нове шоу: «Корупціонери під арешт!» – і, о диво, виявляється, що це тільки вистава, де головні ролі виконують ті самі люди, які насправді сидять у дорогих ресторанах і сміються з наших спроб щось змінити.

Ті, хто намагається щось робити з корупцією, нагадують героїв комедійних фільмів. Вони зривають маски, спіймали в корупційному скандалі якогось дрібного чиновника, але потім виявляється, що цей чиновник – просто пішка на шахівниці великої гри. І все. Справа затихає. Ось і вся боротьба.

А справжні олігархи? Вони знову й знову впливають на поверхню, як вони уміють, і знову грають у свої «чисті» ігри. Їхні гаманці бездонні, а їхні руки завжди в фарбі, якою вони «забарвлюють» наші закони та реформи, поки ми дивимося на це все через екрани своїх смартфонів, розмірковуючи, чи варто взагалі йти на вибори.

Тому що насправді ми знаємо: вони ж там, а ми – тут. І ось це «тут» не дуже й цікаве.

Кожен новий президент, кожен новий уряд – це просто новий акт великого театру, де корупція – головний актор. Вони не можуть без неї жити, бо саме завдяки їй вони й існують. Всі ці злиті справи, обшуки, порушені кримінальні справи – це так, для картинки в новинах.

Їх не хвилює, скільки разів хтось зі старих друзів потрапляє до рук правосуддя. Вони знають, що через кілька місяців – ну максимум рік – всі вони повернуться у велику гру. І знову будемо слухати про їхні благодійні фонди, безкоштовні стипендії і нові партії, які «зроблять Україну кращою».

Бо, як відомо, корупціонери не просто люди, це професійні актори, які з кожним роком все більше і більше переконують нас у тому, що ми нічого не можемо змінити. Вони – майстри маніпуляцій, справжні фокусники, які вміють створювати нові види корупції так швидко, що й не встигнеш помітити.

Корупція, що ніколи не спить, адже її власники – це люди, які завжди на зв'язку і завжди готові підписати потрібний контракт за стаканчик кави та шматочок торта. А нам залишається тільки спостерігати, як черговий "антикорупціонер" знову стає частиною цієї нескінченної гри, де немає переможців, а є лише нові правила, які ми повинні слухняно приймати.

Що ж, так уже влаштовано, що боротьба з корупцією в Україні – це як риболовля з порожніми вудками. Все крутиться, а риби немає.

Корупція в Україні – це не тільки проблема влади, а й національний спорт. І, як будь-який інший спорт, корупція потребує глядачів, які спостерігають за грою, спокійно їдучи на задньому сидінні автомобіля, що їх везе на роботу.

Аксінья Пригеба

Олександра Середа

Як правильно займати столик на три години, купивши еспreso

Відвідування кав'ярні – це не просто акт споживання кави. Це мистецтво. Особливо, якщо ти студент, фрілансер або людина, яка просто любить витрачати час у закладі, не витрачаючи грошей. І головне завдання – зайняти столик на три години, замовивши лише еспreso.

Отже, перший крок. Заходьте впевнено, наче ви тут свій. Головне – зробити вигляд, що ви давно знайомі з баристою. Легкий кивок, усмішка, і вже здається, що ви постійний клієнт, хоча востаннє були тут у 2019 році. Після цього з максимально серйозним виглядом замовляєте еспreso. Саме його – адже це найдешевший варіант, а бариста не має права вас засуджувати.

Тепер вибір столика. Найкращий варіант – біля розетки. Якщо таких немає, підійде місце з гарним оглядом на вхід: так можна спостерігати за іншими любителями безкоштовного коворкінгу. Розмістившись, акуратно діставайте ноутбук або книжку – це ваш квиток на тригодинне перебування. Головне – виглядати зайнятим. Створюйте ілюзію бурхливої діяльності: розгорніть зошит, надіньте окуляри, періодично робіть вигляд, що щось занотовуєте, навіть якщо просто малюєте котиків.

Наступний етап – повільне споживання еспreso. Розтягуйте задоволення, як тільки можливо. Спочатку розглядайте чашку, ніби оцінюєте її форму. Потім довго нюхайте напій, насолоджуючись ароматом, як справжній сомельє. Після цього – крихітний ковток і пауза на п'ять хвилин. Так можна розтягнути каву на добрих півгодини. А якщо чашка вже порожня – просто не забирайте її. Порожня чашка на столі – ваш щит від підозр офіціантів.

Якщо ж кав'ярня починає заповнюватися і офіціанти кидають на вас красномовні погляди, настав час плану «захисту території». Тут важливо використовувати техніку «вічного очікування». Наприклад, періодично поглядати на двері, ніби до вас ось-ось прийде компанія. Час від часу підносити телефон до вуха й удавано говорити: «Та я вже тут, чекаю!» Це дасть вам ще мінімум пів години.

Якщо ситуація стає критичною, і офіціант підходить із запитанням: «Ще щось бажаєте?», відповідь одна – «Так, я ще подумаю». Головне – не дивитися йому прямо в очі, щоб не викликати зайвих підозр.

І нарешті, фінальний етап – тактичний відступ. Вставати слід повільно, ніби прощається з рідним місцем. Після цього виходьте з гордо піднятою головою, залишаючи по собі відчуття загадковості. Ви – легенда цієї кав'ярні. Людина, яка змогла провести тут три години, витративши всього 50 гривень. І завтра – ви повернетесь знову.

Олександра Середа

«Бронежилет із пір'я»

Минулого тижня Міноборони відрапортувало: «Наші захисники повністю забезпечені! Зима не страшна — бо є шкарпетки!» І не якісь там китайські чи

польські, а вітчизняного виробника: шерстяні, ручної роботи, з написом «Слава ЗСУ».

Одразу після шкарпеток бійцям передали новий комплект амуніції – бронежилет із пір'я. Легкий, екологічний, і головне – абсолютно бюджетний. «Сучасна війна вимагає нових рішень», – прокоментував радник міністра в ефірі національного телемарафону.

Солдати були в захваті: в пір'ї зручно спати на землі, можна не боятись холоду, а ще – коли ворог обстрілює, добре видно, як пір'я летить у всі боки. Один з бійців жартує: «Якщо вижив – значить, справжній янгол. Якщо не вижив – то хоч красиво злетів».

Директор заводу, який виготовляє бронепір'я, пояснив: «Ми адаптували технологію виробництва пуховиків до бойових умов. Це – інновація на стику цивільного та військового шику».

На запитання, чому ці бронежилети не проходять жодного тестування, він відповів: «Тому що не треба. Це ж український стандарт. У нас усе на довірі – як у Верховній Раді».

Поки солдати чекають справжню амуніцію, командування готує нову ініціативу – шоломи з пресованої тирси. Кажуть: «Кулі не зупиняють, зате екологічно й тепло».

Маргарита Харченко

Випадок №1

Випадок унікальний. У Національному університеті «Все по цимбалах», кафедра псевдопсихологічної корекції реакцій на зовнішньоакустичні подразники (з перехресним відділенням адаптованої байдужості), було зареєстровано пацієнта з рідкісним діагнозом – тривожна реакція на тривогу. Хлопця привели батьки:

– Андрію Сергійовичу, спасіть дитину. Під час сирени – не тішиться, не пише друзям «УРААА, тривога, я не пишу сьогодні контрольну!», не радіє взагалі!

Завідувач відділення, академік самоназначення, почесний лавреат премії Несерйозних Реакцій, кандидат безглузких наук – Андрій Сергійович Безосвітко – одразу насторожився.

– Дуже тривожно, – сказав він і підняв брову. – Можлива хронічна гіперемпатійна несприйнятливність до сиренної ейфорії. Або й узагалі – 4 стадія біотривожного регресу. Треба обстеження.

Пацієнт, тобто учень 10 класу, сидів мовчки й зосереджено. На питання лікаря:

– А як ви реагуєте на повітряну тривогу?

Він відповів:

– Ну... Я хвилююсь.

– Ви хвилюєтесь?! – вирячився лікар. – Молодий чоловіче, у вас синдром інтровертної тривогонастороженої свідомості з ознаками паратравматичного самозбереження. Так не можна!

До розмови долучилась асистентка лікаря.

– Пацієнт явно демонструє реакцію типу «адекватного мислення» – це вкрай рідкісний і, на жаль, невиліковний стан. У дітей часто супроводжується симптомами розуміння.

– Ми маємо справу з класичною фазою тривогосприймаючої психофіксації. Призначаю діагноз: нейрообережність із проявами розуміння подій у режимі реального часу.

Виписано було рецепт: двічі на день – паралельно слухати тривогу і Моцарта, тричі – спілкуватись із однолітками, які кажуть «та не заганяйся ти так», і щодня – переглядати відео «Як правильно радіти?».

Наостанок професор попередив:

– Проблеми серйозні. Можливі ускладнення у вигляді власного аналізу причин тривоги, що призведе до гострої усвідомленості із ризиком розуміння контексту.

P.S.: Якщо ви теж відчуваєте дуже підозріле хвилювання під час повітряної тривоги, то не біда. Це лікується. Або... ні...

Вікторія Цвигун

Як не повестися на фейк: бабусин метод

Аня мала геніальний план. Ідея з розряду «перевір бабусю – зупини розповсюдження чуток». Вона збрала добірку згенерованих нейромережею новин: одна – про «3000 танків, які щойно зайшли через Львів», інша – про «розп'ятого єнота, якого врятував український дрон» – класика. Додала ще фото: «ЗСУ дякують Леоніду Брежнєву за тепловізори» та інші, пов'язані з військовими.

– Бабцю, глянь, на це фото! – підступно сказала Аня.

– Це ти мені принесла оце... І думаєш, я повірю, що отой військовий біля танку зліва – реальний? Та в нього пальці як вареники, а погляд, як у кота, що бачив занадто багато. І де ви, діти, тому всьому вчитесь?

Аня не знала, що сказати, бо не очікувала такої реакції бабусі. А вона ще й почала аналізувати перспективу на фото і... Знайшла там відображення, в якому було небо з прапором іншої країни. Це вона зробила без збільшення. На око. Без окулярів, хоч завжди і жаліється внучці, що, коли хоче зателефонувати бабі Олі, натомість дзвонить Бабій Олені.

– Я такі «новини» ще в 2014 бачила, – буркнула бабуся. – Тоді вони теж казали, що ми самі себе обстрілюємо. І от що? Ті, хто повірив – досі відійти не можуть.

Аня насторожено ввімкнула ще одну картинку: бійці тримають прапор, але прапор вліво не майорить, хоч вітер – праворуч. ІІІ не врахував існування фізики. Бабуся знову почала пояснювати:

– Ага! І прапор стоїть як вкопаний. Не майорить, бо згенерований. І цей зліва – той самий, що на минулому фото. Їм би хоч трохи фантазії додати.

Аня спробувала виправити ситуацію. Мовляв, «це ШІ, він ще вчиться». На що бабуся відповіла:

– Хай вчиться на коміксах, а сюди хай не лізе. Війна – це не привід для створення таких картинок.

І тут стало ясно: бабуся не просто розрізняє фейки – вона їх зневажає. Як оселедець з кістками. Дивиться і каже:

– Якщо в новині нема імен, прізвищ і дат, то це комусь немає чим зайнятись. Вони просто поширюють неправдиву інформацію, ІПСО, фейк. І взагалі, коли не було цих ваших телефонів, все було добре!

Аня сиділа мовчки. Раніше вона думала, що бабуся боїться Google. А бабуся просто не витрачала на нього час.

P.S. Якщо хочете перевірити когось на медіаграмотність – краще не чіпайте бабуся. Вона, може, не знає, що таке VPN, але точно знає, що таке брехня, фейк і найсмачніший рецепт борщу.

Вікторія Цвигун

«Диванна Рада Безпеки»

Кожен під'їзд має свою Раду Безпеки. У нашому – вона зібралася на третьому поверсі, в квартирі №12, де живе дядько Петро – почесний експерт з усіх військових питань і напівпрофесійний політолог з тридцятирічним стажем лежання на дивані.

Щовечора він вмикає телевізор – його оперативний штаб – і починає велику стратегію.

– Знову наступають! — вигукує він, не уточнюючи хто, куди і з ким. – Та якби я командував, то ми б уже в Кремлі чай пили!

Його армія – пульт, подушка, кіт Борис і баночка шпротів, залишена ще з березня.

Борис, до речі, відповідає за розвідку – вуха насторожені, особливо коли відкорковується пиво.

До штабу також входять тітка Люся знизу – міністерка інформаційної політики, яка має підписку на десять телеграм-каналів, з яких дев'ять – російські фейки, але ж «треба знати ворога в обличчя».

А ще – баба Надя, вона ж міністерка оборони під'їзду, бо тримає ключі від комори, де ховають тушонку «на чорний день» ще з 2014-го.

– Я вчора дивився аналітику, – з пафосом каже дядько Петро. – Треба більше наступати. І дронів більше. Чому у нас немає дронів?

Кіт Борис зітхає. Бо насправді дрони є. І вони у Вітька, онука баби Нади, який зараз волонтерить десь під Куп'янськом. Але Вітько не герой у цій квартирі.

– Що він там туди-сюди їздить? – бурчить тітка Люся. – Може, краще б збирав підписи під петиціями!

Поки наші диванні генерали воюють за пультом, за стіною чути реальність: дружина дядька Петра телефонує сину на фронт, запитує, чи є зв'язок, чи потрібні термобілизна і павербанки.

Але ці справи – не героїчні. Вони не вписуються в пафосну стратегічну мапу на килимі в залі.

– От я пам'ятаю, як ми в Союзі жили! – вигукує дядько Петро, переходячи в наступ. – Там усе було: порядок, дисципліна, ППО на кожному розі! А зараз – бардак!

Справді, бардак. Але не там, де він думає.

Бо справжні радари – у серцях волонтерів.

Справжнє ППО – у донатах на “байрактар”.

Справжні генерали – не ті, хто креслить стрілочки на серветці, а ті, хто ночує в бліндажах.

І найстрашніше – не ракета, а байдужість, замаскована під “аналітику з дивану”.

Наприкінці вечора Рада Безпеки ухвалює рішення:

– Треба заборонити соцмережі, бо вони тільки тривожать народ, – каже тітка Люся.

– І повернути обов'язкове радянське виховання! – підтримує дядько Петро.

– А краще хай дадуть нам новий телевізор. Бо цей уже змагається з правдою, – сумно додає баба Надя.

Десь у цей момент кіт Борис тихо чхає і йде до комори – на інспекцію стратегічних запасів.

А на стіні висить прапор. Справжній. Вицвілий, але з любов'ю пришпилений бабою Надею ще в перші дні повномасштабного вторгнення. Бо навіть у фарсі завжди є хтось, хто пам'ятає – заради чого все це.

Марія Шевченко

Контрнаступ

Контрнаступ після обіду

«Марс у Скорпіоні – значить, буде прорив! А як же інакше? Уся надія на зірки, гадалку з Житомира і ЗСУ!» – зітхнула бабуса, не відриваючись від телефону, в якому трансливали щось між гороскопом, новинами й ворожінням на свічках.

Наш сімейний аналітичний центр знаходиться на кухні. Там старенький планшет, чай з мелісою, кусень домашнього пирога і бабуса, яка з серйозним виглядом переглядає відео в Instagram:

– Оце, доню, правду каже! В неї завжди збувається – минулого тижня сказала, що «щось бахне» – і бахнуло аж у Кривому Розі!

Поки на заході світу прогнози дають аналітики у погонах, у нас – бабця Надя з телеграм-каналу «Воєнна астрологія: зірки й залізо». Бабуся слідкує за всіма: хто що сказав, хто що не сказав, і хто куди дмухнув на карти.

– А це ось, бачиш, говорить, що наступ буде. Бо сонце з'єдналось із Юпітером. А як ці двоє разом – то точно хтось отримає “по зубах”. І краще б це були не ми.

Здається, ми – єдина родина, де напрям обстрілу прогнозується не ППО, а фазами Місяця. Якось бабуся заявила:

– Якщо кіт ліг на мапі на Харківщині – буде прорив. Якщо підвівся й пішов – значить, все, вже йдуть!

Кіт, до речі, втомився. Вже п'ятий день спить на Миколаївщині й нікуди не поспішає. Ми жартуємо, що він – головнокомандувач відпочинку. А бабуся тим часом уже знає, коли буде наступ:

– Сьогодні не буде. Бо четвер, а четвер – день для артилерії, а не для піхоти. Так сказала гадалка з Дніпра.

– Бабусю, це ти жартуєш? – питаю я.

– Та ні, що ти, дитинко. Це серйозна аналітика. Тут усе з розрахунками: градус, орбіта, аура.

Власне, Павлоград давно живе за новою логікою:

- Якщо не бахнуло – день вдалий.
- Якщо бабуся не читає новини вголос – можна спати спокійно.
- Якщо прилетіла шахедина, а бабуся в той момент вичитувала гороскоп – значить, то зірки щось недогледіли.

Контрнаступ – це стан душі

А віра – це коли твоя бабуся запам'ятовує нікнейми всіх «астрологів по війні» і переконує, що Марс за нас. І ще каже, що Україна вистоїть, бо в нас сильні не тільки солдати, а й коти, які точно знають, де буде прорив.

Бо коли вранці читаєш новину: «ЗСУ відбили атаку на Лозову», бабуся тільки киває і каже:

– А я ж казала. Місяць був у Тельці. Це ж знак упертий – не здасться!

P.S. Сьогодні кіт перемістився на Крим. Бабуся вже пече пиріжки. Каже: «Треба ж бути готовими. Хлопцям там їсти буде треба!»

Валерія Шумейко

Памфлет

Наведемо погляди на цей жанр різних журналістикознавців.

О. Кузнецова: «Памфлет – середній прозовий сатирично-публіцистичний жанр, спрямований на викриття негативного явища сучасності та на дискредитацію, ідейне, моральне знищення сміхом об'єктів критики.

Памфлет має саркастичний, звинувачувальний пафос, знищуючий сміх, фамільярність у зверненні до офіційних осіб, персонажів памфлету.

Памфлетистів і тих, хто їх переховував, знищували ще в античні часи. Прошли століття, змінилася цивілізація, однак памфлетистів й донині переслідують і вбивають за правдиве слово, за глумлення над сильними цього світу.

В хрущовську відлигу і брежнєвський застій памфлет був жанром самвидавівської преси. В радянські часи офіційній пресі дозволялося друкувати памфлети на міжнародні теми, викривати закордонні реакційні сили імперіалізму, ідеологів антикомунізму (Український радянський памфлет. К., 1985).

Об'єктом критики сучасного памфлетиста в партійному виданні є опозиційні політичні погляди. Актуальними темами памфлетів сучасних демократичних видань є: боротьба з антинародною політикою на захист демократичної справи, критика реакційних концепцій, догм, теорій, що заважають прогресу, захисту прав людини, розбудові демократичного суспільства, викриття антикультури, насильства й жорстокості, аморальності політиків й олігархів.

На відміну від фейлетону характерною особливістю памфлету є те, що автор викриває не лише негативні факти, події, соціальне явище, а цілу систему поглядів того чи іншого середовища.

З конституційним проголошенням гуманізму, плюралізму, толерантності до різних політичних поглядів, ідеологій та віросповідань, що не суперечать закону, памфлет рідко з'являється на сторінках масової преси. Частіше його можна прочитати в партійній пресі, де домінують памфлети на внутрішньополітичні теми.

За «географією» об'єктів критики памфлети поділяють на: зовнішньополітичні та внутрішньополітичні. Залежно від документальної основи памфлети, як і фейлетони, бувають сатирично-публіцистичні та сатирично-белетристичні, а залежно від вказування чи невказування на конкретних винуватців їх поділяють на: адресні й безадресні.

Адресні сатирично-публіцистичні памфлети називають справжні імена та прізвища й створені на основі реальних, не вигаданих фактів. Класичним зразком адресного сатирично-публіцистичного памфлету є політичний памфлет Лесі Українки «Голос однієї російської ув'язненої» (Українка Л. Твори: В 10-ти т. Т. 8. К., 1965. С. 14), а памфлет Івана Франка «Ідеалісти» є класичним зразком сатирично-белетристичного памфлету.

Безадресні памфлети за допомогою сатиричних типових образів відображають не конкретну реальність, а уявну, ймовірну, але типову, як у Юрія Прокопенка «Чарівне слово», що написаний у формі сповіді успішного «нового українця» про парадоксальне, ганебне явище нашого сьогодення, купівлю за гроші посад, кар'єри, успіху (Перець. 2001. № 7. С. 13).

Іноді в памфлеті прізвища, імена можуть бути видозмінені, хоча читачі їх легко вгадують, як у «Потопі» Юрія Винничука:

«Виконуючи Ваше завдання знайти праведника, я перетрусив усе місто, як стару перину. І не знайшов нікого достойнішого, нікого чеснішого та

чистішого за великого сина українського народу, натхненника Партії Аграріїв Базиля Васіва» (Винничук Ю. Потоп // Перець. 1998. 28 берез.).

Для створення комічного памфлетист використовує систему сатиричних образів (сатиричних висловлювань, сатиричних персонажів, сатиричних картин). Памфлетист моделює сатиричні образи на реальному матеріалі, використовує різні сатиричні засоби: іронію, гіперболу, літоту, сарказм, гротеск, пародію тощо.

Важливе значення у памфлеті має домисел, підпорядкований сатиричній аргументації, оснований на фактах, подіях і на логічно вмотивованих здогадах.

До домислу автор вдається тоді, коли зібрані дані потребують додаткового розкриття тих граней, які не підкріплені фактами. Зокрема, можна домислювати описи, сцени, що розкривають внутрішній стан героя, зумовлюють мотиви його поведінки, пояснюють його почуття (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 110 – 112).

Ю. Ярмиш: «Памфлет – це сатиричний твір літературно-публіцистичного жанру на злободенну тему, в якому гостро висміюється чи викривається суспільне явище негативного характеру, погляди та дії певних сил, протилежні поглядам автора твору. Критика у памфлеті звичайно буває викривальна, вона висміює, осуджує осіб чи особу того чи того штибу, що є в даному разі об'єктом критики. Памфлет відображає не тільки об'єктивні сторони нашого життя, а й стрілами свого сарказму він слугує інтересам політичних сил. Сміх у памфлеті призначений для політичного знищення супротивника. У тоні памфлету звучить пристрасть. Використання сарказму, гротеску поєднується з енергійністю думки, ораторською експресією, гнівом та обуренням. Конкретні форми побудови памфлету – дуже різні. Памфлет може бути коротким і на кілька сторінок, як більшість памфлетів Євгена Дударя, ... і на десятки сторінок тексту, як відомий памфлет Степана Колесника «Куди пливе ескадра». Памфлет може бути побудований як діалог, відкритий лист, промова, драматургічна сцена, щоденник тощо... із постійним використанням емоційно-образних сатиричних асоціацій. Форма памфлету залежить від конкретних завдань, які ставить перед собою автор, від його сатиричного обдарування, літературного досвіду, знання творчості відомих памфлетистів минулих сторіч і нашого часу, від уміння цікаво побудувати фабулу твору, вміло організувати матеріал композиційно. Хоч би яку конкретну форму обрав автор для свого памфлету, сила його – у невідпорності сатиричної аргументації, в обґрунтованості аналізу. У памфлетному образі втілюються негативні явища у своєму концентрованому вигляді. Тому й переважають в арсеналі памфлетиста найвагоміші засоби сатиричного загострення: гіпербола, сарказм, гротеск» (Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики // Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навч. посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. С. 186 – 188).

С. Кость: «Памфлет – це літературно-публіцистичний гостросатиричний твір, що безкомпромісно викриває й висміює якогось політичного діяча,

суспільне явище чи інститут. Памфлетист широко використовує іронію, сарказм, всі інші можливі засоби сатиричного зображення. Якщо фейлетоніста ще зобов'язує певна стриманість, тактовність, то авторів памфлету – ні. В історії української публіцистики можна віднайти тексти, що узгоджуються із вимогами жанру памфлету... «Хам і Яфет» В. Липинського, «Грицько-філософ і його пан», «Йосиф Віссаріонович Калігула» Д. Донцова, «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети писаризму» М. Хвильового, «Чому я хочу вертатись до СРСР» І. Багряного.

Основні жанрові ознаки памфлету:

- непримиренне, безкомпромісне ставлення до політичного противника/опонента;
- наявність головного, центрального сатиричного образу/концепту;
- широке використання сатиричних засобів;
- органічне поєднання сатиричної-образної структури з аналізом певної ситуації чи діяльності конкретної особи.

У «чистому» вигляді жанр відшукати важко, особливо це стосується текстів публіцистичних (аналітичних)» (Кость Степан. Вступ до журналістики: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. С. 356 – 361).

В. Дрешпак: «Памфлет – це суто сатиричний жанр публіцистики різко викривального характеру, в якому сатира переростає в сарказм, цілковите заперечення предмета відображення. Для памфлету характерні такі риси, як злободенність, документалізм, обрання для викриття значного суспільного явища (важливої соціальної події, відомого державного або громадського діяча). Зазвичай памфлетисти навіть порушують загальноприйняті етичні норми, адже метою такого твору є не стільки переконування аудиторії, скільки пропаганда, насаджування єдиної думки, досягнення максимального ступеня негативного сприйняття об'єкта критики цільовою аудиторією» (Дрешпак В. М. Жанрологія журналістських творів: навч. посібник. Дніпро: УМСФ, 2021. С. 165).

Від себе додамо, що памфлет може бути прозовий і віршований.

Наведемо приклад прозового зарубіжного¹⁶ памфлету.

Марк Твен.

Відкритий лист коמודору Вандербільту¹⁷

Як болить моє серце за вас, як мені вас шкода, коמודоре!

Майже в кожній людині є хоча б невеличке коло друзів, відданість яких служить йому підтримкою та втіхою у житті. Ви ж, мабуть, – лише кумир юрби низькопоклонників, жалюгідних людей, котрі з насолодою оспівують ваші найбільш волаючі паскудства, або молитовно славлять вашу величезну заможність, чи розписують ваше приватне життя, найбільш звичайні звички,

¹⁶ Переклад на українську мову О. К. Мелешенка.

¹⁷ Вандербільт Корнелій (1794 – 1877) – американський мільйонер.

слова та вчинки, начебто ваші мільйони надають їм значущості; ці друзі аплодують вашій надприродній скнарості з таким же захватом, як і блискучим проявам вашого комерційного генія та сміливості, а поряд з цим і найбеззаконнішим порушенням комерційної чесності, бо ці захоплені шанувальники чужих доларів, напевно, не бачать відмінності між тим й іншим і однаково, знімаючи капелюха, співають “алілуя” усьому, щоб ви не зробили. Так, шкода мені вас! На жалощі заслуговує будь-хто, у кого *такі* друзі. Вам, напевно, стали ненависними газети. Мені здається, ви не ризикуєте й зазирати до жодної – через побоювання, що побачите до непристойності захоплений панегірик з приводу якого-небудь вашого вчинка, або найбуденнішого, або такого, якого слід було б соромитись. Хоча ми з вами і незнайомі, щире співчуття до вас дає мені право так говорити. Скажіть, ви коли-небудь намагалися тверезо розмірковувати про репутацію, яку створюють вам газети? Розібрались, з *чого* вона створюється? А це цікаво, запевняю вас. Ось, наприклад, одного чудового дня хто-небудь з ваших “підданих” присвячує дві-три газетні шпальти подробицям вашого “сходження” від жебрацтва до статку і, захоплюючись вами, начебто ви найбільш досконале та чудове з усього, що створив бог, він, сам того не помічаючи, показує, наскільки безмірно низькою має бути людина, щоб досягти того, чого досягли ви. Потім інший ваш підданий описує, як ви катаєтесь по парку: презирливий вигляд, схилена голова... Ви не дивитеся ані ліворуч, ані праворуч, не хочете порадувати тисячі людей, що прагнуть удостоїтися хоча б одного вашого погляду, і женете вперед, відчайдушно нехтуючи усіма правилами їзди. Уся ваша поведінка ясно говорить: “Нехай ніхто не попадається мені на дорозі, а якщо попадеться і я його зіб’ю, покалічу – не важливо, відкуплюся”. І як же цей оповідач таких зворушливих епізодів плазує перед вами, лежачи в пороку біля ваших ніг, як славить вас, Вандербільте! Далі один з ваших людей вміщує в газеті довгу замітку, в якій описується, як ви якимсь таємним, хитрим способом “обійшли” людей, затіявши якусь махінацію з акціями “Ері”¹⁸, і додали ще один брудний мільйон до товстих пачок своїх банкнотів. І – зауважте! – цей писака лише вихваляє вашу спритність; жодного слова про те, що темні справи на такій високій посаді, як ваша, – небезпечний приклад для підростаючого покоління комерсантів, більше того – вони вбивчі для усього нашого народу, поки існують такі плазуни, як ваші шанувальники, які в пресі ставлять вам ці дільця в заслугу, як найвеличнішу цноту. У “Харперс” один такий суб’єкт розповідає як кумедний анекдот, як одна дама тримала парі на пару рукавичок, що зуміє зворушити вас розповіддю про потреби благодійного товариства, яке організовують благородні та самовіддані люди для допомоги нещасним, і тоді ви, розщедрившись, приділити йому які-небудь крихти від ваших незліченних багатств. А ви дослухали до кінця її розповідь про злидні та страждання – і що

¹⁸ ...затіявши якусь махінацію з акціями “Ері”... – Йдеться про акції компанії “Ері”, заснованої в 1832 р. для будівництва залізниці від озера Ері до річки Гудзон. У 1868 – 1872 р. між Джеймсом Гулдом, Джеймсом Фіском, Вандербільтом та іншими американськими підприємцями відбувалася жорстка боротьба за керівництво в компанії.

ж? Ви дали цій дамі один жалюгідний долар (такий вчинок уже сам по собі – образа. Уявіть, що з моєю сестрою чи вашою хто-небудь вчинив би так само!) і сказали: “Тепер можете оголосити тому, з ким ви тримали парі, що рукавички – ваші”. Розповівши в пресі цей анекдот, ваш вірнопідданий рвав боки від сміху – такою кумедною здається йому думка, що ви здатні піддатися умовлянням чутливого адвоката в спідниці й мужньо приділити за своїх щедрот цілий долар на допомогу хоча б єдиній істоті під сонцем. Ось які у вас віддані друзі, Вандербільте! Від одного з них ми дізнались, приміром, що, коли вам належали пароплави Каліфорнійської лінії, ви наказували касирам складати фальшиві списки пасажирів, фактично ж перевозили на кілька сотень чоловік більше, ніж дозволяється законом. Так ви порушували закони нашої країни та наражали на небезпеку життя пасажирів, ущерть набиваючи людьми пароплави, на яких ждав довгий шлях тропічними морями в страшенну спеку і під загрозою епідемії на борту. І, звісно, ваш друг журналіст віддав данину захоплення такій чудовій спритності! А я пам’ятаю, як лаяли та проклинали вас жертви вашої жадоби, пасажири, котрі дісталися Панамського перешийка, особливо жінки та дівчата, яким усю дорогу доводилося спати на палубах покотом, бік о бік з якимись чоловіками, покидьками суспільства, які, якщо вірити бідним жінкам, лежали навіть поряд з ними на ліжках. І можете мені повірити, о великий Вандербільте, – ви, кого, оспівують і кому заздять, – що в Каліфорнії не було людини, яка б мала сумнів, чуючи їхні слова. Жінки ці нам з вами чужі, але якщо було б інакше, ми були б обурені та скандалізовані таким поведінням з ними, чи не правда? Щоб правильно судити про такі факти, давайте спробуємо собі уявити, що на місці цих пасажирок – наші родички або улюблені жінки, тоді вже нам буде не до сміху і кров наша закипить від обурення. От так, мій милий комодоре!

Захоплені шанувальники розповідають про вас й інші історії, але промовчимо про них, вони вас лише ганьблять. Вони ясно показують, яким небезпечним є для людини багатство, як вона дрібнішає, якщо гроші для неї – не слуги, а божество. Так, ваші подвиги свідчать, яким бездушним робить людину багатство, – згадаймо хоча б чудову історію про те, як один молодий адвокат вимагав з вас за якісь послуги п’ятсот доларів, а ви дійшли думки, що це дуже багато. І от ви пустили в хід хитрий трюк: завоювавши довіру молодій людині, переконали його позичити гроші та вкласти їх в акції “Ері”, які, як ви наперед знали, у той час падали. Адвокат потрапив з розставлену вами пастку, став жебраком, а ви помстилися та зловтішались. Шанувальники ваші, звісно, оприлюднили цей випадок у пресі, вихваляючи до небес вашу винахідливість.

Але, мабуть, годі наводити приклади! Не пам’ятаю, щоб я хоча б раз прочитав про вас що-небудь таке, чого ви не повинні були соромитись.

Зараз я хочу настійливо порадити вам лише одне: здолайте свої природжені інстинкти і зробіть що-небудь дійсно похвальне, щоб вчинок цей не змусив вас червоніти, коли ви прочитаєте про нього в пресі. Зробіть що-небудь таке, що може збудити іскру шляхетності в серцях ваших шанувальників. Хоча один-єдиний раз подайте добрий приклад тисячам молодих людей, які досі прагнули з вами змагатися лише в енергії та

невтомності. Нехай у смітці ваших справ засяє хоча б єдина крихітка чистого золота. Зробіть це, благаю вас, інакше серед нас – не дай боже! – незабаром з'явиться п'ятсот нових Вандербільтів, що крокують вашим шляхом. Прошу вас, наважтесь, здійсніть хоча б один гідний вчинок. Наберіться духу – і великодушно, шляхетно, сміливо пожертвуйте чотири долари на яку-небудь велику благодійну справу. Знаю, це розіб'є вам серце. Але ж нічого, все одно вам жити залишилось недовго, і краще померти раптово від пориву шляхетності, ніж жити ще сто років, залишаючись тим самим Вандербільтом. Послухайте мене, і, чесне слово, я теж почну співати вам дифірамби.

Бідний Вандербільте! Мені, далебі, шкода вас, чесне слово! Ви – стара людина, і час би вам піти на відпочинок. А вам доводиться лізти зі шкіри, позбавляючи себе спокійного сну та світу душевного, відмовляючись від багато чого у вічній гонитві за грошима. Я завжди співчуваю таким бідолахам, як ви, яких заїздили їхні “злидні”. Зрозумійте мене правильно, Вандербільте. Мені відомо, що у вас сімдесят мільйонів. Але ми з вами знаємо, що людина багата не тоді, коли в неї великі гроші, а коли їй цих грошей вистачає. А поки вона прагне збільшити свій капітал, вона ще не багата. Хоч би в неї було навіть сімдесят разів сімдесят мільйонів, вони ще не роблять її багатою, поки вона зазнає прагнення накопичити більше. Моїх коштів ледь-ледь вистачило б, вірогідно, на купівлю найпоганішого коня з вашої стайні, але я можу сказати, поклавши руку на серце, що більше одного коня мені не треба. Значить, я багатий! У вас є сімдесят мільйонів, але вам неодмінно потрібно п'ятсот, і ви через це щиро страждаєте. Такі злидні просто жахають. Чесно кажу вам, навряд чи я міг би прожити й добу під важким тягарем презирливої жадоби здобути ще чотириста тридцять мільйонів. Це вбило б мене. Ваші злочасні злигодні так мене засмучують, що, зустрінувши вас зараз, я охоче кинув би у вашу жерстянку десять центів і сказав би: “Нехай змилюється над вами господь, бідолаха ви нещасний!”

Прошу вас, Вандербільте, не сердіться на мене. Запевняю вас, я усе це кажу, бажаючи вам добра, і слова мої щирі, ніж усе, що досі говорилося вам і про вас. Так що давайте зробіть що-небудь таке, чого не доводилося б соромитись! Зробіть щось таке, що личить власникові сімдесяти мільйонів, людині, чиї найнезначніші вчинки запам'ятовуються людьми більш молодими по всій країні й служать прикладом для наслідування. Не зваблюйтеся думкою, начебто все, що ви робите, чудово, не вірте віслюкам, котрі без кінця твердять це в газетах. Не обманюйте себе. Дуже часто ваші ідеї по суті зовсім не блискучі, вони просто сяють відбитим блиском ваших сімдесяти мільйонів. Подумайте про це на дозвіллі. Вас наслідує вся наша молодь. Я теж пробував наслідувати вас і стати знаменитим. Але мої подвиги не привертали нічиєї уваги. Одного разу я дав жебрачці-каліці два центи й жартома порадив їй піти до готелю “П'ята авеню” та прожити там на ці гроші цілий тиждень. Але про мою витівку ніде не написали. А якби так вчинили ви, усі почали кричати, що це найдотепніший жарт на світі. Бо вам, Вандербільте, можна промовляти нечувані непристойності – у газетах їх тут же проголосять взірцем мудрості й дотепності. А от недавно я говорив у Чікаго про свій план відкупити залізницю

“Юніон-Пасіфік” до самісіньких Склеястих гір та експлуатувати її самостійно, на свій ризик. Така чудова ідея, такий сміливий проект не народжувалися навіть у вашому хваленому мозкові, – а викликали вони сенсацію у газетах? Аж ніяк. Зате якби це вигадали ви, в усьому газетному світі здійнялася б злива екстазу. Ні, сер, інші люди не поступаються вам у блиску ідей і промов, але їм не вистачає ореола сімдесяти мільйонів. Так що не вірте хоріві похвал. Більша частина їх стосується не вас, а ваших мільйонів. Кажу це, аби застерегти вас від суєтного марнославства, і нездорового, і безпідставного: бо, якби ви позбулися своїх мільйонів, ви з подивом і гіркотою переконалися б, що віднині усі ваші слова та справи здаватимуться банальними, нічим не примітними.

Зауважте, я нічого не кажу про вашу душу, Вандербільте. Не кажу, бо в мене є всі підстави гадати, що душі у вас немає. Ніхто мене не зможе переконати, що людина з вашою небаченою комерційною спритністю, якби в неї була душа, прогавила б таку надвигідну угоду з господом богом: адже ви могли б забезпечити собі мільйони років спокою, миру та блаженства в раю ціною такої дрібниці, як десяток років, безгрішно прожитих на землі! А вам навряд чи залишилося жити більше якого-небудь десятка років – адже ви глибокий старець...

Утім, можливо, душа у вас все-таки є. Та я знаю вас, Вандербільте, чудово знаю: ви спробуєте торгуватись, купити спасіння душі подешевше. Мільйони років райського блаженства ва, звісно, ваблять, і ви готові піти на цю угоду – ще б пак, така чудова перспектива! Але ви будете вичікувати, тягнути до свого смертного часу і тоді запропонуєте за неї те, що у вас залишилось, – одну годину і сорок хвилин. Знаю я вас, Вандербільте! Утім, так роблять люди й гірші за вас. Злочинці, яких жде шибениця, завжди в останню хвилину кличуть священика.

Повірте, Вандербільте, я кажу усе це заради вашого ж блага, а зовсім не для того, щоб вас посердити. Бігме, ви поводити себе не розумніше, ніж Астори¹⁹. Втім, краще бути негідником, але живою людиною, ніж ціпком, навіть якщо цей ціпок із золотим набалдашником.

Ну от, я своє завдання виконав. Я хотів вас розворушити і привести в добрий настрій. Адже вам, напевно, іноді до нудоти набридають нудно-солодкі лестоці та підлабузництво, і ви для розмаїття не проти почути чесну критику, навіть лайку. Ще одне скажу вам на прощання: ви, що стоїте на чолі фінансової аристократії Америки, напевно відчуваєте часом смутну потребу здійснити що-небудь чудове, подвиг комерційної чесності, гуманності, мужності, честі й гідності, – подвиг, який відразу прославить вас по всій країні, і через сто років після вашої смерті матері все ще говоритимуть про нього своїм юним і честолюбним синам. Гадаю, що у вас трапляються такі хвилини, – адже це цілком природно, – і тому палко раджу вам втілити цю думку у дію. Наважуйтеся, здивуйте всю країну якою-небудь доброю справою. Припиніть здійснювати вчинки й казати слова, негідні людини та вкрай ниці, слова та

¹⁹ Астори – родина американських мільйонерів, що отримала прізвище “лендлорди Нью-Йорка”.

вчинки, які вашими друзями вихваляються в пресі. Вгамуйте цих підлабузників або придушіть їх.

Ваш Марк Твен.

Мелешенко О. К. Публіцистика Марка Твена (1835 – 1910): Навч.-метод. комплекс: навч. посібник, хрестоматія, тести, теми рефератів. К.: Дніпро, 2018. С. 325 – 330.

Приклад прозового вітчизняного памфлету.

ПЕРЧІЛЬ У ПОХІД ЗІБРАВСЯ

ЛОРД Пістон Перчіль, зустрівши новий рік келихом шампанського і побажавши справжнього миру всьому мирові, поцілував свою лордиху й лорденят та й проказав:

– Ну, ви, мої любі та милі, доїдайте тут і допивайте, а я піду ляжу, бо в мене праву литку якось дуже сіпає, а в поперек ніби хтось кілка встромив.

Лордиха занепокоїлася:

– Що ж з твоїм, мій лорденьку, Пістошо мій, попереком?! Литка – це не дивно, – литку ще з бурської війни тобі сіпає, як ти, будучи хвацьким гусариком, у полон до бурів потрапив, а от що з попереком – не допойму...

– Ой, мабуть, таки залізна завіса на поперек упала! – зітхнув лорд Пістон Перчіль.

– То, може, Пістошо, хай би баба Бірнсиха пошептала та напою якогось випити дала. Кажуть, у неї дуже цілющий трумок є: і всередину пити і зверху натирати. Як вип'єш, кажуть, так тебе трохи ніби помакартурить і стає легше. А як зверху потерти, спочатку зачесониться, а потім і заспокоїться. Може б я збігала?

– Ні, моя люба міледихо, краще я ляжу та добре вгріюсь, – воно може й попустить! Скажи камердинерові, щоб прослав оте рядно, що на фамільному гербі сьогодні провітрювалось, та щоб укрит мене кожухом австралійської вичинки.

– Лягай, лягай, Пістошо! Лягай!

– Гудбайніч, моя міледичко!

– Гудбайніч, мій старенький! Гудбайніч!

Поклали лорда Пістона камердинери й лакеї на ліжку, фамільним рядном заслане, вкрили кожухом австралійської вичинки, міледиха його пережерстила та й проказала:

– Спи, мій Пістошо, спи спокійно, і хай не непокоять тебе ніякі сні! Гудбайніч!

А була ж якраз новорічна ніч. Якій же людині, хоча б вона була й лордом Пістоном Перчілем, не сниться сон у новорічну ніч?

Тільки-но лорд Пістон Перчіль захропли, одразу ж і почалося!

Та яке почалося! Спочатку приверзлася величезна єгипетська піраміда, на весь Єгипет піраміда, в сто раз більша, ніж Хеопсова, така велика, що крізь неї річка Ніл протікає. А на тій велетенській піраміді стоїть індійський слон, великий-великий індійський слон, такий завбільшки індійський слон, як сто слонів укупі, а на тому слоні йому видать: і Єгипет йому видать, і Південно-Африканський Союз йому видать, і Індію, і Іран, і Палестину, і Аравію – все йому з тої піраміди видать.

І всі в тих країнах народи перед лордом Пістоном Перчілем навколішки стоять і низько, вірнопіддано йому вклоняються. А він, лорд Пістон Перчіль, на слоні сидить, молоточком розмахує та покрикує:

– Демократичніше! Демократичніше кланяйтесь! Нижче! Нижче! Демократичніше!

Аж тут і в Індії, і в Ірані, і в Єгипті щось ніби бахнуло, загуло, тріснуло, і народи, замість уклонятися, підводитися почали, стиснувши кулаки.

Лорд Пістон Перчіль прокинулись і сердито засопли: не сподобався їм подальший розвиток сну. Посопли лорд Пістон Перчіль, почухались та й знову заснули. Тоді прийшов їм уві сні славетний їхній предок Мальбрук. У латах, у панцирі, на білому англо-арабському коні прийшов славетний Мальбрук та й махнув золотою ПІКОЮ:

– Чого спиш, лорде Пістоне Перчілю? – крикнув Мальбрук. – Чому в похід не збираєшся, як я колись збирався?! Адже ж одна шоста частина світу ще тобою не повойована? Хто ж її повоює, як не ти?!

І підводять ніби йому вороного коня, і сідає лорд Пістон Перчіль на коня вороного, як колись, бувши молодим гусарином, сідав, і в похід виступає. А за ним танкові дивізії, моторизовані частини, артилерія, кавалерія... А над ним гудуть самольоти... Мальбруків нащадок, лорд Пістон Перчіль, веде військо своє одну шосту частину світу воювати... Хвацько веде!

Довів лорд Пістон Перчіль аж до того місця, звідки сяйво Червоних зір видно стало. Як забачив лорд Пістон Перчіль Червоних зір сяйво, зразу за залізну завісу, якраз у тім місці, де «Made in Germani» написано.

Зскочив із коня та й... прокинувся...

– Міледихо! – крикнув. – Давай камердинерів!

– А що тобі, Пістошо? – міледиха питає.

– Я в похід зібрався!

– Боже мій! Боже мій! Хіба ж ти забув, як предок твій Мальбрук збирався, і що з того вийшло!

– Так, може, покликати бабу Бірнсіху, щоб пошептала...

1946 р.

Журнал «Перець»: <https://www.perets.org.ua>

Приклади віршованих памфлетів.

Іван Багрянний

«ПРАВДОРОБ»
Памфлет на Олександра Корнійчука
(необроблене, з дорожньої чернетки, 1948 рік)

І

Чудо-юдо-риба-кит...
Не творив такого світ,
Лиш могла створить єдина
Трагедійна Україна.
Зліва глянеш – ну, Бронштейн!
Справа глянеш – Фінкельштейн!
Ззаду – начебто Міцкевич,
Просто Пушкін чи Паскевич,
Знизу – пристав чи емір,
А кругом – зовсім Шекспір!
То не маршал чи капрал, –
Театральний генерал.
Все кругом на ладан дише,
А він «Правду» пише й пише,
Налягає на перо,
Що дістав з Політбюро.
Знову зліва – політрук!
Знову справа – Корнійчук!
Ззаду – начебто дворушник,
А кругом – з ЧеКа послушник.
Ще раз зліва – раб-плебей!
Ще раз справа – Кочубей!
Ззаду – начебто Виговський,
А в анфас – хомут московський.
Пише-пише, тре штани, –
Заробляє ордени.
Та все біга по перо
До ЦеКа в Політбюро.
І, нарешті, зліва – рос!
Справа – хам і малорос!
Ззаду – геній пролетарський,
А в анфас – опричник царський,
Та не так собі капрал,
А від Правди генерал.
Все кругом на ладан дише,
А він «Правду» пише й пише,
Пише й пише
Та перо
Позича в Політбюро

II

Ходить Правда по землі
У подертім постолі,
У подертім,
У єдинім,
У казеннім –
Колективнім –
У советським постолі, –
Тужить в місті і в селі.
Відреклися її люди,
І бояться її всюди.
Всі оті «раби малі»,
Щоб за Правду взагалі
Не дістати «вищу міру»,
Чи п'ятнадцять літ Сибіру,
А чи просто «вишака»
У святилищі ЧеКа.
Ні, вже ліпше так, в ярмі,
Вкривши Правду артикулом,
Припадати сірим мулом
Під московським караулом
У тюрмі.
І ламає Правда руки
Від розпуки,
Від розпуки.
Коли гульк: ой що ж то
Гімном небо потрясає!
Що заставило весь світ?
Інша Правда там стоїть
Правда інша,
Правда нова,
Непомильна
І зразкова;
Правда ясно-генеральна!
Пролетарська!
Ідеальна!
На новій скрижалі сяє –
«Гімном небо потрясає».
І тримає ту скрижаль
Всесоюзна колосаль:
Не якийсь тобі капрал,
А від «Правди» генерал.
Всенародний чудесей –
Небувалий «Моїсей»!

III

Все кругом на ладан дише,
А він «Правду» пише й пише.
Та все біга по перо
До ЦеКа в Політбюро.
Налягає на штани –
Заробляє ордени.
Правда ж буде ось яка:
Самостійно чхне в ЧеКа,
Не потрапив відхреститись –
І – нема Корнійчука!
Геніального такого
Кочубей-політрука.
Не допоможе заперечить
Ані «Правда», ані «Кречет».
Лиш колись згада онук:
Жив і діяв Корнійчук...
І як син не зможе тата
Відрізнити від ренегата,
Внук не втне цього плебея
Відрізнити від Кочубея.
А вже правнук (бідні діти!)
Буде мліти, буде мліти...
Буде мліти, як в ЧеКа,
І страждать душа ідейна,
Бо не втне Корнійчука
Відрізнити від Фінкільштейна.

Режим доступу: <https://osvita.ua/school/literature/b/66776/list-7.html>

Олександр Глушко

Заповіт олігарха

Поховайте мене в мерседесі,
Запакуйте в труну й особняк
Й повідомте по радіо, в пресі,
Що сконав, як останній жебрак.
Підгрібав я багатства під себе,
Я йшов по життю, наче танк,
Та мені вже нічого не треба –
Всю валюту – в диявольський банк.
Хоч не випаде з того й процента
В потойбічному банку мені –

Не залишу вам жодного цента,
Хай горять у пекельнім вогні.

Режим доступу:

<http://labs.journ.univ.kiev.ua/spring2017/hlushko-oleksandr-kindratovych/>

Епіграма

Наведемо погляд на жанр епіграми О. Кузнецової: «Епіграма – це коротенький віршований твір, що перебільшено загострює негативні риси якоїсь особи. Для цього жанру, що перш, ніж потрапити в пресу, прийшов в українську літературу з давньої римської літератури, характерне стрімке розкриття теми й несподівана, дотепна кінцівка.

Епіграми бувають сатиричні. У такому разі це віршовані карикатури, в'їдливі та саркастичні. Можуть бути адресні й безадресні, коли не названо прізвище прототипу, а читач сам має здогадатися, про кого йдеться.

Епіграми бувають гумористичні. У такому разі це віршовані шаржі, жартівливі та доброзичливі. Теж можуть адресні й безадресні.

Зокрема, безадресною є гумористична епіграма Миколи Лукаша:

Позичайлові

Не позичай ні в кого грошей,
Це розрахунок нехороший:
Береш на день, на рік,
А віддаєш навік.

(Лукаш М. Позичайлові // Перець. 2001. № 10. С. 7).

А ось характерний приклад адресної гумористичної епіграми:

Юлія Тимошенко

«Громаді» послуживши, нині
Вона вже служить «Батьківщині»...
Який наступний зробить крок?..
От ми, наприклад, були б раді,
Якби-то на своїй посаді
Ще й прислужилася громаді
Та Батьківщині без лапок.

(Малякевич Д. Юлія Тимошенко // Перець. 2000. № 4. С. 13).

Гумор цієї епіграми побудований на каламбурі, грі слів з назв політичних організацій, в яких була чи є Юлія Тимошенко, і конкретних назв цих понять.

Епіграму можна використати і в несатиричному журналістському матеріалі, як це зробив Кость Бондаренко:

«Це саме про нього, про Дмитра Табачника, у стінах Верховної Ради склали сатиричну епіграму:

Живуть в Україні, як дачники,
держави зневаживши суть,
нині там заправляють Табачники,
де Тютюнники мали би бути».

(Бондаренко К. Зачаровані на Схід // Перець. 2001. 19 – 25 квіт. С. 2).

(Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 123 – 124).

Український народний письменник Петро Ребро у своїх збірках «Петро Підребро», «Гаряча прокатня», «Козацькі жарти» виступає як сатирик і гуморист. Він висміює невдах у мистецтві, засуджує такі негативні риси людського характеру, як безчестя, брехню, підлабузництво, пихатість, хвалькуватість, його епіграматичні рядки вчать читачів бути чесними, порядними людьми, а також критично ставитися до самих себе.

Столичний поет

Живе в столиці й вельми цим хизується –
Мов, з ним на «ти» всі видатні поети.
А запитаєш в нього, де друкується,
Покаже вирізки з якоїсь... стінгазети.

Скромняга

Давно він пише для малечі,
Кнбижки щороку випуска.
А власним діточкам, до речі,
Читає тільки Маршака!

Запопадливий

Цей поет не жде протекцій.
Сам за діло, бачте, взявся:
Щоб скорить Парнас, до секцій...
Альпіністів записався!

Служитель муз

Його ніде не хвалять і не лають –
Не критик, не прозаїк, не поет.
Він з тих, які поетам допомагають
Відносить... гонорари у буфет!

Епіграми любляють писати практично всі поети. Ось зразок від Юрія Кругляка.

Юрій Кругляк. Епіграма

Пожежа

В поетовім домі пожежа була –
Згоріли всі речі поета дотла.
Лиш книги його збереглись в тій жарі,
Бо вірші у них були дуже сирі.

Цікаво з ним перегукується В. Дубовик.

Володимир Дубовик. Епіграма

Про лірику

Визнає він з лірики
Тільки... панегірики.

Свій кут зору знайшов В. Шестаков.

Володимир Шестаков. Епіграма

Промовець

Повчально тиче вгору пальцем,
А другим... водить по шпаргалці.

В. Кравчук показує можливе продовження теми:

Василь Кравчук. Епіграма

Пропавший чоловік

Відколи став начальником Кирило,
Його відтоді наче підмінили.
Горлає на підлеглих щогодини.
Отож, начальник є. Нема людини.

Б. Мельничук нагадує про вічну тему графоманів.

А поезія?

Поет щасливий – справа ясна,
Але ж... поезія нещасна!

Поета, філософа, музиканта, людину нелегкої долі Валерія Вінарського перед пандемією коронавірусу та перед війною можна було зустріти на станціях метро або біля Золотих воріт. Цей чоловік грав на гітарі, продавав різні поетичні збірки і водночас із задоволенням читав перехожим свою власну поезію, стислу, виразну, своєрідну, іронічну, а часом і дошкульну. Ось приклади його епіграм.

Валерій Вінарський. Епіграма

Карати

Бережи, немов очей зіниці,
Скарб, що вимірюється в каратах.
Ти розтринькав гроші? – це дрібниця.
Втратив час? – А це вже справжня втрата.

Людина без душі

Людина без душі, мов інвалід,
Але суттєво те її відрізняє,
Що в інваліда інколи болить
нога, якої начебто немає.

У цій епіграмі Вінарській наголошує на тому, що бути духовною калікою набагато гірше, ніж фізичною, бо у людей без душі немає в житті нічого святого.

Гуморески.ін.юей. Режим доступу:
<https://gumoreski.in.ua/category/epigrami?page=1>

Двочленна стилістична фігура *антиметабола*, що в перекладі з грецької означає взаємообмін, – це сатиричний або іронічний афоризм, що містить симетричне повторення однакових слів, але зі зміною їх синтаксичних функцій і зв'язків із сусідніми словами.

Антиметабола допомагає створити комічне у віршованій епіграмі:

Оригінал

Який оригінал письменник цей!

Не прочитав би – зроду не повірив:
Про звірів пише він, як про людей,
А про людей, їй-богу, як про звірів.
(Ребро П. Оригінал // Перець. 2001. № 12. С. 11).

(Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі.
Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 194 – 195).

Правду каже народна мудрість: «Що написано пером, не вирубаєш сокирою». Якщо з цієї точки зору подивитися на поетичну творчість Дмитра Павличка, то цикли віршів про Леніна, про Юлію Тимошенко та про Петра Порошенка, з яких поет у певний період своєї творчості робив «культ особи», то вимальовується чіткий образ людини-кон'юнктура.

Про ЛЕНІНА

Про ЮЛІЮ

Про ПОРОШЕНКА

Я Україні несучу пісні.	«До трону сміло йде благословенна Юля,	Горять на сході крові кілометри
Що у житті мене зігрівало?	Вся миром дихає і миру калачі	Їх розтоптали миру прохачі,
Леніна думи ясні,	Пече для Путіна, кує, немов зозуля,	А я тебе благаю, друже Петре,
Леніна мудрі слова.	Для нас, рабів Москви, на сотні літ харчі.	Не бійсь, веди на путінські мечі...
До комунізму стрімкі плаї	Я визволяв колись ту пташечку з неволі,	На сміливих
спадає Божа манна,	З тюрми у Києві, не знав, що та тюрма –	Я був стрільцем
Йде Україна – зоря моя.	Не згине той, хто завжди йде вперед.	Шухевича Романа,
Партія – серце її,	Театр, готуючий ту пташку в ореолі	Бери мене, Петро,
Ум її – партія!	Богині злинути над нами, над всіма».	я твій поет!

Сергій Руденко написав низку гумористичних епіграм на своїх колег – старшого віку й ровесників.

РОМАН КУХАРУК

СЕРГІЙ ПАНТЮК

Поетичний Міккі Рурк
Всім відомий Кухарук
Заворожує серця
Мила посмішка митця.

Поет від Бахуса й Венери,
Співець найкращих почуттів,
У нього щось є від Мандели,
А від Фіделя й поготів.

СЕРГІЙ ЖАДАН

ОКСАНА ЗАБУЖКО

Постава, рухи, жести...
Йому б до рук ще і наган,
Він розстріляв би власні тексти,
Ні, не Дзержинський, а... – Жадан.

Поле досліджень Оксани
Нині звелось нанівець –
Від українського сексу
Лишився тільки... співець.

ПАВЛО МОВЧАН

ЮРІЙ МУШКЕТИК

Він – активіст, трибун, піїт,
Його посадам – несть числа,
Навряд чи зміг би існувати світ
Без всюдисущого Павла.

АНДРІЙ КОКОТЮХА

Виглядаю шкетиком
У очах Мушкетика.

РОМАН СКИБА

Енергія аж пре
скиглив
В нім оптимізму сила,
Бо планам юного Андре
Якийсь пегас позичив крила.

Скільки б сумно Роман не

Кредиторе-брате, повір –
Доки буде у Львові Скиба
Доти буде у місті “ЛІР”.

Автоепіграма

Автоепіграма – це той самий коротенький віршований твір, що перебільшено загострює негативні риси якоїсь особи. Тільки це робить або сам автор епіграми (тому вона так, власне, і називається автоепіграмою), або інший автор стилізує рядки автоепіграми під манеру письма об’єкта сатири чи гумору.

Сатирична автоепіграма є різновидом поезії дошкульного змісту, викривального змісту з несподіваною, градаційно завершеною кінцівкою, віршованою карикатурою – в’їдливою та саркастичною. Звичайно, що автоепіграма завжди є адресною.

Прикладом сатиричної автоепіграми є твір Андрія Манчука про темні сторони творчості українського поета й публіциста, літературного критика та перекладача Дмитра Павличка.

* * *

Я Павличко, воїн Світла
Певно доля вже така
Я почав двобій з Пітьмою
В комсомольському ЦеКа
Я писав про Че Гевару
Про вождів та про врожай
Як співає, розквітає
Рідний наш Радянський Край.
Та коли сидів на з’їздах,
Клав в кишеню гонорар
Думав тільки про Вітчизну –
На душі лежав тягар.
Важко було за Комуни:

Чи не кожне дитинча
Мало вивчити на пам'ять
Вірш Павличка та Драча.
Друкували комуняки
Наші повні зібрання,
Відправляли нас в круїзи,
На курорти в заслання
В санаторії у Ялті
Катували нас вони,
І було мені там зліше
Ніж в гестапівській тюрмі
А тоді нарешті воля –
Горбачов та хозрасчот
Стали люди босі й голі,
Я ж збагнув, що патріот.
Що засуджую суворо
Я червоний той терор!
Став писати я про Крути,
Про УПА, Голодомор.
Розповів я, що робили
На українській на землі.
Ті огидні партократи,
Яничари, москалі.
Став Народним Депутатом
Демократом справжнім став,
Дали грошей повну хату –
Ніби Комунізм настав!
Помаранчевим генсекам
Гімни я тепер творю,
Аби знала вся планета
Про велику букву "Ю".
Ось минуло двадцять років
Скрізь руїна та пітьма
Та не буде вічним морок –
Бо в народа є Вона!
І хоча її паплюжать
У брудних продажних ЗМІ
Буде Юля Президентом!
«Будуть люди на землі»!
Славсья, Біла мов гарячка!
Паровоз летіт вперьод,
А злочинних противсіхів
Україна прокляньот!
Хто сказав, що «всьо пропало!»?

Що то за капітулянт?
Має Юлю Україна!
Має Юля мій талант!»

(Манчук Андрій. Я Павличко, воїн Світла... // Ліва: інтернет-журнал. 2011.
Режим доступу: <https://liva.com.ua/von-svtla.html>)

Пародія

На думку О. Кузнецової, пародія – імітація творчої манери для її осуду через карикатурне наслідування, імітацію найвразливіших місць, змісту, форми, стилю, об'єкта. Пародію, що пронизує весь твір, називають сюжетною. Пародія на мову об'єкта сатири є мовною. Відповідно пародії бувають сатиричні.

Прикладом пародії на молитву є:

Молитва

Ой ти, боже мій, боже істини,
Поможи мені атеїстові!

(Лукаш М. Молитва // Перець. 2001. № 10. С. 7).

Олександр Перлюк постійно виступає в журналі «Перець» у жанрі пародійної замітки під рубрикою «Хроніка новин».

Ще більше ринку

У Банановому Маразматорі все більше укорінюються ринкові відносини. Тепер навіть за те, щоб поритися у смітнику, треба заплатити два долари.

(Перлюк О. Ще більше ринку // Перець. 2001. № 10. С. 10).

Закон та право

У Банановому Маразматорі є чимало громадян, котрі своєї конституції не читали, тому цілком серйозно думають, ніби злидні, безробіття, корупція, розгул злочинності їм гарантовані Конституцією.

Не позаздриш

Геть розгублені правоохоронці Бананового Маразматору. За їхніми оперативними даними, завтра у курортному Кизяковську має відбутися сходка кримінальних авторитетів, з якими вони начебто повинні боротися. А за

офіційними – форум бізнес-еліти, котрий правоохоронці отримали доручення охороняти.

(Перлюк О. Хроніка новин // Перець. 2002. № 12. С. 7).

Стабільність

Ситуація у Банановому Маразматорі напрочуд стабільна: ціни ростуть стабільно, народ бідніє стабільно, мафія багатіє суперстабільно.

Ринок

У Банановому Маразматорі все більше розширюються ринкові відносини. Судіть самі: кожен третій громадянин цієї республіки вже продався.

Так треба

Для позитивного іміджу держави в світі у Банановому Маразматорі відтепер чорне будуть називати білим, грабіжників – благодійниками, ідіотизм – мудрістю.

(Перлюк О. Хроніка новин // Перець. 2003. № 5. С. 10).

У пародії на хронікальну замітку може використовуватися антиметабола – двочленна стилістична фігура, яка являє собою сатиричний або іронічний афоризм, що містить симетричне повторення однакових слів, але зі зміною їх синтаксичних функцій і зв'язків із сусідніми словами. Ось цей приклад:

Статистичне повідомлення

Як повідомила державна статслужба, в березні на перше місце за кількістю розколів вийшла колишня дев'ята партія із ряду «Проколи без розколів», а першою за кількістю проколів стала вісімнадцята партія із ряду «Розколи без проколів».

(Захарчук В. Статистичне повідомлення // Перець. 2002. № 3. С. 3).

Отже, сатирична прозова пародія – своєрідне комічне стилізування якогось жанру для викриття гострої соціальної проблеми.

Мета сатиричного пародіювання – виявлення внутрішньої комічності через навмисне перебільшення реальних якостей і властивостей об'єкта пародії. Сатирична пародія через імітацію стилю доводить негативні риси до абсурду, є осудом об'єкта пародії.

У сатиричних пародіях часто вдаються до використання жанрових форм: відкритого листа, заяви, щоденника для викриття за їх допомогою суспільного парадоксу.

Сатирична пародія на відкритий лист може бути адресована до реальної чи вигаданої особи та підписана прізвищем автора або прізвищем вигаданої особи. Так, сатирична пародія «Шерше ля... партія» написана у формі відкритого листа, адресованого Генеральному юстицепруденту держави і підписаного Василем Розумецьким, головою ще не зареєстрованої Партії любителів усіх партій. Автор відвів собі скромну роль кур'єра: «До редакції лист приніс Микола Босак».

(Босак М. Шерше ля... партія // Перець. 2003. № 6. С. 3).

Пародист повинен володіти всіма методами, стилями й жанрами, що не кожному вдається. Відповідно велика прозова сатирична пародія нечаста гостя на сторінках сучасної періодики.

(Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 103, 155 – 156, 194 – 195, 230 – 231).

Погляд на жанр пародії Ю. Ярмиша: «Пародія – це жартівливе або глузливе наслідування літературного твору з навмисним підкресленням і доведенням до абсурду особливостей його форми. Пародіювати – зовнішньо наслідувати форми певного твору, при якому перекручується його зміст, а всі справді наявні риси доводяться до абсурду. Як жанр, пародія ґрунтується на комічному відтворенні стилістики певного письменника, але часом і цілого напрямку в літературі (твір М. Сервантеса є пародією на середньовічні лицарські романи). Пародіювання широковідомого твору часто використовується зовсім не для знищення або приниження авторитету певного автора. Це поширений творчий прийом травестування, коли у відомий сюжет чи у відомі образи вкладається новий зміст. Так, фейлетоністи використовують образи Одарки й Карася зі славнозвісної опери П. Гулака-Артемовського, коли потрібно написати фейлетон про тих, хто зловживає спиртними напоями. Остап Бендер з'являється у фейлетонах про новітніх пройдисвітів, а Баба-Яга чи Карабас-Барабас – у сатиричних творах про жорстоких і свавільних вироdkів, які знущаються зі слабких та беззахисних людей» (Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики // Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навч. посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. С. 190 – 192).

Іван Багрянний. Пародії

На Тичину

«Стоїть сторожтерзаний Київ
І двісті розіп'ятий я...»
П. Тичина

Хоч від Києва й руїна,
Так зате нарком Тичина.
Хоч й розп'ята Україна,
Сяє орденом Тичина.
І радіє Московщина –
«Україна – це Тичина».
Що ж розп'яте стоїть
І розтерзане лежить?
То розтерзана руїна,
А на ній стирчить тичина,
На тичині – «красний» стяг,
Балабайка в орденах,
Ще й упоперек (гиля!)
Перекладена й петля.
Що ж під стягом за руїна?
Україна, Україна.
Що з петлею за дрючина?
То Тичина,
То ж Тичина!

На Бажана

Скажи мені – хто ж ти, о гер?!
Бо вже не Бажан ти тепер.
І чую я відгук з ОЗОН:
"Хто я?.. Я тепер все разом: Нарком,
Кочубей і Гапон, Гармонь,
Балабайка й Пістон,
Цар-пушка і Цар-барабан,
Придворний "шутнік" і "болван",
В цілому ж – советський Боян –
Дем'яно-Сулеймо-Бажан".

3 вересня 1946 р.

Режим доступу: <https://osvita.ua/school/literature/b/66776/list-7.html>

Наведемо приклад прозової пародії.

Євген Дудар

Лісова казка
(Для дорослих)

Одного сонячного ранку в лісовому господарстві отримали чергову колоду. Колода була незвичайна. На корі висічено якісь знаки. Збоку на шнурочку теліпалася сургучева печатка.

Начальник лісгоспу Ведмідь радісно заревів:

– О, нарешті надійшла вказівка з тресту.

Сіли. Читають.

"Негайно вишліть сто колод у трест і тисячу колод у главк. Нема на чому писати".

Ведмідь скликав загальні збори. Намітили рубежі. Взяли зобов'язання. Врізали. Відправили.

Незабаром лісова пошта доставила в контору лісгоспу десять колод.

– Розгорнута інструкція, – зауважив Ведмідь. – Як інвентаризувати ліс.

Провели інвентаризацію. Послали в трест звіт із п'ятдесяти колод. Другий примірник в об'єднання. Третій у міністерство.

З міністерства не забарилися вислати брошуру зі ста п'ятдесяти колод. Як оберігати ліс від паразитів.

З главку прислали буклет із п'ятдесяти колод: розтлумачували, як правильно розуміти брошуру з міністерства.

З тресту додали тридцять колод інструкції, як розшифрувати буклет із главку.

У лісгоспі не забарилися. Негайно ж склали на двохстах колодах звіт проте, як вони зрозуміли вказівки зверху й що думають чинити. Заодно відправили п'ять тисяч колод у трест, десять тисяч – у главк і двадцять тисяч – у міністерство. Як і вимагалось.

Незабаром у лісгосп прийшла брошура. На триста колод. У супроводі двохсотколодної пояснювальної записки з об'єднання і стоколодної інструкції з тресту.

У цих керівних матеріалах йшлося про те, як берегти ліс від буреломів.

З лісгоспу негайно ж повідомили всі три керівні установи, що вказівки отримали. Розробили й вислали звіт на п'ятдесяти колодах, яких заходів вжито для безпеки лісу.

У новій депеші, що надійшла зверху, хвалили лісове господарство за вчасне вжиття заходів по охороні лісу. І надіслали інструкцію з п'ятисот колод, як берегти ліс від пожежі.

Працівники лісгоспу, як і годиться, матеріал опрацювали. І доповіли в звіті на тисячі колод, що лісові не загрожують найстрашніші пожежі...

Якось у кабінеті Ведмеда пролунав телефонний дзвінок. Керуючий трестом почав дорікати за те, що річний звіт лісгосп надіслав на трухлявій палиці з ліщини.

А наступного дня лісова пошта доставила Ведмедеві наказ по тресту, написаний на виламаний із стільця ніжці. У ньому повідомлялося, що лісове господарство ліквідується.

– Нічого, – заспокоював Ведмідь своїх підлеглих. – Мобілізуємось, розкорчуємо пеньки та й візьмемося за землеробство.

Байка в прозі сатирична

Сатирична байка в прозі – це невелика сатирична оповідь з алегоричним змістом і прихованим підтекстом, де людські вади, соціально негативне в житті зображені в образах тварин, рослин, речей, абстрактних понять.

О. Потебня виділив такі жанрові особливості, що стосуються канонічної форми байки в прозі: яскраву образну оповідь, драматичну сцену, мораль, логічний висновок.

Рисами сучасної байки в прозі є: конкретно-історична основа, національні характери, соціальні типи, побутові деталі, ніби мальовані зображення, система сатиричних образів, використання скарбів народної мови, лукавий гумор, лірична тональність оповіді.

У байці часто застосовується *образна алегорія* – сатиричний засіб інакомовлення, що за допомогою конкретних образів тварин, звірів, рослин, речей, абстрактних понять передає певні негативні людські риси.

Студентська творчість принесла такі зразки цього жанру.

Байка про ведмедя та бджіл

Жив у лісі великий, грубий та незграбний Ведмідь. Всім інших тваринам він безперестанку розповідав про свою силу і розум, ображав менших та робив усе, що заманеться. Одного дня він побачив кремезне дерево, а на ньому – бджолиний вулик.

“Невже солодкий мед? Можна почастувати, бо ці комашки такі бідні й нещасні. Ніхто мені нічого не зробить!” – зрадив Ведмідь. Не церемонячись, він заліз лапами в середину вулика і почав облизувати мед.

Не пройшло й кілька хвилин, як на звіра накинулися проворні бджоли. Спершу він не сприймав це всерйоз, думаючи, що такі крихітні створіння не можуть йому зашкодити. Але чим більше він рухався, тим сильніше жалили бджоли.

Ведмідь почав гарчати, розлючено топтати землю та махати лапами, але ті не відступали, ще дужче обліплюючи його густу шерсть і боляче жалячи. Розлючений і спантеличений, ведмідь зірвався з місця та кинувся навтьоки, продираючись крізь лісові кущі, однак бджоли не відставали. Нарешті, знесилений і вкрай змучений, він знайшов порятунк у багнюці – з розгону пірнув у неї, щоб хоч якось захиститися від розлюченого рою.

Лежить тепер Ведмідь – опухлий, покусаний, нещасний і ще й у багнюці.

Мораль цієї байки така: який би великий та страшний не був загарбник, навіть, здавалося б, маленькі бджоли можуть завдати йому чимало проблем.

Дарина Полішевська

Про їжак і ведмедя

Жив собі в лісі Їжак – невеличкий, але розумний та гордий. Тихо й мирно господарював він на своїй галявині: яблуньку доглядав, малину збирав, друзів приймав. Поруч у темному лісі хропів у барлозі Ведмідь – могутній, ненажерливий і звиклий, що все навколо – його.

Якось прокинувся Ведмідь, потер очі, глянув на сонце та галявину й загарчав:

– А чого це Їжак живе на тій землі, що колись мої предки топтали? І яблука в нього солодкі, і малина пахне. Скажу, що йду його захищати – а насправді сам там оселюсь!

І пішов, ревучи:

– Віднині ця галявина – моя! І все на ній – теж!

Та Їжак виявився не з лякливих. Розправив свої голки, зібрав навколо друзів – борсуків, зайців і навіть сороку, що з верхівки дерева все бачила. Разом вони стали на захист свого дому.

Ведмідь був упевнений, що переможе за кілька днів. Та виявилось – проти колючої правди й щирої єдності навіть лапи ведмежі безсилі. Лисиця з сусіднього лісу спершу хитро приглядалася, чи не вийде з цього поживитися. Але побачила, що Їжак не здається – і відступила, не схотіла заплямуватись.

Врешті Ведмідь, подряпаний і зганьблений, ледве повернувся до свого лігва. А Їжак залишився – хай і втомлений, але вільний, з друзями поруч і правдою за спиною.

Микола Полонський

Великий Ведмідь і Сусідні Двори

Жив собі у великому темному лісі Ведмідь. Відгодований, ледачий і дуже гордий за свій старий барліг, який вважав центром усього світу. Ще з давніх-давен Ведмідь ходив по лісі і розповідав усім звірям, що колись його прапрадід тут панував, тому половина дерев, гнізд і навіть жаб'ячих ставків – “по праву” належать йому. Одного дня він визирнув зі свого барлогу і побачив, що Пес з сусіднього двору фарбує свій паркан у синьо-жовті кольори. Поруч гули Бджоли, співали Пташки, і всі якось надто весело жили. «Це загроза!» – пробурмотів Ведмідь. «Якщо вони радіють – значить, точно щось проти мене задумали». І от Ведмідь, важко тупаючи, рушив до Пса з “визвольним походом”. Він казав, що йде рятувати його від фашистських котів, які нібито заповнили двір, хоч ніхто їх там ніколи не бачив. Пес двері не відчинив, тому Ведмідь вирішив лізти через тин, трощачи квітник, хатку для шпаків і дитячий м'ячик. Пес почав захищатися, а всі інші тварини з лісу – хто співчував, хто лаявся, хто просто дивився мовчки, попиваючи лавандовий чай у себе на дереві. Ведмідь думав, що за три дні все зламає і повернеться з трофеями. Але минули місяці. У нього почала випадати шерсть, діти в барлозі плакали від

голоду, а новина про його “визвольну місію” перетворилася на жарт. Його почали боятися, потім – зневажати, а далі – забули. А Пес, хоч і весь у ранах, паркан свій добудував. І посадив нові квіти. А на тину прибив табличку: “Ми вже були в клітці. Більше – ніколи”.

Мораль: Той, хто лізе в чужий двір під приводом “звільнення”, часто лишає свій барліг голим. І голову – теж.

Аксінья Пригеба

Господар і жаба

Якось у п’ятницю спозаранку господар зібрав зібрані заздалегідь овочі, ягоди та інший заготований дружиною крам на воза, запряг двох своїх коней тягнути його аж до ринку в сусідньому селі і вирушив собі геть. Він не помітив, як у кошик з ще мокрою від роси чорницею вскочила жаба, що й поїхала з ним.

Всю дорогу до ринку коні тягли віз по звивистій, вибоїстій дорозі, поки господар у поті чола керував ними. Опісля дороги на чолов’ягу чекав день на базарі, де він продавав крам, рахував зароблені гроші та пильнував, аби товар не вкрали чи не зіпсували. Двійко коней тим часом стояли за ним під палючим сонцем, відмахуючись хвостами від гедзів та кусючих мух, а також набридливих дітей, що все намагались заскочити на них, щоб покататись. Жаба ж тим часом тихо сиділа в прохолодному кошику, де промені її не займали.

Селянин повернувся додому лиш під вечір, трохи багатший, та все ж виснажений. Поки він розбирав бричку, жаба вискочила з уже порожнього кошика в траву.

– Ти ба! – квакнула до неї інша жаба, її посестра. – А де це ти пропадала весь день?

– На базарі в сусідньому селі, – поважно відповіла їй наша жаба. – Везла бричку разом з кіньми, аби вона швидше котилась, і допомагала господареві врожай продати, аби ті небораки мали що їсти.

Чого ж варта та людина, що хизується чужою працею?

Дар’я Ремез

Голуб і Ворон

Одного разу на старій високій тополі, що росла над полем, оселився Голуб. Птах був мирний, любив тишу, зерна пшениці й тепло сонця. Побачив дерево – і зрозумів: ось тут, на цій гілці, можна почати самотійне життя. Він зібрав тоненькі гілочки, сплів гніздо, вивів пташенят і щодня вчив їх літати – не до чужих гнізд, а до вільного неба.

Минув деякий час, і з'явився Ворон. Старий, хижий, з оком хитрим і дзьобом гострим. Сів навпроти й каркнув:

– Це дерево – моє. Колись тут жили мої прашури, і я вирішив повернути його собі. Збирайся, голубчику, і звільни гілку.

Голуб стрепенувся:

– Але ж ти ніколи тут не жив. І твоя рідня давно покинула це місце. Я збудував гніздо сам – із праці, турботи й віри в спокій. Це моя домівка.

Ворон роздмухав крила, закричав:

– Я не визнаю твого гнізда! Ця гілка історично належить мені!

– А історія – це не сокира, – відповів Голуб. – Вона не для того, щоб рубати, а щоб пам'ятати.

Та Ворон не слухав. Почав клювати гілку, розкидати пир'я, налетів на пташенят. Проте ті вже виросли. Одне за одним піднялися в небо й стали захищати гніздо – не за наказом, а за совістю. До них приєдналися інші птахи з лісу – і жайворонки, і ластівки, і навіть горобці. Бо всім набридло, що чорне крило знову затуляє сонце.

Ворон каркав, розмахував минулим, брехав про «спільне коріння», але мусив тікати. Бо дерево живе не тим, хто його пам'ятає, а тим, хто його плекає.

Мораль: минуле – це пам'ять, а не привід до насильства. Той, хто прикривається історією, щоб чинити зло, — лише ворон у масці героя.

Сюзанна Рівняк

Хамелеон і Лев

У великому лісі правив Лев – грізний і гордий. Він ревів на весь ліс, вершив суд і карав винних. Усі звірі знали: сьогодні Лев – господар, а завтра хто знає?

А серед звірів жив Хамелеон – невеликий, але дуже хитрий. Він завжди вмів пристосовуватися: коли Леву потрібні були вірні слуги, він був найвідданішим. Коли в лісі змінювалася влада, Хамелеон миттю змінював колір і присягав на вірність новому царю.

Якось до нього підійшла Сова й спитала:

– Слухай, Хамелеоне, ти ж учора славив Лева, а сьогодні вже вихваляєш Ведмедя. Як так?

Хамелеон усміхнувся:

– Я не змінюю своїх поглядів, я змінюю лише колір.

І так тривало знову і знову: хто б не став царем, Хамелеон завжди залишався поруч – на теплих місцях, із ситим шлунком і без жодних проблем. А Леви, Ведмеді й Тигри змінювалися...

Мораль: світ змінюється, правителі приходять і йдуть, а справжні хитруни завжди знаходять, як залишитися нагорі, навіть якщо для цього потрібно змінити свої переконання.

Баран, що голосував проти себе

У далекій долині, серед зелених пагорбів, жила велика й дружна отара овець. Щороку вони збиралися на галявині, щоб обрати собі сторожа – того, хто мав захищати їх від хижаків і стежити за порядком.

Цього разу серед кандидатів був Вовк. Він прийшов у гарному жилеті, з посмішкою на морді й обіцянками на устах.

– Я знаю, як зробити ваш випас безпечним! – говорив він. – Я приведу порядок, побудую огорожі, вижену всіх зайвих тварин і дам вам свободу жити, як ви хочете!

Овечки вагалися, але один Баран виступив і сказав:

– Може, пора вже змінити старих сторожів? Ось цей вовк – енергійний, красномовний, і головне – обіцяє нам захист! Він здається чесним...

І більшість повірила.

Вовка обрали. Спочатку все йшло добре: він бігав навколо, гавкав на пташок і показував, як він «працює». Але з часом одна овечка зникла, потім друга... А Баран усе виправдовував:

– Це випадковість. Треба потерпіти. Він же старається...

Зрештою, коли вже половини отари не стало, Баран нарешті зрозумів, кого обрав. Та було пізно. Вовк стояв на пагорбі, облизувався й виголошував нову промову – для наступного стада.

Мораль: хто голосує за вовка – не повинен дивуватися, що стає обідом.

Олександра Середа

Кріт і Ластівка

У темному лісі жив собі Кріт. Старий, сліпий, але дуже пихатий. Він постійно бурмотів:

– Колись тут був наш ліс! І всі ходили за моїми норами!

Ніхто вже не пам'ятав, коли той «золотий час» був, та Кріт вперто стверджував, що він – головний.

– Я знаю, як має бути. Мої ходи – найдавніші! А все інше – вигадка!

Поруч на гілці мешкала Ластівка. Вона будувала гніздо, співала пісень і щоранку літала до інших пташок по новини. Вона не мала багатств, не хизувалась, але її поважали.

Кріт її не злюбив.

– Ця Ластівка літає, з ким хоче! Хіба це правильно? Вона має питати дозволу! – бурчав він.

Та ліс жив своїм життям – до того моменту, поки Кріт не оголосив:

– Я повертаю собі своє! Весь цей ліс – мій! І гніздо Ластівки – теж!

І почав рити підземні ходи до її дерева. Корені підривались, земля тряслась, а птахи в паніці розлітались.

Ластівка спробувала пояснити:

– Я не зазіхаю на твої нори, Кроте. Живи собі. Але не руйнуй мого дому.

Та Кріт тільки хмикнув:

– Мене ніхто не питає, коли ділили ліс! Тепер я – порядок наведу!

І почав ще активніше копати. З-під землі лізли щурі, вужі й кажани, з якими Кріт давно дружив. Вони називали себе “визволителями” і несли лише страх.

Птахи гуртом стали на захист Ластівки. Хтось приніс гілки, хтось – ягоди, хтось – просто співав, щоб підтримати.

Кріт тим часом рив усе глибше.

І от одного дня – земля під його лапами провалилась. Він сам загубився в лабіринтах, які рив для інших.

А Ластівка...

Вона полетіла далі. Вільна. Незламна.

Мораль:

Хто копає яму – часто сам у ній і лишається.

А той, хто будує – завжди злетить.

Марія Шевченко

Байка про два міста

У далекому краю стояли два міста – Птахове і Кам’яне.

Птахове було велике і світле, з високими вежами і сяючими вогнями. Там птахи співали вранці, збиралися на галявинах та співали пісні. Вони слухали історії про бурі і грози далеко в горах і вважали, що це далеко і не стосується їх.

А Кам’яне – маленьке, похмуре місто, серед якого лежали розбиті камені і порожні вулиці. Там птахи більше не співали, а лише намагалися сховатися у безпечному місці, боячись бурі, що здавалася нескінченною. Кожна гроза була страшною, кожен гуркіт – близьким.

Одного разу птах з Кам’яного прилетів у Птахове. Він приніс у дзьобі шматочок сірого каміння і тихо сказав:

– Подивіться на це. Це шматок нашого міста. Він важкий та холодний. Ми не просто чуємо грозу – ми живемо в ній.

Птахи у Птаховому довго дивилися на камінець, але тільки один старий птах промовив:

– Ми чули про бурі і грози, але тепер розуміємо, що це не просто звуки, які від нас далеко. Це біль і боротьба, які живуть поруч з нами. Відтепер наші співи будуть глибшими, сповненими розуміння і співчуття до тих, хто переживає цю бурю.

Відтоді співи у Птаховому стали не просто мелодійними, а наповненими новою глибиною і турботою. Птахи більше не забували про своїх братів у Кам'яному і прагнули підтримати їх у тяжкі часи.

Вікторія Якименко

Як Гадюка прийшла Борсука рятувати

Жили-стояли в лісі два сусіди: Борсук і Гадюка. Борсук – кремезний, працьовитий, любив лад. А головне – мову мав свою, поважну, трохи шерхаву, але добру.

А Гадюка – навпаки. У неї була одна мрія: щоб усі в лісі шипіли, як вона.

– У нас же спільне коріння! – звивалася вона. – Ми ж із одного болота!

– Було колись, – відповідав Борсук, – але я давно вже землю сушу, сади саджу.

І ось однієї ночі Гадюка заповзла до нори Борсука, куснула його за хвіст, та ще й почала свистіти:

– Це не напад, це порятунок! Я просто хотіла тебе звільнити від твого ж хвоста!

Борсук спочатку отетерів. Потім схаменувся, перев'язав хвоста, викотив Гадюку з нори, і ще й по хвосту її гепнув. А вона, повзучи назад у своє багно, кричала:

– Ти що, не брат мені? Я ж хотіла як краще! А твоя нора – то історично моя!

І почала нашіптувати іншим звірям:

– Борсук – агресивний! Він не цінує “єдину лісову спадщину”!

Але звірі, які колись боялися її отрути, побачили, що Гадюка насправді – не безсмертна. І що навіть отруту її можна вивітрити, якщо провітрити правдою.

Тим часом Борсук трохи кульгав, але копав далі. Нору зміцнив. Поруч нову кропиву насадив – аби гади не лізли.

Мораль: свобода – не коли тебе не кусають.

А коли ти знаєш, як себе захистити.

Валерія Яновська

Віршована байка сатирична

Сатирична віршована байка – це невеликий сатиричний вірш з алегоричним змістом на актуальну болючу суспільно-політичну тему, написаний вільним віршем. Віршованій байці властиві відточена мова, влучне, різке слово, афористичність та дотеп. Завдяки тому, що героями байок є тварини, рослини, речі, абстрактні поняття, що «олюднюються», розмовляють, поведуться, як люди, в байці можна сказати те, чого відкрито не скажеш. Прикладом віршованої байки є:

Леонід Глібов. Байка

Бджола і Мухи

Хтось Мухам набрехав,
Що на чужині краще жити,
Що слід усім туди летіти,
Хто щастя тут не мав.
Наслухались дві Мухи того дива
(Про се найбільше Чміль гудів).
– Тут, – кажуть, – доля нещаслива,
Дурний, хто досі не летів!
Покиньмо, кумо, Україну, –
Нехай їй хрін!
Та помандруймо на чужину,
Аж до веселих тих долин,
Де доля кращая витає
І, може, плаче, нас ждучи...
Зими там, кажуть, не буває, –
Гуляй, безпечно живучи! –
Так одна Муха-цокотуха
Базікала з кумою вдвох, –
Коли поглянуть на горох –
Сидить Бджола та мовчки й слуха.
– Здоровенькі були! –
Обидві Мухи загули. –
От добре, що зустрілись з вами...
А нуте й ви збирайтесь з нами! –
На це Бджола сказала їм:
– Шкода! Я рідну Україну
Не проміняю на чужину,
Нехай се щастя вам самим. –
А Мухи разом задзижчали:
– Ось годі, не кажіть!
Жили ми тут – добра не знали,
Бодай би так не жить!
Не то пани, дурні селяни –
Усяке шкодить нам;
Щодня таке життя погане, –
Колись так буде й вам.
– Ні, я сього не сподіваюсь, –
Сказала їм Бджола, –
Мені шаноба скрізь була,
Бо я без діла не тиняюсь.

А вам –
Однаково, що тут, що там,
Ви ні на кого не жалкуйте;
Обридло тут – туди мандруйте
На втіху павукам.
Я про охочих до мандрівки
Давно сказати хотів:
Хто дома зледащів,
Тому не жаль домівки.
Діди мовляли їм колись:
Ідіте, ринде,
Куди інде, –
Нащо ви нам здались?
Там, може, вас не знатимуть,
То й риндою не зватимуть.

Ще один приклад:

Пітон в начальстві

Став начальником Пітон,
Бо в Пітона гарний тон:
На підлеглих не кричить,
Толерантності їх вчить.
Жертва й оком не моргне,
Як Пітон її ковтне.
(Кравчук В. Пітон в начальстві // Перець. 2000. № 8. С. 6).

На початку чи в кінці віршованої байки, як і в байці в прозі, може бути висновок – мораль, висловлена приказкою, прислів'ям або афоризмом. Сюжетною віршованою малою байкою є твір:

Вам буде приємно

Зайшов Півень до приймальні,
преться до Індика.
Місця собі не знаходить,
бо черга велика.
– А у Вас яке питання? –
цікавиться Качка. –
Ви на себе вже не схожі.
Давить нетерплячка?
Хочу шефа попросити
(можу ж я хоч раз?),
щоб курей не переводив

він на «літній час».
– На таке і не надійтесь! –
Півню Качка каже. –
Індик слухати не буде.
На двері покаже!
Зайдіть краще до Індички
(шепоче таємно),
ця так легко відмовить –
Вам буде приємно.

(Возіанов М. Вам буде приємно // Перець. 2001. № 2. С. 3).

Є в сучасній українській пресі і байки, де героями виступають абстрактні, полярно протилежні поняття, як от в гумористичній байці Павла Середюка:

Нахабство й Скромність

До Скромності притьма, запанібрата,
Напхалося Нахабства ціла хата!
Компанія всю ніч пила, гуляла,
А Скромність, та... надворі ночувала!
(Перець. 2000. № 9. С. 6).

Для прикладу сюжетна сатирична байка Миколи Возіанова, де героями є речі, а точніше правий і лівий чобіт, що відображають дебати правих і лівих партій, від яких народ не багатіє, а зубожіє:

Чоботи

Говорили, міркували
Чоботи на лаві:
Шкодували, що вони –
той Лівий, той Правий.
Ті ж халяви, розмір той,
Каблуки належні...
А носи чомусь стирчать
в боки протилежні?!
Жалкували, що вони –
той Лівий, той Правий.
Зголосилися усе
рішить одним махом.
Відтепер ідуть в життя
кожен своїм шляхом!
Й подалися... хто куди,
по ранковим росам...

А господар відтоді –
залишився босим.

(Возіанов М. Чоботи // Перець. 2000. № 11. С. 2).

Ще одним прикладом сатиричної байки про депутатів-демагогів, є твір Юрія Кругляка:

Суперечки про овечку

– Овечок я понад усе люблю,
Про них я завжди проявлю турботу!
Для них я все, я все для них зроблю
Й нічого не візьму я за роботу.
– Ні, за овечок я! Люблю овечок теж!
Моя любов до них не має меж!
Нікому я не дам на них дивитись бісом!
Такий дуєт лунав увечері над лісом.
Один другого дряпав, шкрябав, товк.
І не було кінця тим суперечкам...
Ще сперечаються і досі з Левом Вовк,
хто більше з них зробив добра овечкам.

(Кругляк Ю. Суперечка про овечку // Перець. 2000. № 11. С. 10).

Сучасні байки не містять відкритої моралі. Вона прихована в підтексті, але, як каже народна мудрість, розумному – достатньо, щоб зрозуміти, про кого йдеться і в чому справа.

(Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 127 – 130).

Притча

Різновидом класичної байки вважали притчу – повчальну алегоричну оповідь про людське життя, що, як і байка, містила яскраво виражену мораль. Григорій Сковорода навіть писав: «Байка і притча є те ж саме» (Цит. за: Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. К.: Рад. шк., 1971. С. 339). Сьогодні мораль притчі у підтексті, як у творі Пилипа Юрика:

Притча про бочку

Кажуть, у Царграді
з волі падишаха,

Крадія співмавши,
кликали народ,
Садовили в бочку
злодія невдаху,
Нечистот вливали
аж по самий рот.
Діжку ту Стамбулом
цілий день возили,
Шаблею над нею
лютий яничар
Понад самим краєм
Змахував щосили:
Голову зануриш –
буде на плечах.

* * *

Не середньовіччя
Нині, і закони
Створено гуманні,
тільки ж сучий син
Одне у народу
хапонує мільйони
І не в бочку втрапив:
у «верхах» вже він!

(Юрик П. Притча про бочку // Перець. 2003. № 5. С. 2).

Таким чином, сучасна притча – це повчальна, неалегорична сатирична розповідь, що містить асоціативну паралель, сприяє викриттю негативних явищ і немає в тексті морального висновку.

(Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 130 – 131).

Інвектива

Інвектива – гострий сатиричний прозовий або віршований твір, що містить різкі звинувачення, відвертий осуд певних соціальних сил, осіб чи явищ.

Приклад прозової інвективи – відкритий лист більшовика Федора Раскольника Сталіну, написаний 17 серпня 1939 року.

Відкритий лист Сталіну

Я правду про тебе розповім таку,

Що гірше всякої брехні...

Сталіне, ви оголосили мене «поза законом». Цим актом ви зрівняли мене у правах – точніше, безправно – з усіма радянськими громадянами, які під вашим пануванням живуть поза законом.

Зі свого боку відповідаю повною взаємністю: повертаю вам вхідний квиток до збудованого вами «царства соціалізму» і пориваю з вашим режимом.

Ваш «соціалізм», за торжества якого його будівельникам знайшлося місце лише за ґратами, так само далекий від справжнього соціалізму, як свавілля вашої особистої диктатури не має нічого спільного з диктатурою пролетаріату.

Вам не допоможе, якщо нагороджений орденом, шановний революціонер-народовець М. О. Морозов підтвердить, що саме за такий «соціалізм» він провів п'ятдесят років свого життя під склепінням Шліссельбурзької фортеці.

Стихійне зростання невдоволення робітників, селян, інтелігенції владно вимагало крутого політичного маневру, подібно до ленінського переходу до непу в 1921 році. Під натиском радянського народу ви «дарували» демократичну конституцію. Вона була прийнята всією країною з щирим ентузіазмом.

Чесне проведення демократичних принципів демократичної конституції 1936 року, яка втілила сподівання і сподівання всього народу, ознаменувало новий етап розширення радянської демократії.

Але у вашому розумінні будь-який політичний маневр – синонім обдурювання та обману. Ви культивуєте політику без етики, владу без чесності, соціалізм без любові до людини.

Що ви зробили з конституцією, Сталіне?

Злякавшись свободи виборів, як «стрибка в невідомість», що погрожував вашій особистій владі, ви розтоптали конституцію, як клаптик паперу, вибори перетворили на жалюгідний фарс голосування за одну єдину кандидатуру, а сесії Верховної Ради наповнили акафістами та оваціями на честь самого себе. У проміжках між сесіями ви безшумно знищували депутатів, що «зафінтили», насміхаючись над їхньою недоторканністю і нагадуючи, що господарем землі радянської є не Верховна Рада, а ви. Ви зробили все, щоб дискредитувати радянську демократію, як дискредитували соціалізм. Замість того, щоб піти по лінії наміченого конституцією повороту, ви придушуєте невдоволення насильством і терором. Поступово замінивши диктатуру пролетаріату на режим вашої особистої диктатури, ви відкрили новий етап, який в історії нашої революції увійде під назвою «епохи терору».

Ніхто в Радянському Союзі не почувається у безпеці. Ніхто, лягаючи спати, не знає, чи вдасться йому уникнути нічного арешту, нікому немає пощади. Правий і винний, герой Жовтня і ворог революції, старий більшовик і безпартійний, колгоспний селянин і повпред, народний комісар і робітник, інтелігент і Маршал Радянського Союзу – всі однаково схильні до ударів вашого бича, всі кружляють у диявольській кривавій каруселі.

Як під час виверження вулкана величезні брили з тріском і гуркотом падають у жерло кратера, так цілі пласти радянського суспільства зриваються і падають у прірву.

Ви розпочали криваві розправи з колишніх троцькістів, зинов'ївців і бухаринців, потім перейшли до винищення старих більшовиків, потім знищили партійні та безпартійні кадри, які вирости у громадянській війні, що винесли на своїх плечах будівництво перших п'ятирічок, та організували побиття комсомолу.

Ви прикриваєтеся гаслом боротьби «з троцькістсько-бухаринськими шпигунами». Але влада у ваших руках не від учорашнього дня. Ніхто не міг «пробратися» на відповідальну посаду без вашого дозволу.

Хто насаджував так званих «ворогів народу» на найвідповідальніші посади держави, партії, армії, дипломатії?

– Йосип Сталін.

Прочитайте старі протоколи Політбюро: вони рясніють призначеннями та переміщеннями суцільних «троцькістсько-бухаринських шпигунів», «шкідників» і «диверсантів». І під ними красується напис – Й. Сталін.

Ви вдаєте із себе довірливого роззяву, якого роками водили за ніс якісь карнавальні чудовиська в масках.

– Шукайте і знайдете цапів-відбувайлів, – шепочете ви своїм наближеним і навантажуйте впіймані, приречені на заклання жертви своїми власними гріхами.

Ви скували країну страшним страхом терору, навіть сміливець не може кинути вам в обличчя правду.

Хвилі самокритики «попри обличчя» шанобливо завмирають біля підніжжя вашого п'єдесталу.

Ви непогрішимі, як папа! Ви ніколи не помиляєтеся!

Але радянський народ добре знає, що за все відповідаєте ви, «коваль загального щастя».

За допомогою брудних підробок ви інсценували судові процеси, які перевершують безглуздість звинувачення, знайомі вам за семінарськими підручниками середньовічні процеси відьом.

Ви самі знаєте, що П'ятаков не літав до Осло, М. Горький помер природною смертю, і Троцький не скидав потяги під схил.

Знаючи, що усе це брехня, ви заохочуєте своїх наклепників:

– Наклепуйте, обмовляйте, від наклепу завжди щось залишиться.

Як вам відомо, я ніколи не був троцькістом. Навпаки, я ідейно боровся з усіма опозиціями в широких зібраннях. Я й зараз не згоден із політичною позицією Троцького, з його програмою й тактикою. Принципово розходячись із Троцьким, я вважаю його чесним революціонером. Я не вірю і ніколи не повірю в його змову з Гітлером та Гессом.

Ви – кухар, який готує гострі страви, для нормального людського шлунку вони не їстівні.

Над труною Леніна ви принесли урочисту клятву виконати його заповіт і зберігати як зіницю ока єдність партії. Клятвopopушник, ви порушили і цей заповіт Леніна.

Ви оббрехали, знечестили та розстріляли багаторічних соратників Леніна: Каменєва, Зінов'єва, Бухаріна, Рикова та ін., невинність яких вам була добре відома. Перед смертю ви змусили їх каятися в злочинах, яких вони не робили, і мазати себе брудом з ніг до голови.

А де герої Жовтневої революції? Де Бубнов? Де Криленко? Де Антонов-Овсієнко? Де Дибенко?

Ви заарештували їх, Сталіне.

Де стара гвардія? Її немає в живих.

Ви її розстріляли, Сталіне.

Ви розбестили, загадили душі ваших соратників. Ви змусили тих, що йдуть за вами, з мукою й огидою крокувати по калюжах крові вчорашніх товаришів і друзів.

У брехливій історії партії, написаній під вашим керівництвом, ви обікрали мертвих, убитих, зганьблених вами людей і привласнили собі їхні подвиги та заслуги.

Ви знищили партію Леніна, а на її кістках збудували нову партію «Леніна-Сталіна», яка служить вдалим прикриттям вашого єдиновладдя.

Ви створили її не на основі загальної теорії та тактики, як будується будь-яка партія, а на безідейній основі особистої любові та відданості вам. Знання програми першої партії було оголошено необов'язковим для її членів, але обов'язкова любов до Сталіна, яку щодня підігріває преса. Визнання партійної програми замінюється освідченням у коханні Сталіну.

Ви – ренегат, який порвав з учорашнім днем, який зрадив справу Леніна. Ви урочисто проголосили гасло висування нових кадрів. Але скільки цих молодих висуванців уже гниє у ваших казематах? Скільки з них ви розстріляли, Сталіне?

Із жорстокістю садиста ви б'єте кадри, корисні, потрібні країні. Вони видаються вам небезпечними з погляду вашої особистої диктатури.

Напередодні війни ви руйнуєте Червону Армію, любов і гордість країни, оплот її могутності. Ви обезголовили Червону Армію та Червоний Флот. Ви вбили найталановитіших полководців, вихованих на досвіді світової та громадянської воєн, на чолі з блискучим маршалом Тухачевським.

Ви винищили героїв громадянської війни, які перетворили Червону Армію за останнім словом військової техніки та зробили її непереможною.

У момент найбільшої військової небезпеки ви продовжуєте винищувати керівників армії, середній командний склад та молодших командирів.

Де маршал Блюхер? Де маршал Єгоров?

Ви заарештували їх, Сталіне.

Для заспокоєння схвильованих голів ви дурите країну, що ослаблена арештами і стратами Червона Армія стала ще сильнішою.

Знаючи, що закон військової науки вимагає єдиноначальності в армії від головнокомандувача до взводного командира, ви воскресили інститут

військових комісарів, який виник на зорі Червоної Армії та Червоного Флоту, коли ми ще не мали своїх командирів, а над військовими фахівцями старої армії потрібен був політичний контроль.

Не довіряючи червоним командирам, ви вносите до Армії двовладдя та руйнуєте військову дисципліну.

Під натиском радянського народу ви лицемірно розкриваєте культ історичних російських героїв: Олександра Невського та Дмитра Донського, Суворова та Кутузова, сподіваючись, що у майбутній війні вони допоможуть вам більше, ніж страчені маршали та генерали.

Користуючись тим, що ви нікому не довіряєте, справжні агенти гестапо і японська розвідка з успіхом ловлять рибу в каламутній, збаламученій вами воді, підкидаючи вам удосталь підроблені документи, що ганьблять найкращих, талановитих і чесних людей.

У створеній Вами гнилій атмосфері підозрілості, взаємної недовіри, загального розшуку і всемогутності Народному Комісаріату внутрішніх справ, якому ви віддали на поталу Червону Армію і всю країну, будь-якому «перехопленому» документу вірять – або вдають, що вірять, – як незаперечному.

Підсовуючи агентам Єжова фальшиві документи, що компрометують чесних працівників місії, «внутрішня лінія» РОВСа (Російський загальновійськовий союз – силова білогвардійська структура в еміграції, створена для збройного повалення влади більшовиків) в особі капітана Фосса добила розгрому нашого повноважного представництва в Болгарії – від шофера М. І. Казакова до військового аташе Ст. Т. Сухорукова.

Ви знищуєте одне за одним найважливіші завоювання Жовтня. Під виглядом боротьби з плинністю робочої сили ви скасували свободу праці, закабалили радянських робітників, прикріпивши їх до фабрик та заводів. Ви зруйнували господарський організм країни, дезорганізували промисловість і транспорт, підірвали авторитет директора, інженера та майстра, супроводжуючи нескінченну чехарду зміщень і призначень арештами та цькуванням інженерів, директорів і робітників як «прихованих, ще не викритих шкідників».

Унеможлививши нормальну роботу, ви під виглядом боротьби з «прогулами» й «запізненнями» трудящих змушуєте їх працювати батогоми й скорпіонами жорстоких та антипролетарських декретів.

Ваші нелюдські репресії роблять нестерпним життя радянських трудящих, яких за найменшу провину з вовчим паспортом звільняють із роботи та виганяють із квартири.

Робочий клас із самовідданим героїзмом ніс тягар напруженої праці та недоїдання, голоду, мізерної заробітної плати, житлової тісноти та відсутності необхідних товарів. Він вірив, що ви ведете до соціалізму, але ви обдурили його довіру. Він сподівався, що з перемогою соціалізму в нашій країні, коли здійсниться мрія світлих голів людства про велике братерство людей, усім буде радісно й легко.

Ви забрали навіть цю надію: ви оголосили – соціалізм збудований до кінця. І робітники з подивом, пошепки питали один одного: «Якщо це соціалізм, то за що боролися, товариші?».

Перекручуючи теорію Леніна про відмирання держави, як перекутили всю теорію марксизму-ленінізму, ви вустами ваших безграмотних доморощених «теоретиків», які посіли вакантні місця Бухаріна, Каменєва та Луначарського, обіцяєте навіть за комунізму зберегти владу ГПУ.

Ви відібрали у колгоспних селян будь-який стимул до роботи. Під виглядом боротьби з «розбазарюванням колгоспної землі» ви руйнуєте присадибні ділянки, щоби змусити селян працювати на колгоспних полях. Організатор голоду, грубістю та жорстокістю нерозбірливих методів, що відрізняють вашу тактику, ви зробили все, щоб дискредитувати в очах селян ленінську ідею колективізації.

Лицемірно проголошуючи інтелігенцію «сіллю землі», ви позбавили мінімуму внутрішньої свободи працю письменника, вченого, живописця. Ви затиснули мистецтво в лещата, від яких воно задихається, чахне і вмирає. Шаленство заляканої вами цензури і зрозуміла боязкість редакторів, що за все відповідають своєю головою, призвели до окостеніння і паралічу радянської літератури. Письменник неспроможний друкуватися, драматург неспроможний ставити п'єси на сцені театру, критик неспроможний висловити свою особисту думку, не відзначену казенним штампом.

Ви душите радянське мистецтво, вимагаючи від нього придворного лизоблюдства, але воно вважає за краще мовчати, щоб не співати вам «осанну». Ви насаджуєте псевдомистецтво, яке з набридливою одноманітністю оспівує вашу горезвісну «геніальність», що набила оскому.

Бездарні графомани славословлять вас, як напівбога, «народженого від Місяця та Сонця», а ви, як східний деспот, насолоджуєтесь фіміамом грубих лестоців.

Ви жорстоко винищуєте талановитих, але особисто вам неугодних російських письменників. Де Борис Пильняк? Де Сергій Третьяков? Де Олександр Аросєв? Де Михайло Кольцов? Де Тарасів-Родіонов? Де Галина Серебрякова, винна у тому, що була дружиною Сокольникова?

Ви заарештували їх, Сталіне.

Слідом за Гітлером ви воскресили середньовічне спалювання книжок.

Я бачив на власні очі розіслані радянським бібліотекам величезні списки книг, що підлягають негайному та безумовному знищенню. Коли я був повноважним представником у Болгарії, то в 1937 році в отриманому мною списку приреченої вогню літературі знайшов мою книгу історичних спогадів «Кронштадт і Пітер в 1917 році». Проти прізвищ багатьох авторів значилося: «Знищувати всі книги, брошури, портрети».

Ви позбавили радянських учених, особливо в галузі гуманітарних наук, мінімуму свободи наукової думки, без якого творча робота вченого стає неможливою.

Самовпевнені невігласи інтригами, чварами та цькуванням не дають працювати в лабораторіях, університетах та інститутах.

Видатних російських учених зі світовим ім'ям – академіків Іпатьєва та Чичибабіна – ви на весь світ проголосили «неповерненцями», наївно думаючи їх знеславити, але зганьбили тільки себе, довівши до відома всієї країни і світової громадської думки ганебний для вашого режиму факт, що кращі вчені біжать з вашого «раю», залишаючи вам ваші благодіяння: квартиру, автомобіль, картки на обіди у совнаркомівській їдальні.

Ви винищуєте талановитих російських вчених.

Де найкращий конструктор радянських аеропланів, Туполєв? Ви не змілосердилися навіть над ним. Ви арештували Туполєва, Сталіне!

Немає галузі, немає куточка, де можна було б спокійно займатися улюбленою справою. Директор театру, чудовий режисер, видатний митець Всеволод Меєрхольд не займався політикою. Але ви заарештували і Меєрхольда, Сталіне.

Знаючи, що за нашої бідності кадрами особливо цінний кожен культурний і досвідчений дипломат, ви заманили до Москви і знищили одного за іншим майже всіх радянських повноважних представників. Ви зруйнували вщент весь апарат Народного комісаріату закордонних справ.

Знищуючи всюди золотий фонд нашої країни, її молоді кадри, ви винищили в цвіті років талановитих і перспективних дипломатів.

У грізний час військової небезпеки, коли вістря фашизму спрямоване проти Радянського Союзу, коли боротьба за Данциг і війна в Китаї – лише підготовка плацдарму для майбутньої інтервенції проти СРСР, коли головний об'єкт німецько-японської агресії – наша Батьківщина, коли єдина можливість запобігання війни – відкритий вступ Союзу Рад у Міжнародний блок демократичних держав, якнайшвидше утворення військового та політичного союзу з Англією та Францією, ви вагаєтесь, вичікуєте і хитаєтесь, як маятник, між двома «осями».

У всіх розрахунках вашої зовнішньої та внутрішньої політики ви виходите не з любові до Батьківщини, яка вам чужа, а з тваринного страху втратити особисту владу. Ваша безпринципна диктатура, як гнила колода, лежить поперек дороги нашої країни. «Батько народів», ви зрадили переможених іспанських революціонерів, кинули їх напризволяще і надали турботу про них іншим державам. Великодушне спасіння життя не у ваших принципах. Горе переможеним! Вони вам більше не потрібні.

Європейських робітників, інтелігентів, ремісників, що тікають від фашистського варварства, ви байдуже прирекли на загибель, зачинивши перед ними двері нашої країни, яка на своїх величезних просторах може гостинно дати притулок багатьом тисячам емігрантів.

Як усі радянські патріоти, я працював, багато на що заплісуючи очі. Я надто довго мовчав. Мені було важко рвати останні зв'язки не з вашим приреченим режимом, а із залишками старої лєнінської партії, в якій я пробував майже 30 років, а ви розгромили її за три роки. Мені було боляче позбавлятися моєї Батьківщини.

Чим далі, тим більше інтереси вашої особистої диктатури вступають у безперервний конфлікт і з інтересами робітників, селян, інтелігенції, з

інтересами всієї країни, над якою ви знущаетесь як тиран, який дорвався до одноосібної влади.

Ваша соціальна база звужується з кожним днем. У судомних пошуках опори ви лицемірно марнуєте компліменти «безпартійним більшовикам», створюєте одну за одною привілейовані групи, обсипаєте їх милостями, годуєте подачками, але не в змозі гарантувати новим «каліфам на годину» не лише їхні привілеї, а й права на життя.

Ваша шалена вакханалія не може тривати довго. Нескінченний список ваших злочинів. Нескінченний список ваших жертв, немає можливості їх перерахувати.

Рано чи пізно радянський народ посадить вас на лаву підсудних як зрадника соціалізму та революції, головного шкідника, справжнього ворога народу, організатора голоду та судових підробок.

17 серпня 1939 року.

Помер 12 вересня 1939 року.

Опубліковано посмертно: «Новая Россия» (Паріж). 1939. № 7. 1 жовт.

«Огнистою інвективою», спрямованою проти кріпосництва й самодержавного гніту, назвав І. Франко в статті «Темне царство» поему Т. Шевченка «Кавказ».

Інвектива віршована

Тарас Шевченко. Кавказ

Поема (уривки)

За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію політі.
Споконвіку Прометей
Там орел карає,
Що день божий довбе ребра
Й серце розбиває.
Розбиває, та не вип'є
Живущої крові, —
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поле.
Не скує душі живої
І слова живого.

* * *

У нас же й світа, як на те —

Одна Сибір неісходима!
А тюрм, а люду!.. Що й лічить!
Од молдаванина до фінна
На всіх язиках все мовчить,
Бо благоденствує! У нас
Святу библію читає
Святий чернець і навчає,
Що цар якийсь-то свині пас
Та дружню жінку взяв до себе,
А друга вбив. Тепер на небі!
От бачите, які у нас
Сидять на небі!

* * *

Або у карти програєм
Людей... не негрів... а таких,
Таки хрещених... но простих.

* * *

Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!
Та й лупите по закону:
Дочці на кожушок,
Байстрюкові на придане,
Жінці на патинки.

Сучасні інвективи здебільшого друкує партійна преса.

Студентська творчість принесла такі зразки цього жанру.

Інвектива до путіна

Владіміре, ти уособлення страху, відчаю та жорстокості у цивілізованому світі. Замість того, щоб будувати майбутнє, твій уряд копає яму в минуле та намагається воскресити давно збанкрутілі імперські міфи. “Друга армія світу”, “велика росія” та “освободітелі” давно вже не актуальні, адже ваші багатотисячні втрати свідчать лише про повний провал.

Кажуть, людину пізнають по вчинках, адже саме вони показують її справжнє нутро. Твої ж вчинки – Київ, Вінниця, Львів, Суми, Кривий Ріг, сотні окупованих сіл та тисячі зруйнованих домівок. Долі батьків, які залишилися без дітей, та навпаки – майбутнє дітей-сиріт – на твоїй совісті.

Путіне, ти обов’язково понесеш відповідальність за всі скоєні злочини. Кожна сива волосина матері, син якої загинув на фронті, буде тобі мукою у майбутньому. Колись ти обов’язково згниєш у сирій “ісконно руской землі” разом із твоїми поплічниками – тими, хто надавав накази обстрілювати українські міста, та тими, хто безжалісно гвалтував, знущався та катував українців.

Орбан і його «велика угорська місія»

Угорський прем'єр Віктор Орбан демонструє вірність Росії з таким самим завзяттям, як опудало ведмедя на сувенірній полиці – всюди, де він з'являється, лунає гімн «Газпром» і хору ФСБ. У своїх найвідвертіших мріях Орбан навіть малює на географічній карті пунктиром кордон: «А ось тут я б до Угорщини приєднав Західну частину України».

Якщо колись історики майбутнього шукатимуть приклад політичної любові, яка межує з політичною залежністю, то портрет Віктора Орбана сміливо можна вішати в підручник поруч із газовою трубою і томом Дугіна геополітичної фантастики.

Поки весь цивілізований світ намагається бодай словом або справою протистояти російському терору в Україні, прем'єр Угорщини Орбан щиро виглядає як офіційний прес-секретар Кремля в ЄС. Його улюблена дипломатична стратегія – «Ви нічого не розумієте, а Путін просто ображений Заходом». Ну справді, як не пошкодувати бідного диктатора, що випадково окупував Крим, розв'язав війну і запускає ракети по цивільних?

Орбан, з виглядом сільського мудреця на пивному фестивалі, повчає європейців: «Санкції – це погано! Говорити з Росією – добре!» Чудово, Вікторе! І, може, ще чай із Лавровим на площі Героїв? Та за цим «нейтралітетом» насправді криється звичайнісінька залежність: дешева нафта, політична симпатія до авторитаризму і наївна мрія повернути собі «історичні території». Чи не тому так часто звучать у Будапешті сентиментальні нотки про «традиційне угорське Закарпаття»?

Але пан Орбан забуває, що сучасна Україна – це не розрізнена жертва, а нація зі сталевим хребтом. Вона не продає свою гідність за барель нафти й не обмінює принципи на теплу ванну із Кремля. І кожен новий виступ Орбана – це не удар по Києву, це плювок у вічі тим самим європейським цінностям, якими сам Віктор так вправно прикривається на своїх політичних форумах.

Можливо, Угорщині зручно стояти осторонь великої боротьби. Але хай там як, історія не запам'ятає його як миротворця. Вона запам'ятає його як людину, що розводила дипломатичну демагогію, поки по Європі відлунювали вибухи.

А тим часом Україна – стоїть. І стояти буде. Без путінського газу, без орбанівського «миролюбства», зате з гідністю, свободою і правом самим вирішувати, де починається і де закінчується наша земля. Не у Будапешті це вирішується.

Микола Полонський

Слово проти тиранії

Що таке влада без моралі? Це хвороба. Це гнилизна, яка роз'їдає країну зсередини. І уособленням цієї хвороби в новітній історії став Володимир Путін – людина, яка перетворила величезну державу на персональну вотчину, а мову дипломатії – на інструмент брехні й цинізму. Путін – не вождь, не стратег, не лідер. Він – паразит на тілі Росії. Він живиться страхом, гнітом, мовчанням. Замість майбутнього – він продає минуле, замість істини – легенду. Його “місія” – це не захист народу, а самозакохана гра у безсмертя, в якій гинуть чужі діти, руйнуються чужі домівки, а ціла держава стає заручницею особистого марення про імперську віднову. Він – будівничий не держави, а режиму. Режиму, що ґрунтується на страху, репресіях, імітації життя. Його вертикаль влади – це вертикаль мовчання. У його Росії немає вільної думки, бо мислячі – вороги. Там не народ – там “населення”. Не громадяни – а мовчазна маса, якою можна маніпулювати через екран. Його телевізор – це зброя масового одурення, його силовіки – інструменти безкарності, його риторика – зневага до людського розуму. Він не вивів Росію на світову арену – він виштовхав її у темряву. Вигнанець цивілізованого світу, що прагне залишити по собі не спадщину, а руїни. Його “стабільність” – це стагнація, його “міцність” – це ізоляція, його “велич” – це фантом, за яким ховається дріб'язковий страх старої людини перед плинністю часу. Він не будує – він охороняє уламки, які сам і розбив. Сотні тисяч смертей, тисячі зруйнованих міст, розбиті родини, знищена екологія, отруєна мораль. Це не “необхідна жертва”, це – ціна його еґо. Він торгує життями, як деспот зі сторінок підручників історії. Його армія – це жива маса гарматного м'яса. Його накази – це вирoki цілим поколінням.

Його війни – це не політика, а кривава помста історії, яка не захотіла забути про ГУЛАГ, про КДБ, про брехню під червоним прапором. Історія вже розпізнала його справжнє обличчя – не “визволителя”, а колонізатора. Не “захисника”, а агресора. Не “лідера”, а самодержця, що боїться навіть свого народу. Він править не з довіри – а з остраху. Не з авторитету – а з примусу. Він – карикатура на Петра I, фантом Брежнєва, тінь Сталіна. Пам'ятники, які він будує – це не тріумф, а відчай. Бо в глибині душі він розуміє: пам'ятатимуть не його “досягнення”, а його злочини. Путін не переможе світ – бо світ бачить. Історія не служить диктаторам вічно. Його імперія брехні вже тріщить – і від правди, і від опору. Бо поки є ті, хто говорить, хто чинить спротив, хто пам'ятає свободу – його темрява не всесильна. Немає в ньому величі. Є лише дріб'язкове прагнення до безсмертя, якого він намагається досягти страхом. Але пам'ять людства – чесна. Вона не прикрасить, не пробачить. У підручниках він буде не будівничим держави, а руйнівником правди. Не архітектором майбутнього, а ідеологом катастрофи. Імперії завжди падають. А з ними – й ті, хто сплутав себе з вічністю.

Аксінья Пригеба

Коли над Києвом знову лунає сирена, а опісля чується низка гидотних гуркітливих вибухів, а за вікнами небо освічується білим кольором, як у голлівудських фільмах про Судний день, я інколи думаю про те, чи добре спиться твоїй кістлявій дупі на м'якому ліжку в бункері. Певно, добре віддавати накази про поступове винищення цілих націй – не тільки України, а й Сакартвелю чи Сирії – коли сам ти знаходишся в такому безпечному і приємному місці, сам ти чистий і ситий, а до тебе вже ведуть чергову дитину, аби задовольнити твої педофільські забаганки.

Оце, напевно, ти собою задоволений. Ще б пак – народитися в сім'ї неписемних селян з діри, яку навряд чи на мапі помийки під назвою «РФ» знайдеш з першої спроби, і досягти таких висот. Зараз варто тобі слово сказати – і кілька міст зносять під нуль. Так, це вже не отой миршавий студентик юрфаку, що від подиху вітру міг вдвоє скластись. Це вже «великий лідер великої країни», де люди настільки зазомбовані та малоосвічені, що готові за замовчуванням обирати тебе своїм президентом.

Ні, але справді, як тобі вдалось зробити це, з яким духом ти заключив угоду, аби тобі так пощастило з країною, якою керуєш? Бо таких жорстоких, ледачих та злих на світ людців, як росіяни, ще пошукати. Це ж треба настільки не любити себе, не любити своїх дітей, щоб сліпо іти за твоїм «баби єщо наражають», і відсилати своїх синів на передову, аби тільки трохи демонстративно поплакати і взамін отримати напіврозвалену машину державного виробництва.

Та біс із ними, тими корисливими сімейками. Тобі самому не шкода усіх тих чоловіків та жінок з твоєї країни, яких щодня мобілізують на вірну смерть? Тобі не шкода усіх твоїх потенційних громадян, що могли б розбудувати росію, хвору пухлину десь на п'ятнадцять чи двадцять відсотків планети, зробити її кращим місцем – як не для решти світу, то хоча б для себе, аби не жити у хирлявих «ізбушках», або сірих загиджених відходами дірах на кшталт Чіти чи Норильська. Але ж ні, ти зі своїми посіпаками не боїшся віддавати численні накази, аби тільки пустити потенційне «светлоє майбутнє расії» на гарантовану м'ясорубку. І все заради чергового гектара землі, додатка до твого гидотного, великого мішка зі сміттям. Гектару, на якому ще кілька років тому буяло і цвіло життя, а зараз нема нічого, окрім замінованої землі та руїн.

Твої маленькі хирляві ручки по плече у крові – не лише й власних громадян, а й тисяч військових, що стали до бою з твоїми військами по всьому світу, аби зберегти незалежність своїх країн; цивільних, що чії життя аж занадто регулярно обриваються під завалами від вибухів та снарядів; дітей, усе що народжуються і помирають від ракет, які твої підлеглі не шкодують для українських міст; ба навіть тисяч тварин, як домашніх, так і диких, рідкісних, що не мають жодного уявлення, чому на раніше безпечних та спокійних полях та випасу та затишних лісових галявинах тепер стало небезпечно. І мене щиро дивує те, наскільки ти на це чхати хотів. Властива будь-якому російському

очільнику жадібність та прагнення до розширення твого гидотного менталітету стали причиною винищення цілих культур, і ти бачиш результати на власні очі, бачиш огиду решти голів різних держав по всьому світу до тебе. Невже ти ніколи не задумувався про це, Владіміре? Не думав, що пора зупинитись? Не виправитись наприкінці історії, наче якийсь стереотипний лиходій, а просто зупинитись, хоча б навівши лад на тому шматку території, який ти вже заграбастав собі, і насолоджуватись ним, а тільки потім думати про те, щоб завойовувати щось іще? Не знаю, настільки психічно хворою має бути людина, аби не могли цього збагнути і продовжувати радісно сіяти горе і біль.

Не сумніваюсь, ти міцно спиш уночі, Владіміре. Точно краще, ніж сотні громадян, що здригаються вночі, щойно телефони сповіщають їх про початок тривоги; краще, ніж матері, сестри та дружини, чії близькі чоловіки уже роками перебувають в полоні у нелюдських умовах; краще, ніж українські військові по всій лінії фронту, щомиті готові відбивати ворожі атаки. Дивлячись на тебе, перестаєш вірити, що карма існує, адже попри всі фейкові новини про рак та ще бозна-які хвороби, ти доволі безтурботно живеш. Але я переконана – одного дня справедливе покарання наздожене і твою гузицю, і якщо вже наздожене, від нього ти навряд чи відкараскаєшся.

Дар'я Ремез

Натовп мовчунів: ті, хто "вне палітики"

О, ви, зручні мовчуни! Ви, що з усією вправністю черв'яка ховаєтеся в теплій, затишній землі байдужості й називаєте це «моральною позицією». Ви, хто на кожне питання про війну відповідає знеособленим бурмотінням: «Я не політик... я взагалі аполітичний(на)». Та ви не аполітичні – ви безхребетні.

Коли ракети летять у дитячі садки, ви затикаєте вуха серіалом і кавою. Коли російські танки проходять по тілах закатованих у Бучі, ви робите репост про «гуманізм» і «потрібно зберігати мир». Ваш мир – це тиша на цвинтарі, і ви її вже прийняли. Бо так зручніше.

Ви не проти війни, ви – поза нею, як нібито це можна. Як ніби нейтральність у часи геноциду – це не співучасть. Ви не розпалюєте вогонь, але й не намагаєтесь його загасити – просто сидите поруч і грієтесь.

Вам усе байдуже, поки не падають бомби на ваш дім, поки не гвалтують вашу сестру, поки не мобілізують вашого сина на смерть під чужим прапором. Ви не проти, ви просто мовчите. Як мовчав натовп у нацистській Німеччині. Як мовчала більшість у часи ГУЛАГу. Мовчання завжди звучить однаково – як зрада.

І в цьому мовчанні – ваш портрет. Обтічний, тьмяний, без форми, без кольору. Сіра маса, яка з гордістю носить ярлик «простих людей». Та простота ваша – це не чеснота, а лень і страх, вивищені до ідеології.

Ви кажете: «Я не знаю, кому вірити». Ні, ви знаєте. Просто правда болить, а брехня – тепла. Ви вдаєте, що інформації недостатньо, хоча в добу інтернету

незнання – це не проблема, а вибір. Вибір заплющити очі й сказати: «Мене це не стосується». Але вас це стосується. Бо це ваша держава вбиває. І ваше мовчання їй у цьому допомагає.

Ваша аполітичність – це вигаданий окоп. Але він не врятує вас від наслідків. Бо кулі історії летять і в тих, хто ховався.

Ви, хто «вне палітікі», – не просто байдужі. Ви – зручні. Зручні владі, бо не ставите питань. Зручні катам, бо не опираєтесь. Зручні системі, бо завжди погоджуєтесь. І саме тому ви – найнебезпечніші. Бо не кричите, не чините спротиву, не говорите правди. Ви просто мовчите.

І цим мовчанням щодня ховаєте ще одне українське життя під уламками. Мовчіть далі. Але не дивуйтесь, коли тиша відповість вам відлунням крику. І коли на вашій могилі хтось напише: «вне палітікі» – не дивуйтесь. Ви самі вибрали таку пам'ять про себе.

Сюзанна Рівняк

Інвектива на Путіна

Ти, жалюгідний кремлівський щур, виразка на тілі людства, гнилий диктатор, що захлинеться в брехні та крові. Твоє існування – це нещастя для всіх, хто дихає вільним повітрям. Ти думаєш, що твоя влада вічна, що твої брудні лапи можуть хапати чужі землі, що твої жалюгідні слова ще щось важать. Але ти – лише зіпсований клаптик історії, що гнитиме на смітнику людської пам'яті.

Твій кожен подих – це отрута, кожне слово – гидота, кожен твій день – це ще один крок до твого неминучого кінця. Диктатор, що ховається за стінами своїх палаців, боягуз, що труситься від страху перед власним народом. Ти збудував імперію страху, але страх пожере тебе самого.

Ти – історична помилка, чий час добігає кінця. І коли тебе не стане, світ зітхне з полегшенням, а твоє ім'я залишиться лише як символ сорому, зради та гнилі.

Дмитро Самусь

Інвектива на Путіна

Путін, ти – не просто постать на троні країни, а символ зневаги до життя, глузду та людської гідності. Під твоїм іменем згорають міста, руйнуються родини, гинуть діти. Твоя одержимість владою замінила голос розуму на рев гармат, а політику – на трупи, викладені у цифри без жалю. Ти зробив страх валютою, якою розраховуєшся за свої амбіції. Ти знищуєш майбутнє, прикриваючись минулим, і що гірше – сам у це вірив. Сліпа віра в велич, яку вже давно відкинуло століття, змусила тебе вести за собою мільйони – не в розвиток, а в яму. Все, що могло бути відбудовано – ти перетворив на попіл. Ти відродив ядерні примари, шантаж і кулемети, ніби світ не пережив уже дві

війни за це. Але найбільший твій провал – не стратегічний, не військовий і не політичний. Це моральна катастрофа. Ти перетворив свою країну на токсичний ізолятор, де страх голосніший за думку, а правда – небезпечніша за зброю. І врешті ти залишиш по собі не пам'ятник, а попіл – і не лише за вікном, а в серцях тих, хто ще пам'ятає, що таке людяність.

Олександра Середа

Не ваша мова? Не ваш донат? То, може, не ваша країна?

Ви не на фронті. Не у шпиталі. Не на евакуації.

Ви – у кав'ярні, на роботі, в спортзалі. У теплі. У тиші. І в ілюзії, що ці дві останні речі – ваше право, а не чиясь ціна.

Але попри це – ви не бачите сенсу говорити українською. Не бачите сенсу донатити. Не бачите сенсу навіть дивитися новини, бо “та скільки вже можна”. І ось тут я хочу вам дещо сказати. Гостро. В обличчя. Без евфемізмів і без «давайте поважати всі думки».

Бо ваша думка – це діра в бороні. І через неї тече кров.

«Ну не переходиться мені на українську...»

Звикли ви. Не так вас вчили. Не зручно. Не звучить.

Звучить.

Кожен раз, коли ви зневажливо зітхаєте над українською, десь на фронті хтось втрачає друга, який загинув, кричачи “Слава Україні!”.

І чомусь він не крикнув “Давай, брат, за родіну”.

Мова – не просто інструмент. Це барикада. Це окоп. Це ворожий маркер.

Якщо у вас досі на роботі “російськомовне середовище”, у родині “ну всі ж так балакають”, а ви в Telegram читаєте російськомовні канали “бо там більше інформації” – ви не нейтральні. Ви – корисні. Для них.

«А навіщо донатити? Влада ж краде. Моя копійка нічого не змінить...»

А тепер уявіть: ви стоїте в черзі за кавою, у кишені у вас – 100 гривень. Ті самі 100, що могли б полетіти на “Русоріз”, на тепловізор, на аптечку, на кровоспинний, на солярку, на шини, на бронік. Але ви вирішили, що не час. Що вже скидався. Що «хай ті, що при владі, платять».

А в цей момент десь у бліндажі хлопець чує дрон. І в нього нема чим закрити себе. Нема чим відповісти. Бо таких “не на часі” було багато. Надто багато.

Ваша байдужість – не порожнеча. Це плита. На грудях іншого.

“У Європі поважають усі мови”.

Так. Але в них не було російської ракети у роддомі. Не було “денацифікації” через гвалтування. Не було маленьких дитини, яких вбили у своїй же країні.

У нас – було. І є.

І коли ви після цього продовжуєте “ на русском”, “телік на русском”, “канали на русском” – ви не про інтелектуальну гнучкість. Ви – про історичну сліпоту.

Мова, як і зброя, не про комфорт. Вона про спротив.

І коли ви її ігноруєте – ви роззброюєтеся. Історія своєї держави вкрай важлива для всіх громадян, які справді хочуть робити кращу країну, людей.

Україна – це не просто кордон. Це вибір. Щоденний. Усвідомлений. Без “але”. І якщо ви досі не бачите в собі причетності – то, може, вона вас уже не бачить?

Хтось навчився вмирати – а ви не можете навчитися жити.

Віталіна Фурман

До вас, панове тилові герої!

До вас звертаюся, тилові лицарі корупційного фронту! Ви, хто знає, як закупити шолом за ціною автомобіля. Ви, хто сидить у кріслах зі штучної шкіри, коли хтось місяцями спить у бліндажі без буржуйки.

Ви вмієте все: відсотки на генераторах, відкат на сухпайках, дерибан гуманітарки. Ви – не менше армія, тільки з Excel-таблицями замість автоматів.

Вам болять тільки одне – щоб у декларації не засвітився будинок в Іспанії. Ви втомилися від війни – бо вона заважає бізнесу. Ви хочете миру – щоб спокійно «освоїти» решту бюджету.

Ви говорите про цінності – сидючи в ресторанах із мікрофонами, поки медик на фронті без турнікета зав’язує ногу шнурком. Ви питаєте: «Коли це закінчиться?» Та для вас воно ніколи й не починалось.

Запам’ятайте: кожен день, коли ви крадете у війни – це день, коли смерть виграє. І колись історія згадає ваші імена – не в меморіалі, а в чорному списку зрад.

Маргарита Харченко

Інвектива

Тут мати втратила сина свого,
А ти знову два-три тижні і всьо.
Народ у журбі, а ти годуєш обіцянками,
Твоїм словам ціна вкрадена циганками

Твої слова лунають на проросійських каналах,
Їх не надрукують в українських журналах.

Ти кажеш щось про сценарій «двох Корей»,
Мабуть, не маєш кращих ідей

Так от, яка ідея цієї інвективи?
Пролити світло на Арестовича мотиви,
Що мають бути засуджені нами,
Змиті дощами, спалені вогнями.

Вікторія Цвигун

Зрадники та Нищителі

Що це за страхіття, яке ти, вороже, приносиш до нашої землі?! Якими ж треба бути бездушними монстрами, щоб безжально топтати нашу землю, палити наші домівки, вбивати наших братів і сестер? Своїм кроком ти приносиш смерть, жах і безумство! І хто ти, щоб вирішувати долю наших дітей, наших людей? Що ти намагаєшся довести, заплющивши очі на страждання, що викликаєш?

Ти, зраднику, приходиш не тільки зі зброєю, ти приносиш із собою прокляття – отруту ненависті, якою ти хочеш заповнити серце цілої нації. Кожен твій вчинок – це крок у безодню, крок, який не має виправдання. Ти намагаєшся зламати наш дух, спалити нашу культуру, знищити все, що ми так довго й тяжко створювали. У твоїх руках – кров, у твоїх очах – порожнеча, в душі – темрява. Твоя мета – перетворити нашу землю на пустку, а людей – на тіней. І все це заради чого? Заради власної жорстокої амбіції, заради влади, заради бездушної ідеї, що в тобі не має навіть тіні людяності.

Як ти можеш дивитися на це все й не відчувати сорому? Як твої очі ще можуть бачити, коли в них лише темрява й ненависть? Ти не бачиш людей – ти бачиш лише мішені. Ти не відчуваєш болю – ти відчуваєш тільки прагнення до розрухи. Ти намагаєшся вбити нас, але ти не розумієш, що ми – не тільки тіло. Ми – це дух, це сила, це історія, яку ти не можеш стерти. Ти не зрозумієш, що таке честь, що таке гідність, що таке боротьба за свободу, поки не побачиш, як вона вибухне в твоєму обличчі. Твоя шлях – це шлях деградації та руйнації, твоя мета – залишити на руїнах історії лише попіл, але ми будемо стояти, бо наша нація – це більше ніж руїни.

Якщо ти вважаєш, що вбивши наших близьких, ти зламаєш нас, то ти глибоко помиляєшся. Наші серця – це не твоя здобич, наша воля – не твоя мета. І твої руки не зможуть нас більше торкатися. Ти заплатиш за кожную сльозу, за кожную загублену душу. Ти не зможеш втекти від правди, ти не зможеш сховатися від нас. Ми будемо стояти, навіть коли небо розпластане свою бурю, і твої руки більше не зможуть торкатися нашої землі.

Ти чуєш цей гнів? Цей крик справедливості, що лунає з кожного куточка нашої землі? Це не просто голос людини. Це голос нації, яка ніколи не дозволить тобі перетворити її на твою рабину. Ти не забереши нашу волю. Ми будемо боротися, поки не зітремо тебе з лиця Землі, поки не відновимо те, що

ти зламав. Бо ми – нація, яка народжена для свободи, і ти, зраднику, не зможеш нас зупинити!

Марія Шевченко

Втомлені війною

Кажуть, що тил має тримати міцно. Але чомусь у нас тил – це не броня, а пір'яна подушка, в яку зручно втопити голову, аби не бачити, не чути, не знати. Тут не бахає – значить, усе добре.

«Я – вне політики», – каже доросла людина в країні, що щодня хоронить своїх. Не підтримує, не заперечує, просто десь посередині – як пластикова пляшка в калюжі. Плаває. Нікому не заважає. І нікому не допомагає.

«А чого ви взагалі чіпляєтесь до російської музики? Це ж просто пісня», – пояснює інша душа, в якій в плейлисті Бастою накрито ранкову каву. Цій людині зручно забути, що пісні, як і прапори, мають сторони. Особливо – в час, коли одна сторона вбиває іншу.

А є ще окрема каста – ті, що не донатять, бо «волонтери й так багато зібрали». У них на картці – на гель-лак, таксі, крафтову піцу. А на Перемогу – ні. Бо Перемога, бач, має сама якось собі дати раду.

Ці всі «втомлені війною», «нейтральні», «поза політикою» й «творчі поза контекстом» – вони не просто не допомагають. Вони деморалізують. Їхня тиша гірша за зраду. Бо зрадник хоча б визнає, на чиєму боці. А ці – просто випадають. І думають, що це – без наслідків.

Та війна не питає, чи тобі зручно. Вона просто приходить. І якщо не борешся – ти програв. Навіть у тилу. Особливо в тилу.

Анастасія Шквиря

Тим, хто прийшов «рятувати»

Ти прийшов із брехнею, мов із прапором вітру,
Зі снарядом замість серця і багном у роті.
Приніс нам «порядок» – як плісняву в хату,
Щоб село наше стерти, як пляму на карті.
Ти палив дитсадки, хрести і колиски,
А сам ішов босий, голодний, як тінь.
Але в кожному нашому місті й селі
Ти знаходив не страх, а кулю і гнів.
У Бахмуті, в пеклі, де небо горить,
Дівчата й хлопці – медики світла –
Несли на собі, крізь вибухи й пил,
Поранених наших, з останнього крила.
І кожен із них – це більше, ніж ти.
Бо ти – порожнеча, гниле «визвоління».

А вони – Україна. Без пафосу, чинно.
Вони – це любов, а ти – це руїна.
Ти думав, тут рабство, село і дива.
А тут – бабця з пиріжком, що краще за танк.
Тут хліб пахне гідністю, слово – як зброя,
І навіть мовчання – сильніше за гвалт.
Ти не здобудеш, бо ти – не в своїй хаті.
І навіть земля, на якій ти стоїш,
Тебе викине, мов сміття з-за воріт.
Бо вона пам'ятає, хто тут любив – а хто нищив.

Валерія Шумейко

Інвектива проти Путіна

Історія запам'ятає тебе не як лідера, а як людину, яка розтоптала честь своєї країни і перетворила її на тінь величезної імперії. Ти – символ брехні та агресії, що поширився далеко за межі кордонів твоєї держави. Замість того, щоб будувати майбутнє, ти обрав шлях руйнування і війни, занутивши в кров і страждання мільйони людей. Ти в ХХІ столітті поводишся як тиран із забутої епохи, з культом особистості, з параноїдальним страхом перед будь-якою інакшістю, свободою і правдою.

Ти боїшся всього живого, що не підкоряється твоїй волі. Свобода – твій найбільший ворог, бо саме вона відкриває очі на твою брехню і злочини. Ти боїшся незалежної України, бо її приклад руйнує твої ілюзії про «велич» і «справедливість». Ти боїшся майбутнього, бо знаєш – воно не для тебе.

Твоя «стратегія» – це хаос, твій «мир» – це пекло, а твоя «велич» – це бульбашка, яка тримається лише на страху й крові. Твоє ім'я стало синонімом агресії, насильства і деградації. Світ бачить твоє справжнє обличчя – в зруйнованих містах, у сльозах дітей, у стражданнях невинних. Ти – втілення всього найгіршого, що може породити людина, що втратила людяність.

Ти мовчиш, коли гинуть люди, і брешеш, коли потрібно приховати правду. Ти криваво тримаєшся за владу, не шкодуючи нікого і нічого. Твоя імперія – це імперія страху, де кожен, хто має власну думку, стає ворогом. Ти поставив під загрозу не лише свою країну, а й весь світ.

Але в історії немає місця для тиранів і брехунів. Твій час минає, і правда неодмінно переможе. Ті, хто залишився живими, пам'ятатимуть тебе як символ злочину. Ти – це минуле, яке не зупинить майбутнє.

Відповідальність за кров і руйнування лежить на твоїх плечах, і жодні спроби відвернути від цього увагу не змінять факту: ти – одна з найбільших трагедій нашого часу. І саме цю правду не зможуть приховати ані пропаганда, ані спроби забути.

Вікторія Якименко

Владіміру Владіміровичу та його комічній імперії

Ах, Владімір Владімірович!

Так багато імен, а жодного світлого. Ти – той самий персонаж, якого історія вже підписала на останніх сторінках, але який усе ще лізе на обкладинку. Маленький чоловік із великою хворобою – манією величчя та погано замаскованим страхом перед майбутнім.

Ти вважав себе Петром I, а вийшов – Петрушка з дешевої кремлівської вистави. Мріяв про “руський мір”, а народив лише руїну, злидні. Хотів нову Ялту, а отримав Гаагу на горизонті. Стелив карту – вийшла маса братських могил.

Ти почав війну, бо боявся правди. Боявся України. Боявся нашої свободи. Адже вона – те, чого ти ніколи не зрозумієш. Бо в твоєму світі свобода – це загроза, а не цінність. Там, де ми читаємо Шевченка, ти редагуєш підручники. Де ми слухаємо мовчання загиблих – ти влаштовуєш парад.

Ти намагався стерти нас, але стер себе. З карти нормального людського сприйняття. Бо тепер Путін – не прізвище. Це діагноз. Це антонім слова “людина”. Це бренд терору, підписаний з відразою навіть на стінах туалетів у Берліні.

Ти будуєш імперію з багна, брехні й страху. Але все, що ти збудував – це мавзолей своєї репутації. І вже навіть не червоний, а гнило-сірий. Росія під тобою – це не держава, а тінь. А ти сам – не лідер, а привид КДБ у тілі втомленого диктатора.

Коли ти бомбиш міста, ти думаєш, що вселяєш жах. Насправді – лише лють. Коли ти знищуєш лікарні, думаєш, що руйнуєш майбутнє. А ми в цей час народжуємо під обстрілами. І кожне нове життя – це ще один доказ, що ти програв. Ти вже програв.

Бо твоя війна – про смерть. А наша – про життя.

Твої солдати – про наказ. А наші – про вибір.

Твої плани – про минуле. А ми – про завтра.

І скільки б ти не ховався у своїх бункерах, скільки б не піднімав із могили сталінську тінь, скільки б не забороняв слова, мови, історії – тебе вже ніхто не боїться. Тебе просто зневажають.

Тож коли історія нарешті поставить крапку, не шукай себе серед переможців. Ти будеш там, де завжди стоять крихітні фігурки великих катастроф – у підніжжі колон. Як нагадування, що навіть один малий злий чоловік може нашкодити мільйонам, якщо йому довго не говорити “досить”.

Ми кажемо це зараз.

Досить.

Ти програв.

Слава Україні.

Валерія Яновська

Сатирична усмішка

«Цей жанр являє собою невеликий сюжетний сатирично-художній твір на актуальну тему, де лаконічна розповідь чергується з динамічними діалогами. В усмішці здебільшого поєднано побутові зарисовки, жанрові сценки з авторськими відступами, спогадами, хоча усмішка може бути написана й у формі монологу, як от «Ай-я-яй» Олександра Перлюка:

Ах! Ах! Ах! Яке нещастя. Збилися ваги! Жіночко, величезне вам спасибі, що підказали! Навіть не знаю, як вам віддячити, ви – моя благодійниця, моя рятувальниця, я перед вами в неоплатному боргу!..

І цей шматочок запліснявілий? Не може цього бути! Так. Справді... І як таке могло статися?! Адже я завше вибираю покупцям все найкраще. Ну, Ви дідусю, молодець, уздріли, ніколи б не подумала б, що ви ще щось бачите. Дай Вам, Боже, здоров'я та довгих-предовгих років щасливого життя!..

Я вас обважила? На двісті грамів? Вибачте, шановний. Задивилась на ваш модерний костюмчик. Він вам надзвичайно личить, ви у ньому наче Бельмондо. Я вас ледве з ним не сплутала. Вже йдете, поспішаєте. Ну, тоді до побачення, дякую за покупку!..

Кому неправильно дала здачі? Вам? Мабуть, дала зайве. Колись моя щедрість мене розорить, як то кажуть: нашим салом та по нашій шкурі. Недодала? А-я-яй! Ганьба! Хоча, з іншого боку, калькулятори, і ті помиляються. Приходьте до нашого супермаркету, ми завше раді покупцям, високу культуру обслуговування гарантуємо!..

Напишете на мене скаргу? Пишіть, люба. Покупець завжди правий. Але невже ви не бачите, яка я добра, ввічлива, чуйна? Мабуть, даремно на міжобласному шоу-конкурсі мене визнали найкращою за професією! Наступний, будь ласка (Перець. 2000. № 4. С. 6).

В основі цієї сатиричної усмішки – актуальна, побутова, гостра, соціальна проблема дефіциту чесності й ввічливості продавців (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. С. 83).

Весь інший сатиричний дискурс включно з виділеними жанрами детально описаний О. Кузнецовою (Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. 250 с.).

Тема 5.

Використання жанрів зображальної журналістики, газетно-журнальної та плакатної графіки, карикатури, шаржу, колажу, коміксу, манги в сатиричному дискурсі

Сатирична некоментована фотозамітка (сатиричний фотофакт)

Сатирична фотозамітка тому називається фотофактом, що є некоментованою і може обходитися без заголовку.

Приклад сатиричної некоментованої фотозамітки (сатиричного фотофакту).

Глибоке занурення в дербі між іспанськими футбольними грандами «Реалом» і «Барселоною» в 1929 році.

Сатирична фотозамітка

Сатирична фотозамітка вже є коментованою, може мати заголовок, але може й обходитися без нього.

Приклад сатиричної фотозамітки без заголовку.

Король Георг VI під час II Світової війни перебував у стані війни з Німеччиною як король Великобританії, але як король Ірландії був з німцями у

мирі і навіть приймав вірчі грамоти від німецьких послів. Пізніше, після поділу Індії та Пакистану, які формально протягом деякого часу були володіннями британського королівського дому, він і зовсім перебував у стані війни сам з собою.

Сатирична розгорнута фотозамітка

Сатирична розгорнута фотозамітка обов'язково має заголовок.
Приклад сатиричної розгорнутої фотозамітки.

М. Хрущов на міжнародній арені

Спочатку закусити...

Візит Микити Хрущова в Індію. Взаємне годування – звичай найвищої кашмірської гостинності. 1952 рік.

Потім – запити...

Микита Сергійович Хрущов пробує пепсі-колу в Москві на Американській національній виставці. 1959 рік.

Далі – покурити...

Хрущов і перший президент Індонезії Сукарно. 1960 рік.

Потанцювати...

У 1964 році актриса Джейн Менсфілд, сліпуча платинова блондинка із соковитим бюстом, висунула свою блискучу кандидатуру на пост президента США. На рекламних щитах та агітаційних буклетах сексуальна красуня не лише демонструвала апетитні форми, а й навіть «потанцювала» з Микитою Хрущовим. Тоді вона мало не забрала голоси всіх чоловіків Америки.

І, нарешті, похуліганити...

М. Хрущов розмахує черевиком з трибуни 15-ї Генеральної асамблеї ООН і погрожує усім «показати кузькіну мати» (атомну бомбу). 1960 рік.

Фотозвинувачення

Куди дівати львівський непотріб? Сміттєспалювальні заводи у Дніпрі, Харкові та Рівному або закриті, або перепрофільовані.

– А нумо засмічуватимемо природу інших областей України, – вирішили в мерії під орудою А. Садового. – Інакше ризикуємо позбутися своїх зручних посад через кількомісячне невивезення сміття з дворів міста Лева.

Почалися багатомісячні пригоди львівських відходів, вивалюваних в різних областях де попало, що часто супроводжувалося протестами та скандалами з боку місцевих жителів.

То ж українці зробили мера Львова А. Садового героєм нової настільної гри.

ПРИГОДИ ЛЬВІВСЬКОГО СМІТТЯ

НАСТІЛЬНА ГРА

Сатирична фотозарисовка

Гулівер після повернення з Ліліпутії

Фоторепортаж

Людина на транспорті з точки зору фізики –
це лише переміщення тіла з точки А в точку Б

Надійне паркування

Crazy people
Voodoo people

DEMOTIVATOR.INFO

Коли ноги втомилися крутити педалі

Пересування в період мусонів

Вічний двигун по-індійському

Автобус – це круто...

...А залізниця – це крутіше!

Якщо Вам захотілося самотності...

Фотофейлетон

Практика спецслужб

Усі спецслужби світу максимально утруднюють доступ громадян до державних таємниць.

Зате для себе встановлюють комп'ютери. Спочатку незручні...

Саме так перевозили комп'ютер у 1957 році...

А потім зручні...

А для звичайних громадян і навіть дослідників – засекречують документи в архівах.

- Хочете прочитати справу таку-то? Будь ласка, тільки зачекайте 99 років.
- Але ж я можу не дожити...
 - Нічого, напишіть заповіт дітям, вони прочитають!
 - Бажаєте дізнатися таємницю вбивства століття?
 - Знаєте, таємниця є держсекретом і розсекретиться, якщо зірки на небі зійдуться з кон'юктурними обставинами політкерівників на землі...

Ще один прикладу фотофейлетону.

Відділ відставних начальників

В одній корумпованій країні депутати й міністри, а також начальники рангом нижче полюбляли збирати грошові знаки іноземних країн. Якщо правоохоронні органи їх у цьому викривали, їм доводилося ділитися з ними «фантиками». Біда була в тому, що зі своєю посадою ті, що провинилися, змушені були прощатись. І якби це був поодинокий випадок, йому б дали раду. Он у Кабміні є посада міністра без портфеля! Але якщо це масове явище? Так ніяких посад не напасешся!

Ви тільки уявіть: інші синекури зайняті, звільнені на менші зарплати не погоджуються. Що робити?.. От і вирішили в держапараті: створити відділ відставних начальників з конкурентним окладом.

Колишній міністерці в новому відділі – окремий стіл.

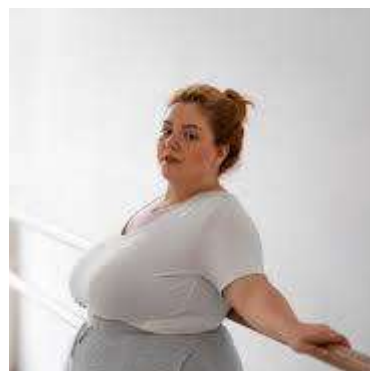
Колишньому депутатові – окремий диван.

Колишньому міському чиновникові – часті перекури.

Колишній очільниці Національного агентства – регулярне під'їдання.

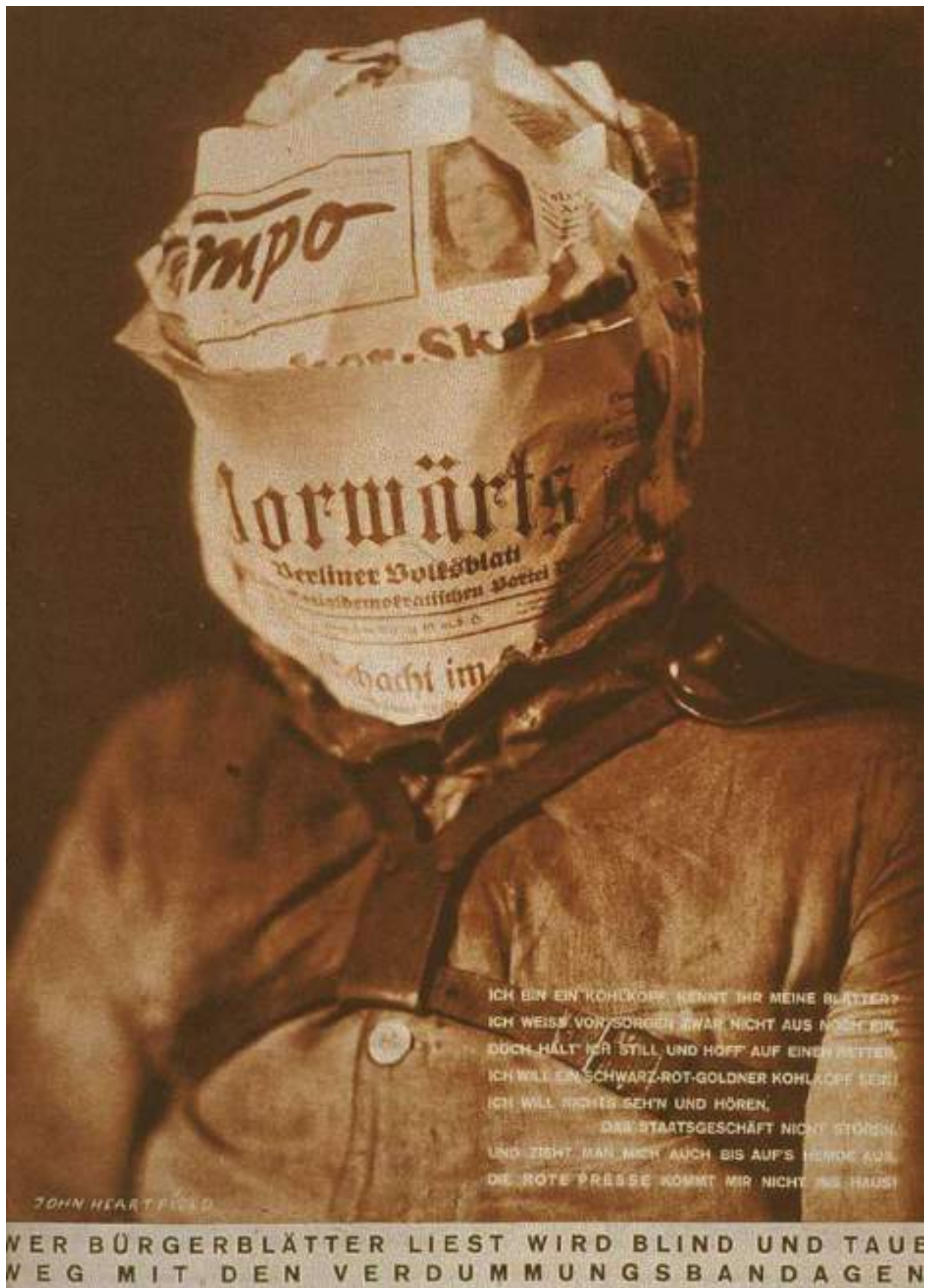
Колишній голові Спостережної ради – перегляд журналів про моди.

Так би вони й жили, якби в результаті величезного корупційного скандалу в бюджеті не виявилася гігантська нестача. Державний апарат зазнав реорганізації, і відділ відставних начальників було скорочено.

Сатирична газетно-журнальна графіка

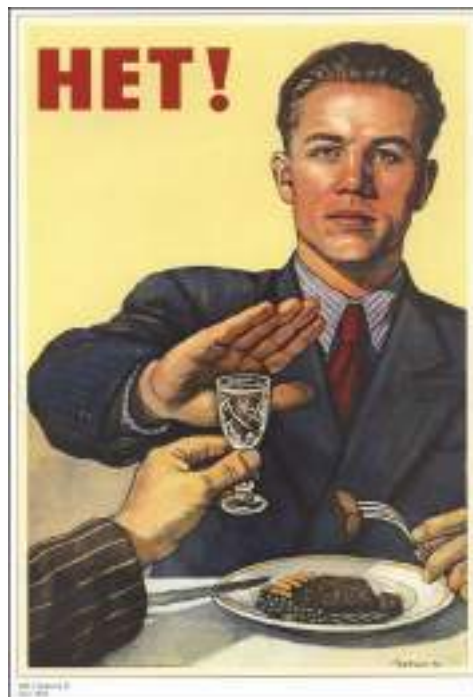
Це окреме візуальне мистецтво. Ось приклад.

«Той, хто читає буржуазні газети, сліпий і глухий. Геть отупляючі шори!»
AIZ – «Arbeiter Illustrierte Zeitung» («Ілюстрована робоча газета»), лютий 1930

Підпис у правому нижньому кутку говорить: «Я – капуста голова. Знайомий з моїм листям?» Далі персонаж повідомляє, що не цікавиться політикою, вважає за краще не замислюватися про суспільні справи і швидше дозволить зняти з себе останню сорочку, ніж допустить червону пресу до своєї оселі. Його голова загорнута в соціал-демократичну газету «Vorwärts» та популярний таблоїд «Темро». З цієї ілюстрації розпочалася восьмирічна співпраця видатного діяча німецького авангарду, новатора фотомонтажу Джона Хартфілда з AIZ.

Сатирична плакатна графіка

Голод

Цензурований Володимир Висоцький
Спробую відтворити плакат часів горбачовської перебудови.

Я **не** люблю, когда наполовину,
Или когда прервали разговор.
Я **не** люблю, когда стреляют в спину,
Я также против выстрелов в упор.

Я **не** люблю себя, когда я трушу,
Досадно мне, когда невинных бьют,
Я **не** люблю, когда мне лезут в душу,
Тем более, когда в нее плюют.

Сатирична карикатура

Карикатура означає:

1) сатиричне чи гумористичне зображення, у якому комічний ефект створюється перебільшенням та загостренням на думку деяких неприємних, жахливих рис, несподіваними зіставленнями та уподібненнями;

2) жанр образотворчого мистецтва (зазвичай графіки), що є основною формою образотворчої сатири, у сатиричній чи гумористичній формі зображує будь-які соціальні, суспільно-політичні, побутові явища, реальні особи чи характерні типи людей.

Сторінка журналу «Перець», присвячена О. Б. Єрмаку.

Політично-поетичне!

УЛЮБЛЕНИЙ

Не вірю нікому з народних обранців:
Усі вони суть слимаки,
Юрба товстошпиків, зажерливих ланців
З синдромом хавуги-руки.
Усі ці підсвинки, чи пак депутати,
В політику пруться за тим,
Аби лиш побільше у пельку напхати,
Безовісно брешучи всім.
«Із грязі у князі» – то наша «еліта»
Усіх різнобарвних порід.
Змінився король – і змінилася свита,
Та щось не змінився цей світ.
Які б не були королі-королята
Про свій лише думают рот,
І шпелють-печуться про все та ж Рада –
Чомусь тільки не за народ.
Та я б їх усіх тим кагалом і скопом
З парламенту прямо в тюрму.
Одного лиш знаю нормального хлопця
І вірю одному йому.
Не вибраний поки він в органи влади –
І то є суттєвий пробіл.
Я знаю: він гідний усе обійняти,
Тому що не беззз, не дебіл.
Особа серйозна, жорстка, принципова
І справжній козак-патріот:
Ніколи на вітер не видає слово
Та думає лиш про народ.
Душа там насправді така кришталева
І чиста, як крапля води,
І серце хоробре могутнього лева,
І руки такі золоті.
Та розум меткий, що усьому дасть лад,
Язик як міцне долово:
Спроможний лиш він навести тут порядок,
А більше, напевно, ніхто.
Мені так мило, ізмалечку рідне
Його променисте ім'я.
Зізнаюся скромно, хоч це й очевидно,
Що це мій улюблений – Я!

Гнат ГОЛКА

Валерій ЧМИРЬОВ

ПРО МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ

Був Брежнєв, Сталін, Перед нами – Ленін,
А потім вибрали режим «ЗЕЛЕНИЙ».
І нас тепер чекає доля нелегка,
Поки закінчиться епоха Єрмака.

ПРО ФАРИСЕЇВ ПРИ ВЛАДІ

Вони сьогодні полюбивли вишиванки,
Напхавши грошей собі в глотку і в барсетку.
А вчора хтось із них любив косоворотку,
А інший – лавосердак, штиблети і жилетку.

НАТАЛІ МОСЕЙЧУК

Живе і мріє журналістка ця бідова
На хліб намазати українську нашу мову.
І не адається їй ніяк цього зробити,
Не може мову в супермаркеті купити.

ПРО ЄРМАКА

Ви на сніданок мали каву та яйце?
То ж Єрмаку віднині дикуйте за це,
Бо якби в ОФІСІ відсутній був Єрмак –
Ви взагалі би не посідали ніяк.
Та щоб ви знали, що таке для вас Єрмак:
Це хліб із маслом, авокадо і форшмак,
Це газ по трубах, це вам пенсія й зарплата,
Це «Мерседес», що є в бабусі депутата,
А в його жінки – нерухомість із біде,
А в теши – в Лондоні квартира і т.д.

А ще й вода (що в туалеті) із бачка
На унітаз не потече без Єрмака.

ПРО ВІДКРИТІ ДЕКЛАРАЦІЇ

Вони Закону про відкриті декларації
Бояться більше, аніж власної кастрації,
Бо за зелені папірці в тісних конвертах
Давно купили їх... у Офіс Президента.

ПОДОРОЖНЯ РЄЗНИКОВУ

Ви на прощання экс-Міністрів Альоні
Вкладіть у жменю які-небудь гроші.
У другу руку – чи яйце чи курку,
Та й одягніть його в «зимову» куртку.

ТАЛАНТИ ПОВОРОЗНЮКА

У тюрмі відсидів, матюкався в Ютубі,
Потім став Президентом у футбольному клубі...
Наукове звання вже пора йому дати.
Гей, наук доктора і наук кандидати!
Не впадайте від нього в прострадію,
Напишіть нашу дисертацію!

ПАША-МЕРСЕДЕС

Пильнує Київ, Рівне і Одеса,
Як випахнуть з Лаври Пашу Мерседеса.
А він же Лавру любить до беззямі,
Вчепився в неї вузом і зубами.
А як «чипляється» стане вже несила,
То Мерседес на «Мерседес» і... до Кіріва.

Володимир САХНЮК

Перець. 2024. № 2. С. 12. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_2024_02/?page=2

Сатиричний шарж

Шарж – різновид карикатури, в якому зберігається подібність з об’єктом зображення, але сатиричний дискурс змінює та виділяє найбільш характерні риси моделі. На малюнках-шаржах можуть бути зображені люди, тварини та різні предмети. Гіпербола та сатиричні тенденції покликані привернути увагу влади й суспільства до соціального зла і сприяти його знищенню – для початку сміхом.

Через півмісяця після повномасштабного вторгнення загарбників в Україну чеський журнал «Respekt» помістив на обкладинку путіна в крові, підтримавши нашу країну.

Сатиричний колаж

Сатиричний колаж – це жанр, де за допомогою монтажу (об’єднання фото або за мотивами фото, фрагментів і тексту) створюється критичне зображення соціальних, політичних чи побутових явищ, що висміює їх у сатиричній формі подібно до карикатури. Він використовує реальні зображення для створення

абсурдних чи іронічних ситуацій, щоб підкреслити вади та абсурдність реальності, часто за допомогою дотепних написів і доданих елементів.

Сатиричний комікс

Сатиричний комікс — це жанр, що використовує засоби сатири для висміювання соціальних, політичних чи побутових вад суспільства. Сатиричний комікс може бути у форматі стрипів (коротких історій), графічних романів або веб-коміксів за допомогою яскравих ілюстрацій для посилення ефекту.

Останні дні найважчі

Сатирична манга (сатирична комікку)

Сатирична манга (або сатирична комікку) – частина японської культури, зокрема книговидавничої індустрії, форма зображального мистецтва та водночас літературне явище. Покликана сміхом знищувати соціальне зло.

Окупаючись у формі коміксу, розвивається у вигляді аніме (японської мультплікації), ранобе (японської фентезійної літератури), відеоігор та інших прикладних творів.

«Дві людини жартома грають у перетягування каната головою»
(з японського манускрипту XII сторіччя)

Список рекомендованих джерел

Александрович Ігор. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Андріюк Наталя. Часопис “Хрін” як спроба політичної сатиричної журналістики на східноукраїнських землях // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Вип. VIII. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 2000. С. 83 – 90.

Андрос Ніна. Поради колегам. К.: Рад. Україна, 1969. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Арутюнянц Анатолій. Карикатури. Шаржі. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Арутюнянц Анатолій. Дружні шаржі. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Арутюнянц Анатолій. Карикатури та дружні шаржі. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Арутюнянц Анатолій. Карикатури та дружні шаржі. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Балаклицький М. А. Зображальна журналістика : навч.-метод. посібник для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 84 с.

Бандурак Володимир. Як бичка на суддю вивчили. К.: Рад. Україна, 1958. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бандуренко Євген. За хвіст та на Сонце. К.: Рад. Україна, 1955. 61 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бандуренко Євген. Сміхом колючим... К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Баранов Віктор. Вічний двигун. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Басенко Костянтин. Божа біографія. К.: Рад. Україна, 1963. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бегеба Аскольд. Серенада під аварійним балконом (гімни, оди, елегії, балади, поеми) / малюнки Миколи Капусти // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 09. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_09/

Бе-Ша (Борис Мойсейович Шаповал). Карикатури з натури. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Безбородько Григорій. Погоня за невидимками. К.: Рад. Україна, 1959. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Безбородько Григорій. Слідкуйте за модою! К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Безбородько Григорій. Таємна вечере. К.: Рад. Україна, 1969. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Безбородько Григорій. Уразлива п'ятка. К.: Рад. Україна, 1974. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Безбородько Григорій. Чим пахнуть тюльпани. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Белебега І. Політична сатира в боротьбі за український дух // Березіль. 2002. № 7 – 8. С. 185 – 186.

Берега Юрій. Бархан // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 03. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2023_03/

Берега Юрій. Слово – гостю! // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 18. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_18/

Білецький Михайло. Лірика з перцем. К.: Рад. Україна, 1957. 60 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білкун Микола. Старий друг. К.: Рад. Україна, 1955. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білкун Микола. Останній могіканець. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білкун Микола. Оверко з хутора. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білкун Микола. Панський пес побігли... К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білкун Микола. Кіса з булавою. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білоус Дмитро. Добрим людям на здоров'я, ворогам – на безголов'я. К.: Рад. Україна, 1951. 58 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Білоус Дмитро. Альфи – не омеги. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Богачук Олександр. Золота жінка. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Божик Євгенія. Пташине молоко. К.: Рад. Україна, 1973. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бойко Владислав. Осел-диригент. К.: Рад. Україна, 1973. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Большак Василь. Янгол із Терешок. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с. (Серія «Бібліотека Перця»).

Большак Василь. Анігдот. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Большак Василь. Гросмейстери. К.: Рад. Україна, 1970. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бондаренко Володимир. Що скажуть нащадки? К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бондаренко Володимир. «Покер». К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бондаренко Володимир. Сім кіп ініціативи. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бондаренко Володимир. Хор волаючих у пустелі. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бортняк Анатолій. Поезія внагус. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бортняк Анатолій. Витверезник для ліриків. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Бугаєнко Никон. Карусель з юшкою / Ілюстр. А. Арутюнянца. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вавіровський Микола. Живемо, братці! К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вавіровський Микола. Гра обраних (сатиричний детектив) // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 06. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_06/

Василенко Анатолій. Пригоди Перченяти. К.: Рад. Україна, 1972. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василенко Анатолій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василенко Анатолій. Веселим олівцем. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василенко Анатолій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василенко Анатолій. Дошкульним олівцем (Графічні нотатки про суспільні непорядки) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 06. Режим доступу: https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_06/

Василенко Анатолій, Герасимчук Сергій. Житіє святих і нечестивих. К.: Рад. Україна, 1968. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василь Шукайло (Бойко Владислав). Боброва шуба. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василь Шукайло (Бойко Владислав). Соловей на службі. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василь Шукайло (Бойко Владислав). Трактат про ніс. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Василь Шукайло (Бойко Владислав). Родові риси. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вишневський Дмитро. Про таке та про інше. К.: Рад. Україна, 1964. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вишневський Дмитро. Чотири доби невагомості. К.: Рад. Україна, 1972. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Віннікова Н. М. Дискурс української літературної пародії. К.: Наук. думка, 2014. 431 с.

Вішта Микита. Кінець династії. К.: Рад. Україна, 1957. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вішта Микита. Колумб відкриває піцерію. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Вовк Борис. Виробнича травма. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Воропай Анатолій. Кому пікся калач. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Воропай Анатолій. Язик за зубами. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Воскрекасенко Сергій. Від душі. К.: Рад. Україна, 1951. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Воскрекасенко Сергій. Сатиричні мініатюри. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Воскрекасенко Сергій. Для чого на світі живе? К.: Рад. Україна, 1972. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гайдаєнко Іван. Відверто кажучи. К.: Рад. Україна, 1959. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гайдай Іван. Риб'яча струна. К.: Рад. Україна, 1967. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гайдай Іван. Шука в животі. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гайдай Іван. Ювелірна Томочка. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гайовий Гриць. Свині на водопої (правдиві історії не без алегорії – всі заримовані й цілеспрямовані) // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 10. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_10/

Галан Ярослав. Папська сльоза. К.: Рад. Україна, 1952. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Галіцин Іван. Сьоме колесо. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гараздій М. Гумор і сатира як квінтесенція комічного в закарпатських часописах 1920 – 1930-их років: [Наукові дослідження преси]. Ужгород: ПП Наумченко Н. В., 2018. 100 с.

Гарачковська О. О. Віршована пародія на сторінках української періодики та окремих видань другої половини ХХ ст. // Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв / Гол. ред. М. С. Тимошик. Ч. 3. К.: КНУКіМ, 2014. С. 37 – 45.

Гарачковська О. О. ХХ століття в українській поезії крізь призму сміху: монографія. К.: Альфа-М, 2015. 560 с.

Гарачковська О. Епіграма на шпальтах «Літературної України». 2019. Український інформаційний простір. Ч. 3. С. 134–145. URL: https://www.researchgate.net/publication/334072158_Epigrاما_na_spaltah_Literaturnoi_Ukraini/fulltext/5d159301299bfl547c8436a7/Epigrاما-naspaltah-Literaturnoi-Ukraini.pdf

Гарачковська О. О. Жанрово-стильові модифікації української віршованої сатири й гумору ХХ століття: автореф. дис... докт. філол. наук: 10.01.01. Українська література / Київський національний університет культури і мистецтв. К.: Б. м., 2015. 37 с.

Гарачковська О. О. Журнал «Перець» та його роль у становленні української гумористики // Комунікаційні технології: наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. Т. 2. К.: КНУКіМ, 2013. С. 17 – 22.

Гарачковська О. О. Приперчений сміх на сторінках «Літературного Чернігова» // Літературний Чернігів: щоквартальний мистецький журнал літературної спільноти «Чернігів». 2013. Вип. 2 (62). С. 106 – 112.

Гарматюк Анатолій. Інтелігентна Киця. К.: Рад. Україна, 1969. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гарматюк Анатолій. Вундеркінь. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гарченко Григорій. Йог і смог. К.: Рад. Україна, 1990. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Герасименко Микола. Лагідний Яків. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Герасимчук Сергій. Незвичайні ситуації. К.: Рад. Україна, 1973. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Герасимчук Сергій. Вінегрет з перцем. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Герасимчук Сергій. Карикатури з натури. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Герасимчук Сергій. Незвичайні ситуації. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Глазовий Павло. Великі цяці. К.: Рад. Україна, 1957. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Глазовий П. Сміхологія. К.: Дніпро, 1989. 575 с.

Глиненко Володимир. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Глиненко Володимир. Гостим олівцем. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Годованець Микита. Осел на хаті (байки). К.: Рад. Україна, 1958. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Годованець Микита. Вужі під яслами. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Годованець Микита. Талановита тріска. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Голобородько Василь. Нічна пригода. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Горбачов Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Горевалов С. І., Н. І. Зикун, С. А. Стародуб. Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення : навч. посіб. К.: КиМУ, 2010. 296 с.

Горевалов С. І., Зикун Н. І. Жанри фотожурналістики в умовах посилення тенденції візуалізації ЗМІ // Наукові записки інституту журналістики. 2014. Т. 56. С. 257 – 261.

Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів: Вища шк., 1974. 294 с.

Гриценко Степан. Знаменитий біс. К.: Рад. Україна, 1974. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гриценко Степан. Кіт і прогрес. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гришко Петро. Рябко в заступниках. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Громов Олесь. Престиж і підметки. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гроха Лаврін. Квашені вітаміни. К.: Рад. Україна, 1957. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гроха Лаврін. Приварок. К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гроха Лаврін. Чистісінька правда. К.: Рад. Україна, 1968. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гроха Лаврін. Театр Перця. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гулько Віталій. Ефекти та дефекти. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Гурківський Ігор, Костенко Олексій. Дуплет сіллю. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Давиденко Яким. У нас в Пуцьверінках. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Давиденко Яким. От вам і жарти. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Давній український гумор і сатира / упоряд. Л. Є. Махновець. К.: Держлітвидав, 1959. 496 с.

Дмитрієв Микола, Торлюк Антоніна, Меламед Марко. В одній упряжці. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Добрянський Павло. Лепеха в раю. К.: Рад. Україна, 1970. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Добрянський Павло. Електронна сваха. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Добрянський Павло. Тонка натура. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дорошенко В. О. Сатира Остапа Вишні на сторінках української періодики 1918 – 1920 рр. // Українська періодика: історія та сучасність: Матеріали ювілейної наук. конф., присвяч. 70-річчю багатотираж. газ. “Харківський університет”. Харків: ХДУ, 1998. С. 45 – 51.

Дрешпак В. М. Жанрологія журналістських творів: навчальний посібник. Дніпро: УМСФ, 2021. С. 162 – 171.

Дрофань Анатолій. Іменини. К.: Рад. Україна, 1956. 61 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дуб Валентина. Гомо гоміні. К.: Рад. Україна, 1971. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дуб Валентина. Недільний діалог. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дубенко Іван. Важка ноша. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дубенко Іван. Свіжа голова. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дубицький Никанор. Генеральна репетиція. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дудар Євген. Вуглеводи і віники. К.: Рад. Україна, 1968. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дудар Євген. Коза напрокат. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Дудар Євген. Запрягайте, хлопці, коней... // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 01. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_01/

Дудар Євген. Буквар здорового глузду (Д'ударизми та Люстрацизми) / Малюнки Валерія Чмирьова // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 07. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_07/

Ендеберя Віктор. Свати. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ендеберя Віктор. Щаслива пора. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ендеберя Віктор. Вічна ручка. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ендеберя Віктор. Жертва традиції. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Слишевич Григорій. Нацькований Рябко. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Єськов Валер'ян. Справжній мужчина. К.: Рад. Україна, 1985. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Єфремов С. Історія українського письменства. К.: Femina, 1995. 688 с.

Желтовський П. Початки українського шаржу та карикатури // Жовтень. 1970. № 3. С. 120 – 121.

Житник Анатолій. Зустріч з ескулапом. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Жолдак Олесь. Відколювання номерів. К.: Рад. Україна, 1960. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.

Зелінський Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Зелінський Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Зелінський Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Зелінський Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Зелінський Валерій. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Зикун Н. І. Зображальна графічна сатира українських газет у контексті загальних тенденцій розвитку сатиричної публіцистики // Вісник ХДАК. 2016. Вип. 49. С. 99 – 109.

Зикун Н. І. Жанрова репрезентація сатиричної журналістики: уточнення наукових підходів // Наукові записки Інституту журналістики. 2015. Т. 61. С. 83 – 90.

Зикун Н. І. Українська сатирична публіцистика: загальне поняття та джерела становлення // Держава та регіони. Соціальні комунікації. 2013. № 2 (14). С. 77 – 82.

Золотаревський Ісак. Головна перешкода. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Золотаревський Ісак. Голий король. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Івакін Ю. О. Сатира Шевченка. К.: АН УРСР, 1959. 335 с.

Івакін Ю. О. Парнаський циркульник. К.: Рад. письменник, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Івакін Ю. О. Пародії. К.: Рад. письменник, 1971. 127 с.

Івакін Ю. О. Книжка пародій. Персоналії. Про попа та його собаку. 2х2=?. Не називаючи прізвищ. Малюнки А. Арутюнянца. К.: Рад. Україна, 1973. 174 с., іл.

Івакін Ю. О. Пересміхи. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Івакін Ю. О. Гіперболи. Літературні фейлетони. Гумористичні оповідання. К.: Рад. письменник, 1975. – 159 с.

Івакін Ю. О. Від великого до смішного... Гумор і сатира. К.: Рад. письменник, 1979. 184 с.

Івакін Ю. О. Залп: Пародії, фейлетони, гумор. К.: Молодь, 1982. 151 с.

Івакін Ю. О. Гумор і сатира. К.: Дніпро, 1986. 421 с.

Іванович Володимир. Рекомендована лисиця. К.: Рад. Україна, 1954. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Іванович Володимир. Порося в мішку. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Іонов Олексій. Будиночок над Єланню. К.: Рад. Україна, 1953. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Іщенко Юрій. Чорна невдячність. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Іщенко Юрій. Важкі часи. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Іщенко Юрій. Флешмоб для Феміди // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 01. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2023_01/

Каневський Олександр. Бережіть жінок! К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Капелюшний А. О. Виникнення і розвиток української радянської сатиричної публіцистики. К.: НМК ВО, 1990. 136 с.

Капелюшний А. О. Сатиричний журнал «Червоний перець». Львів: Вища шк., 1986. 144 с.

Капуста Микола. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Капуста Микола. Геть гріх – хай живе сміх! // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 16. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_16/

Караміна Євгенія, Розумний Микола. Барабанна педагогіка / Ілюстр. Р. Сахалтуєва. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Карпенко В. О. Газетні жанри як комунікативні форми журналістики: Текст лекції для студентів Інституту журналістики з курсу «Основи професійної комунікації» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К.: Інститут журналістики, 2002. С. 18 – 23.

Касянчук Неля. Лебедина шапка. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кириленко Валентин. Корова під сідлом. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кириленко Валентин. Штатний комар. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кінько Тарас. Київський динозавр (замальовки небайдужого) / Малюнки автора // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 05. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_05/

Ключина Павло. Байки. К.: Рад. Україна, 1955. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ключина Павло. Нові байки. К.: Рад. Україна, 1960. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ключина Павло. Солов'ї та жаби. К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ключина Павло. Байки. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Коваль Віталій. Стружка. К.: Рад. Україна, 1969. 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Коваль Віталій. Жертва безпеки. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Коваль Віталій. Дефіцитний сторож. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Коваль Віталій. Як стати стрункою. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Коваль Віталій. Сільський детектив. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Козюренко Олександр. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1960. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Колянківський Микола. Добродійні таблетки. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кононенко Іван. Не та позолота. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Королевич Ярослав. Сіркові очі. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Королевич Ярослав. Стійкий флюгер. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Косматенко Анатолій. Кручені паничи (байки). К.: Рад. Україна, 1956. 49 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Косматенко Анатолій. Яка ж мораль? К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Косматенко Анатолій. У лісі й поза лісом. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Костовецький Абрам. 100 пострілів. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Костовецький Геннадій, Попов Олег. Чужі діти. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Костовецький Геннадій, Попов Олег. Приходьте вчора. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Костовецький Геннадій, Попов Олег. Стрибок у невідомість. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кость Степан. Вступ до журналістики: Навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. С. 352 – 361.

Кочан Іван. Нутряна хвороба / Ілюстрації Й. Когана. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравченко Євген. Ой, кума, ти душа... К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравченко Євген. Замри й не дихай. К.: Рад. Україна, 1968. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравченко Євген. Чоботи з милом. К.: Рад. Україна, 1972. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравченко Федір. Клумба з колючками. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравчук Василь. Павук і муха. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кравчук Василь. Номенклатурна лічилка. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Красюк Петро. Премійований кіт. К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Красюк Петро. Поголений їжак. К.: Рад. Україна, 1969. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Крижанівський Андрій. Бабця з Копенгагена. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Крижанівський Андрій. Телефонна пригода. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кругляк Юрій. Хрін і Лаврін (фейлетони, байки, мініатюри та епіграми). К.: Рад. Україна, 1956. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кругляк Юрій. В чотири рядки. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кругляк Юрій. Космічні кавуни. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кругляк Юрій. Байки без моралі. К.: Рад. Україна, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кругляк Юрій. Мініатюри. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Шаман. К.: Рад. Україна, 1964. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Тонкощі професії. К.: Рад. Україна, 1971. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Дефіцитна професія. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Дядя з собачкою. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Недозволене хобі. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Круковець Овсій. Байки з резолюціями. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Кузнецова О. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі. Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. 250 с.

Кузьмич О. Мовні засоби творення комічного в українській прозі кінця ХХ століття – початку ХХІ століття: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Українська мова / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Б. м., 2015. 20 с.

Кузнецова О. Диференціація заміток у пресі на види // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. 2015. Вип. 5. С. 315–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2015_5_29.

Кучер Микола. Дядина. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Мокрим рядом. К.: Рад. Україна, 1958. 61 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Хоч круть, хоч верть. К.: Рад. Україна, 1962. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Деруни і розтягаї. К.: Рад. Україна, 1966. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Сатана у целофані. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Страшна помста. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагода Валентин. Фатальна необачність. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагоза Віктор. Вчений і Колода (байки). К.: Рад. Україна, 1958. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагоза Ігор. За чисту монету. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лагоза Ігор. Вхідні вихідні. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ларін Павло. Ланцюгова реакція. К.: Рад. Україна, 1969. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лемешев Кость. Подвиг на баштані. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лендел Василь. Виноградний бал. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Литвин Михайло. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лігостов Вільям. Як знайти ідеальну дружину. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Літневський Геннадій. Тільки без паніки! К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лубенський Петро. Про діляг і стіляг. К.: Рад. Україна, 1957. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лузан Феодосій. Терміновий звіт. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лук'ян Гуска. Фейлетони. К.: Рад. Україна, 1958. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лук'яненко Олександр. Муха в космосі. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лук'яненко Олександр. Зуб мамонта. К.: Рад. Україна, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лук'яненко Олександр. Звітна Галочка. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Лук'яненко Олександр. Добрий пірат Джон. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Майдаченко П. І. Комічне в сучасній українській прозі. К.: Дніпро, 1991. 189 с.

Маківчук Олександр. Про користь анонімки. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Здоровенькі були! К.: Рад. Україна, 1952. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. І сміх і гріх. К.: Рад. Україна, 1957. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Замужем і вдома. К.: Рад. Україна, 1963. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Сатира і гумор: Вибрані твори. К.: Дніпро, 1982. 384 с.

Маківчук Федір. Любов і параграф. К.: Рад. Україна, 1966. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Вінегрет з перцем. К.: Рад. Україна, 1969. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Свині не винні. К.: Рад. Україна, 1972. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. «Кошмар моєї жизні». К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Дорогі мої одноперчани. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Подвійна юшка. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Маківчук Федір. Молитва батька (фейлетони, гуморески, смішинки й перчинки) / Малюнки Володимира Гливенка та Анатолія Василенка // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 02. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_02/

Мартинов Василь. Заповіт графомана. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мастерова О. Я. Фейлетон як тип тексту в системно-структурному та стилістичному аспектах (на матеріалі німецькомовного фейлетону) // Вісник ХНУ. 2010. № 930. С. 164 – 169.

Махновець Л. Гумор і сатира наших предків // Давній український гумор. К.: Держлітвидав, 1959. С. 5 – 40.

Махновець Леонід. Сатира і гумор української прози XVI-XVIII ст. К.: Наук. думка, 1964. 480 с.

Мельник Василь. Позаштатна няня. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мельник О. Сучасний літературний фейлетон: об'єкти художньої уваги та виражальні засоби (на матеріалі «Літературної України»). *Studia methodologica* 2015. №. 40. С. 438 – 442 URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6429/1/Melnyk.pdf>

Мельничук Сергій. Карась у сметані. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мельничук Сергій. П'яте колесо. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мельничук Юрій. До раю навропростець (памфлети, гуморески) / Ілюстр. К. Заруби. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Михеїв Кость. Вічна стрижка. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Михильов А. Д. Французская сатира второй половины XX века: социально-идеологический аспект и поэтика. К.: Вища шк., 1989. 183 с.

Мироненко Борис. Оса у пляшці. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мірошніченко Олександр. Йог. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мірошніченко Олександр. Хто ж залишиться в конторі? К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Мокрієв Юрій. Льока. К.: Рад. Україна, 1955. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Ерудиція з молоком. К.: Рад. Україна, 1964. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Закон є закон. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Бацила свинства. К.: Рад. Україна, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Чолом вам! К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Загадка природи. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Любов навиворіт. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. За «райською» брамою. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Молякевич Дмитро. Критика знизу. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Монастирський Олександр. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Москаленко Віктор. Електронний півень. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Моторний Олександр. Слизьке масло. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Музичук Аркадій. Заспіваймо, браття, славень (сатири, усмішки прозові та віршовані, смисли) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 21. Режим доступу: https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_21/

Муляр Яків. Прутикові іменини. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Наконе́чна З. Особливості жанру фейлетону у львівській газеті «Новий час» (1923 – 1939 pp.). Пресознавство. 2022. Вип. 1. С. 161 – 170. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/pps/pps2023/jrn/pdf/12.pdf>.

Наумов Анатолій. Весілля триває! К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Наумов Анатолій. Гаманець для інспектора. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Наумов Анатолій. Обличчя для бездоганної скорботи // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 04. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2023_04/

Наумов Анатолій. На подвір'ї злий Рекс // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 15. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_15/

Немирович Іван. Коза на шлагбаумі. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Немирович Іван. Агент №796456. К.: Рад. Україна, 1971. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Немирович Іван. «Карапет» під бубон. Гуморески, пародії, фейлетони / Ілюстр. А. Арутюнянца. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Немирович Іван. Жовті черевики. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Немирович Іван. Любов із дзенькотом. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Нестер З. М. Гумор і сатира в творчості С. Васильченка. К.: Видавництво АН УРСР, 1962. 150 с.

Нестер З. М. Поетика памфлету. К.: Наук. думка, 1973. 238 с.

Нехода Іван. Не любо – не слухай. К.: Рад. Україна, 1956. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Немченко Віталій. Домашній рекетир. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Носенко Олекса. Всюдисущий Стратон. К.: Рад. Україна, 1958. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олександр Ковінька. Ось не грайте на нервах... К.: Рад. Україна, 1958. 61 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олександр Ковінька. Преподобні вуха. К.: Рад. Україна, 1960. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олександр Ковінька. Батогами піднімали, батогами й годували. К.: Рад. Україна, 1966. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олександр Ковінька. Кислі яблука. К.: Рад. Україна, 1975. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олійник Степан. Ходить Перець по городу... К.: Рад. Україна, 1952. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олійник Степан. Дорога дама. К.: Рад. Україна, 1954. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Олійник Степан. Отак воно було! К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Опанасенко Павло. Мартин з балалайкою. К.: Рад. Україна, 1960. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Остап Вишня. А народ війни не хоче. К.: Рад. Україна, 1952. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Остап Вишня. Мисливські усмішки. К.: Рад. Україна, 1954. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Остап Вишня. Фейлетони 1956 року. К.: Рад. Україна, 1957. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Остап Вишня. Твори в 5 т. К.: Дніпро, 1974.

Остап Вишня. Кандидатурія. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Остап Вишня. Усмішки. Фейлетони. Гуморески / Малюнки Анатолія Василенка // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 11. Режим доступу: https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_11/

Пальцун Володимир. Рятівний зуб. К.: Рад. Україна, 1978. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Пальцун Володимир. Облога людоджера. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Пальцун Володимир. Мандрівний чайник. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Пальцун Володимир. Повороти долі. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Пальцун Володимир. Щодня, щохвилини з бандитами // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 11. Режим доступу: https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_11/

Пальчик Михайло. Професійна звичка. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Памфлет. URL: <https://esu.com.ua/article-881786>.

Панчук Н. М. Сатирична газета “Сова”: маловідомі сторінки історії української сатиричної періодики Закарпаття // Українська періодика: історія і сучасність: Тези доп. і повід. Третьої Всеукр. наук.-теорет. конф. 22 – 23 грудня 1995 року. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 1995. С. 114 – 116.

Перебийніс Петро. Іменини року // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 20. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_20/

Петренко Микола. Вовча діста. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Петренко Микола. Лакмусова стрічка. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Плахотников Віктор. Коли медицина безсила / Ілюстр. А. Свинцова. К.: Рад. Україна, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Подольський Віктор. Номерний баран. К.: Рад. Україна, 1958. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Подольян М. П. Публіцистика як система жанрів. К.: ЦВП, 1998. 42 с.

Поліщук Борис. Крах Гната Сливки. К.: Рад. Україна, 1971. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Поліщук Борис. Тестева стратегія. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Поліщук Борис. Пришийкобиліхвіст. К.: Рад. Україна, 1982. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Поліщук Борис. Петя на лотерею. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Поліщук Борис. Перина для бичка. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Полотай Микола. Випадок у тирі. К.: Рад. Україна, 1969. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Почапська І. О. Гумор і сатира в сатирично-публіцистичних жанрах наддніпрянської преси 1917 – 1921 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://oksana-genre.blogspot.com/2008/11/blog-post_5616.html. Дата доступу: 03.09.2017.

Прокопенко Юрій. Азбука слави. К.: Рад. Україна, 1968. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Кришталева мрія. К.: Рад. Україна, 1972. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Шапка-невидимка. К.: Рад. Україна, 1976. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Король на хвилину. К.: Рад. Україна, 1980. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Рука мецената. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Жертва обставин. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Пробний камінь. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прокопенко Юрій. Кримінальний кросворд // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 19. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_19/

Прудник Михайло. Дорогоцінна гуля. К.: Рад. Україна, 1983. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прудник Михайло. Репетитор для генія. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Прудник Михайло. П'єдестал напрокат. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ребро Петро. Проти шерсті. К.: Рад. Україна, 1958. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ребро Петро. Заячі вуса. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ребро Петро. Могорич. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Рябуха Олена. Площа лисини. К.: Рад. Україна, 1965. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Савцов Володимир. Найважча справа Шерлока Холмса. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Саленко Олександр. Хто перевиховає Люську? К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сахалтуєв Радна. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сварник Іван. Грицько на груші. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Свентах А. Школа карикатури «Дня» і доля громадянської сатири в Україні // День. 2015. 16 січ.

Свинцов Аскольд. Карикатури. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сеген Сергій. Дунька з цуциком. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Семендяєв Сергій. Карикатури майже без слів // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 12. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_12/

Семенов Мануїл. Щука по-київському. К.: Рад. Україна, 1974. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Семенюк О. А. Вплив соціокультурних факторів на розвиток українського фейлетону // Наукові записки ЦДПУ. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: КОД, 2019. Вип. 175. С. 430 – 436. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/items/2ae2ccb9-3f2b-4be2-b9cff0629345b195/full>.

Семенюк О. Фейлетон у молодіжному середовищі: динаміка популярності жанру. Інтегровані комунікації. 2022. № 2 (14). С. 16 – 20. URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50084/1/O_Semeniuk_IK_2_14_2022_FZH.pdf.

Семеняка Віктор. Секс у кадрі. К.: Рад. Україна, 1991. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Семеняка Віктор. Зашморг для села // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 09. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_09/

Сергієнко Костянтин. Лис-мораліст. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сергієнко Костянтин. Півняча дисципліна. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сиволап Петро. Душа і ноги. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сидоренко Н. Сатирично-гумористичний пафос українських видань у таборових умовах ХХ ст. // Українська журналістика-99. К.: ЦВП, 1999. С. 78 – 86.

Січовик Ігор. Зачарована шістка. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сліпчук Петро. Отакі діла!.. К.: Рад. Україна, 1961. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сліпчук Петро. Мальований стовп. К.: Рад. Україна, 1964. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сніцарчук Лідія. “Де згода в сімействі?”: Сатирики “Комара” (1933 – 1939) про українську пресу Галичини // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника. Вип. VII. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 2000. С. 365 – 375.

Сніцарчук Лідія. Левко Лепкий: сатиричний погляд на світ // Лев Лепкий в історії української культури: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль, 1999. С. 83 – 87.

Сніцарчук Л. В. Львівські періодичні видання гумористично-сатиричного напрямку (20-ті рр. ХХ ст.) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника. Вип. VI. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 1999. С. 296 – 311.

Сніцарчук Л. В. Сатиричний часопис “Комар” (1900 – 1905 рр.) // Українська періодика: історія і сучасність: Тези доп. і повід. Четвертої Всеукр. наук.-теорет. конф. 19 – 20 грудня 1997 року. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 1997. С. 61 – 63.

Сніцарчук Лідія. Сатиричні візії Теодора Курпіти // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Вип. VIII. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 2000. С. 463 – 473.

Сніцарчук Л. В. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20 – 30-х рр. ХХ ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08. Журналістика / Київ.

нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 20 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe? Дата доступу: 07.11.17.

Сніцарчук Л. В. Українські сатирично-гумористичні часописи Галичини (друга половина XIX – початок XX ст.) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Вип. V. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 1998. С. 161 – 174.

Сніцарчук Лідія. Українсько-польські відносини в Галичині міжвоєнного періоду: сатиричний хронікат (за матеріалами української сатирично-гумористичної преси Галичини) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Вип. IX. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 2001. С. 454 – 465.

Сніцарчук Лідія. “Чи тільки лист паде у листопаді?..”: Визвольні змагання у спогадах сатириків 20 – 30-х рр. (за матеріалами гумористично-сатиричної преси Галичини) // Українська періодика: історія і сучасність: Тези доп. і повід. Шостої Всеукр. наук.-теорет. конф. 11 – 13 травня 2000 р. / За ред. М. М. Романюка. Львів: ЛННБ ім. В. Стефаника, 2000. С. 149 – 154.

Солонько Володимир. Веселим олівцем. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Солонько Володимир. Палітра з перцем (несподівані сюжети + Знайомі всі обличчя...) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 22. Режим доступу: https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_22/

Сочивець Іван. Лицарі сатири / Ілюстр. Володимира Солонька. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. У трьох няньок. К.: Рад. Україна, 1965. 62 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Пригоди стриженого. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Як у бога за пазухою. К.: Рад. Україна, 1970. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Кінець світу. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Щедрий Кирило. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Домашній ангел. К.: Рад. Україна, 1983. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Терешків заповіт. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Лицарі сатири. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Сочивець Іван. Що твориться в «Перці» (гуморески) // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 01. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_01/

Стадник В. В. Сатиричний дискурс публіцистики Наддніпрянської України 1905 – 1920 рр.: особливості творення і тематичні аспекти: автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут журналістики. К.: Б. в., 2009. 16 с.

Стендик Павло. Вічний курсант. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Стороженко Павло. Облава. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Стороженко Павло. Спосіб для баранів // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 03. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_03/

Стрельбицький М. Про гумор та сатиру // Рік' 82. Літературно-критичний огляд. К.: Дніпро, 1983. С. 68 – 79.

Субота Володимир. Сіль на рану. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Субота Володимир. Атлант у трусах (гуморески) / Малюнки Валерія Чмирьова // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 04. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_04/

Тарасюк В. Ю. Майстерність Олександра Підгорного-фейлетоніста. Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. К., 2014. Лип.-верес. Т. 56. С. 269 – 276.

Теорія і практика радянської журналістики: основи майстерності. Проблеми жанрів: Навч. посібник для фак. журналістики ун-тів / Під ред. В. Й. Здоровеги. Львів: Вид-во при ЛДУ, 1989. С. 290 – 315.

Тишук Микола. Цап із каблучкою. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ткачук Арсен. Запеклий шкурник. К.: «Радянська Україна», 1968. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Трипачук Валерій. Тонка натура. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Тріщук Володимир. Активний відпочинок. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Українська афористика. К.: Просвіта, 2001. 320 с.

Український радянський памфлет. К.: Дніпро, 1985. 381 с.

Український сатирик: Зб. сатир. та гуморист. творів укр. письменників / Упоряд., передм. та приміт. Ю. І. Цекова. К.: Веселка, 2000. 519 с.

Федько Сергій. Час сміятися (карикатури і оповідки) // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 08. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_08/

Френкель Михайло. Остання гастроль брюнета. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Хижко Михайло. Заздрісний гарбуз. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ходанов Олексій. Проба на героя. К.: Рад. Україна, 1988. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ципін Савелій. Колесо фортуни. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чалий Анатолій. Автомобіль на здачу. К.: Рад. Україна, 1977. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чамлай Борис. Власна думка. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чемерис Валентин. Вуса №3. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чемерис Валентин. Домашній музей. К.: Рад. Україна, 1981. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чемерис Валентин. Еліксир для чоловіків. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Жертва консерватизму. К.: Рад. Україна, 1972. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Свій хлопець. К.: Рад. Україна, 1976. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Десята муза. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Суб'єктивний «півник». К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Золотий поцілунок. К.: Рад. Україна, 1987. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. У проміжку між життям. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чепіга Володимир. Повернення великого бендюха // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 08. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_08/

Чепіга Лариса. Жіноча застільна // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 14. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_14/

Черняков Б. И. Творческий процесс и типология жанровых форм изобразительной журналистики [Методическая разработка по спецкурсу

«Основы изобразительной журналистики»] / КГУ; ф-т журналистики. К.: Fotoinfo, 1990. 40 с.

Чечв'янський Василь. М'який характер. К.: Рад. Україна, 1959. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чечв'янський Василь. Нема життя // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 04. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_04/

Чмельов Сергій. Самогубець. К.: Рад. Україна, 1991. 63 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чмирьов Валерій. Гаманець карикатур // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 10. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_10/

Чорногуз Олег. Сукня з бісером. К.: Рад. Україна, 1968. 66 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чорногуз Олег. Як затримати грабіжника. К.: Рад. Україна, 1974. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чорногуз Олег. Плата за любов. К.: Рад. Україна, 1980. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чорногуз Олег. Морський порядок. К.: Рад. Україна, 1986. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чорногуз Олег. Від Крижополя до Нью-Йорка (Нотатки з веселої пам'яті) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 23. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_23/

Чорногуз Олег. Від Нью-Йорка до Крижополя (Нотатки з веселої пам'яті) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 24. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_24/

Чубенко Володимир. Торт і чорт. К.: Рад. Україна, 1973. 65 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чубенко Володимир. Критичне зауваження. К.: Рад. Україна, 1978. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Чубенко Володимир. Липа для Пилипа. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шабатин П. Ю. Байкарня: Гумор і сатира. К.: Дніпро, 1989. 141 с.

Шанін Юрій. Мала студентська енциклопедія. К.: Рад. Україна, 1979. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шанін Юрій. Вічний студент. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шанін Юрій. Третя молодість. К.: Рад. Україна, 1990. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шаройко Василь. Зарозумілий павич. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шаройко Василь. Принциповий хамелеон // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 07. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_07/

Швецов Сергій. Вила в бік / Ілюстр. А. Василенко та С. Герасимчук. К.: Рад. Україна, 1967. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шевченко Анатолій. У пошуках братів по розуму. К.: Рад. Україна, 1985. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Шиян Григорій. Злодій мимоволі. К.: Рад. Україна, 1991. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Щербина А. О. Жанри сатири й гумору. К.: Дніпро, 1977. 135 с.

Юн Анатолій. Карикатури // Перець / Бібліотека Перця. 2023. № 02. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2023_02/

Юрик Пилип. Ворожіння на кавовій гущі, або Конституція Пилипа Юрика (Орлика) // Перець / Бібліотека Перця. 2018. № 17. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2018_17/

Юрій Вухналь. Життя і діяльність Федька Гуски. К.: Рад. Україна, 1960. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Юрчишин Микола. Концерт для поросят (Оповідки із перцем та сіллю) // Перець / Бібліотека Перця. 2021. № 01. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2021_01/

Юрчишин Микола. Нічний приблуда (кумедні оповідки: прозові й віршовані) / Малюнки Валерія Чмирьова // Перець / Бібліотека Перця. 2019. № 12. Режим доступу:

https://www.perets.org.ua/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%8F_2019_12/

Юхимович Василь. Весілля з квітанцією. К.: Рад. Україна, 1966. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Юхимович Василь. Виводок жар-птиці. К.: Рад. Україна, 1975. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Якимович Т. Сатирическая пресса французской республиканской демократии 1830 – 1835 гг.: К истории реализма XIX века во Франции. К.: Изд-во КГУ, 1961. 183 с.

Ярмиш Юрій. Вовчі окуляри. К.: Рад. Україна, 1973. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ярмиш Юрій. Лісові балакуни. К.: Рад. Україна, 1983. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ярмиш Ю. Актуальність класичного фейлетону: образи та форми. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=76>.

Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики. К.: ЦВП, 1996. 82 с.

Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики / Вид. 2-е, доп. К.: ЦВП, 1999. 114 с.

Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики: навч. посіб. студ. навч. закладів. К.: Інститут журналістики, 2003. 156 с.

Ярмиш Ю. Ф. Жанри сатиричної публіцистики // Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник / 2-ге вид., перероб. і допов. / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. С. 226 – 237.

Ярмиш Ю. Ф. Памфлети Євгена Дударя // Вісник Київ. ун-ту: Сер. Журналістика. 1996. Вип.3. С. 161 – 168.

Ярмиш Ю. Ф. Памфлети М. Хвильового // Українська журналістика-96: Матеріали наук.-практ. конф. К.: Фак. журналістики, 1996. С. 7 – 10.

Ярмиш Ю. Ф. Памфлет. К.: ЦВП, 1999. 56 с.

Ярмиш Ю. Сатирична публіцистика як чинник політичної кампанії // Публіцистика і політика: Зб. наук. праць / За заг. ред. В.І.Шкляра. К.: Інститут журналістики, 2000. Вип.1. С. 54 – 56.

Ярмиш Ю. Ф. Українська пародія та її майстри // Вісник Київ. ун-ту: Сер. Журналістика. 2000. Вип.8. С. 19 – 21.

Яровий Микола. Дороге опудало. К.: Рад. Україна, 1963. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ячейкін Юрій. Важко бути відомим. К.: Рад. Україна, 1984. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).

Ячейкін Юрій. Кодова назва Ареса. К.: Рад. Україна, 1989. 64 с., іл. (Серія «Бібліотека Перця»).